

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Lily Sandel

**RISKIVASTUTUSE ÜLDKOOSSEIS KUI KÕRGENDATUD VASTUTUSE
KONTSEPTSIOONI VÄLJUND DELIKTIÕIGUSES**

Magistritöö

Juhendaja

Dr iuris Janno Lahe

Tartu

2016

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. RISKIVASTUTUSE ÜLDISELOOMUSTUS	7
1.1. Riskivastutuse mõiste	7
1.2. Riskivastutuse koht deliktiõiguses	10
1.3. Riskivastutuse reguleerimisviisid.....	13
1.3.1. Riskivastutuse erikoosseisudel põhinev reguleerimisviis	13
1.3.2. Riskivastutuse üldkoosseisul põhinev reguleerimisviis	18
1.3.3. Riskivastutuse üldkoosseisul ja erikoosseisudel põhinev reguleerimisviis.....	22
2. Riskivastutuse üldkoosseisu kohaldamise eeldused ja seda välistavad asjaolud	29
2.1. Kaitstud õigushüved	29
2.2. Suurema ohu allika valitsemine	34
2.3. Suurema ohu allikale iseloomuliku riski realiseerumine.....	42
2.4. Põhjuslik seos suurema ohu allikale iseloomuliku riski realiseerumise ja kannatanu õigushüve kahjustamise vahel.....	45
2.5. Riskivastutuse üldkoosseisu kohaldamist välistavad asjaolud.....	50
3. Riskivastutuse üldkoosseisu otstarbekus: <i>pro</i> ja <i>contra</i>	55
3.1. Riskivastutuse üldkoosseisu tähtsus Eesti kohtupraktikas.....	55
3.2. Argumendid riskivastutuse üldkoosseisu poolt	58
3.3. Argumendid riskivastutuse erikoosseisude poolt	60
KOKKUVÕTE	64
SUMMARY	69
KASUTATUD ALLIKAD	75
Kirjandus.....	75
Normatiivaktid.....	78
Kohtupraktika	80
Muu materjal	81

SISSEJUHATUS

Deliktiõiguses eristatakse vastutuse ranguse aspektist lähtuvalt kahte vastutuse liiki – süül põhinevat vastutust ja süüta vastutust. Riskivastutus (VÕS §-d 1056-1060) ja tootjavastutus (VÕS § 1061-1065) on enimlevinud süüta vastutuse tüübid, kuid lisaks eelnimetatule, esineb veel mitmeid süüta vastutuse liike (näiteks vanema vastutus lapse eest, kes on alla 14-aastane).¹

Riskivastutus on peamiselt tuntud kui süüta vastutus, mis on viimaste aastatega muutunud õiguskorras üha olulisemaks. Arvestades tootmistegevuse märkimisväärset suurenemist ja erinevate tehnoloogiate arengut ning sellega kaasnevat kõrgendatud riski, oli vajalik süüta vastutuse kontseptsiooni väljatöötamine ning vastutuse panemine isikule, olukorras kus ta oma tegevusega loob kõrgendatud ohu. Delikti üldkoosseisulise, kui süül põhineva vastutuse puhul ei kaasneks isiku vastutusele võtmist olukorras, kus ta oma majandustegevuses toimuva tootmise raames on järginud kõiki hoolsusstandardeid ja võtnud kasutusele erinevaid ennetusmeetmeid, kuid tegevusest tingitud oht siiski realiseerus. Deliktilise süül põhineva vastutuse korral vabaneks isik vastutusest, kui ta tõendaks, et ta ei ole kahju tekkimises süüdi, st järgis vajalikku hoolsusstandardit (VÕS § 1050 lg 1). Ent just sellise tegevuse lubamiseks peab seadusandja tagama ohu realiseerumise korral kolmandate isikute kaitse, kes on kandnud või võivad selle tulemusel kanda kahju.² Sellise kõrgendatud vastutuse kontseptsiooni väljatöötamine on õigustatud juba seetõttu, et üldjuhul loob isik sellise suure ohu oma majandustegevuse raames ning eelduslikult saab sellest ka suuremat kasu. Et seda lubada ja samas tagada kõikide isikute piisav kaitse ja võrdsus, on oluline kannatanu vabastamine kahjutekitaja süü tõendamise koormisest.

Kõikide riikide ja jurisdiktsioonide seadusandjad, eelkõige 20. sajandil, on seisnud silmitsi küsimusega, kas kõrgendatud vastutus suurema ohu allikate eest peaks olema reguleeritud erireeglite, *lex specialis*, või üldreeglit, *lex generalis*, kasutades. Antud alal on olnud ulatuslikke vaidlusi mõlema reguleerimisviisi pooldajate vahel, ent Kontinentaal-Euroopas on täheldatav, et suurem enamus riikidest (nt Austria, Tšehhi, Saksamaa, Inglismaa, Kreeka,

---

¹ J. Lahe. Regulation of Strict Liability in the CFR and the Estonian Law of Obligations Act. – *Juridica International* 2010/XVII, lk 167.

² G. Hager. Õigusvastaselt kahju tekitamine. Eraõigus I osa. Abimaterjal kohtunike ja prokuröride twinning-koolituse eraõiguse õppegrupile. Tallinn 2001, lk 217-128.

Holland jne) on eelistanud riskivastutuse reguleerimist erikoosseisude tasandil. Kuigi üldkoosseisul põhinev reguleerimisviis ei ole leidnud niivõrd suurt toetust õigusteadlaste ja seadusandjate seas, on oluline siiski silmas pida, et ka üldine deliktivastutuse regulatsioon ei olnud selle väljatöötamisel niivõrd ilmselge ja vastuvõetav, kui see on tänapäeval.³

Eesti ja teiste Euroopa riikide riskivastutuse regulatsioonide võrdlemisel ilmneb mitmeid olulisi erinevusi. Võlaõigusseaduse⁴ (edaspidi nimetatud ka “VÕS”) §-s 1056 sisalduv generaalklausel suurema ohu allika valdaja vastutuse kohta on Euroopas ainulaadne, arvestades, et reeglina loetlevad suurema ohu allika valdaja vastutust ette nägevad seadused konkreetsed suurema ohu allikad, mille valdaja kannab kõrgendatud vastutust.⁵ Võrreldes süüalise vastutusega on riskivastutuse reeglid riigiti täiesti erinevalt formuleeritud. Näiteks Prantsusmaal ja Belgias on riskivastutus formuleeritud kui vastutus asjade poolt tekitatud kahju eest, Itaalias vastutus ohtliku tegevuse eest, Saksamaal on riskivastutus reguleeritud üksikjuhtumipõhiselt ning Inglise õigus tunneb väga erandlikku riskivastutust ning seda suuresti üksnes olukorras, kus isik peab vastutama kahju eest, kui asi, mis kahju tekitas, pääses lahti tema maalt.⁶

Võlaõigusseaduse regulatsioon tugineb suures osas Šveitsi deliktiõiguse reformi raames tehtud ettepanekutele. Samas oli generaalklausli ettenägemine suurema ohu allika valdaja vastutuse kehtestamiseks Eestis õiguspraktikas vastuvõetav ka põhjusel, et sarnast klauslit sisaldas ka enne võlaõigusseadust kehtinud tsiviilkoodeks (ENSV TsK § 458).⁷

Sellepärast on käesoleva töö põhiliseks eesmärgiks vastuse leidmine küsimusele, milline riskivastutuse reguleerimisviis – kas üksikjuhtumipõhine või üldine regulatsioon – on tänapäeva ühiskonnas otstarbekam ja efektiivsem. Selleks uuritakse töös muuhulgas riskivastutuse arengut, koosseisulisi elemente ning vastutuse ulatust. Töö esimeses peatükis annab töö autor ülevaate riskivastutuse arengust ja olemusest, seda nii üldiselt, kui ka iga võrdlusaluse riigi kohta eraldi. Teine peatükk käsitleb riskivastutuse eeldusi, otsides erinevate reguleerimisviiside puhul nii sarnaseid kui ka erinevaid tunnusjooni. Seega üritab töö autor

---

³ J. Lee. Two Defining Features of Russian Tort Law: Their Rationale and Legal Effect. – Review of Central and East European Law 2014/39 nr 2, lk 130.

⁴ Võlaõigusseadus. – RT I, 11.03.2016, 1.

⁵ P. Varul jt (koost). Võlaõigusseadus III. 8. ja 10. osa (§-d 619-916 ja 1005-1067). Komm vlj. Tallinn: Juura 2009, lk 690.

⁶ C. van Dam. European Tort Law. Oxford: Oxford University Press 2007, lk 23.

⁷ Eesti NSV Tsiviilkoodeks. Tallinn: Eesti Raamat 1988. ENSV TsK § 458: Organisatsioonid ja kodanikud, kelle tegevus on seotud suurema ohuga lähikonnale (transpordiorganisatsioonid, tööstusettevõtted, ehitused, autovaldajad jt.) on kohustatud hüvitama suurema ohu allika poolt tekitatud kahju, kui nad ei tõenda, et kahju tekkis vääraratu jõu või kannatanu tahtluse tagajärjel.

anda teises peatükis (ma jätaks üldse välja selle "teises peatükis") vastuse küsimusele, kas üldised riskivastutuse kohaldamise eeldused on erinevate riikide puhul oma olemuselt sarnased või pigem erinevad. Kolmandas peatükis analüüsib autor riskivastutuse üldkoosseisulise ja erikoosseisulise reguleerimisviisi positiivseid ja negatiivseid külgi, eesmärgiga anda vastus küsimusele, milline riskivastutuse reguleerimisviis ennast kõige enam õigustab ja oma eesmärgi kõige efektiivsemalt täidab. Täiendavaks eesmärgiks on vastata senise kohtupraktika pinnalt küsimusele: milliseks on kujunenud VÕS-i riskivastutuse üldkoosseisu praktiline tähtsus Eestis.

Magistritöö eesmärgist lähtuvalt on töö autor püstitanud järgmised hüpoteesid:

- 1) Riskivastutuse üldkoosseisu olemasolu tagab efektiivsemalt kannatanu kaitsevajadust.
- 2) Riskivastutuse üldkoosseis võimaldab õiguskorral kohaneda paremini muutunud oludega ning lähtuda asja või tegevuse ohtlikkuse hindamisel kõikidest asjaoludest kogumis.

Võrdlusalusteks riikideks on töö autor valinud Prantsusmaa, Saksamaa ning Venemaa. Riigid on valitud eelkõige töö eesmärgist lähtuvalt, et tagada ülevaade riskivastutuse erinevatest reguleerimisviisidest. Saksamaa ja Venemaa valimist võrdlusalusteks riikideks õigustab lisaks asjaolu, et need riigid on mõjutanud oluliselt Eesti õiguse arengut. Suurem osa Võlaõigusseadusest on välja töötatud Saksa BGB⁸ eeskujul, ent riskivastutuse reguleerimisel on mindud erinevat teed ning pigem on täheldatavad Nõukogude Liidu ja Venemaa mõjutused. Prantsusmaa on seevastu üks vähestest Euroopa riikidest, kelle tsiviilkoodeks sisaldab endas riskivastutuse üldklauslit, kuid sarnaselt Eestile esineb tsiviilkoodeksis ka eriregulatsioone.⁹ Seega on Prantsusmaa võrdlusaluseks riigiks valitud just põhjusel, et riskivastutuse reguleerimisviis sarnaneb üldjoontes Eesti reguleerimisviisiga. Kuigi Saksa õigus ei tunne riskivastutuse üldklauslit, vaid riskivastutus on reguleeritud üksikjuhtumipõhiselt, sisaldades mitmeid erinevaid erikoosseise, siis riskivastutuse reguleerimisviiside otstarbekuse seisukohalt on vajalik uurida ka sellise reguleerimisviisi positiivseid ja negatiivseid külgi. Lisaks on Saksa BGB avaldanud märkimisväärset mõju Eesti võlaõigusseaduse väljatöötamisele.

---

⁸ Bürgerliches Gesetzbuch (Deutschland). – 11.03.2016 BGBl. I S. 396.

⁹ Code Civil Français. Version consolidée au 16 mars 2016. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=701B12D7367636EDD3A907B09ADCBD7E.tpdila13v_2?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20160407 (30.04.2016).

Venemaa on valitud eelkõige tiheda ajaloolise sideme tõttu. Lisaks põhineb Venemaa riskivastutuse regulatsioon tsiviilkoodeksis¹⁰ generaalklauslil (§ 1079). Seega kasutatakse magistritöös eelkõige võrdlevat uurimismeetodit. Riskivastutuse reguleerimise küsimus on lisaks riiklikule tasandile osutunud oluliseks ka supranatsionaalsel tasandil, kuivõrd Euroopa kontekstis on loodud Euroopa deliktiõiguse printsiibid (*Principles of European Tort Law - PETL*¹¹), mis teenivad eelkõige Euroopa deliktiõiguse harmoniseerimise eesmärki, ning üldiselt tsiviilõiguslike normide ühtlustamiseks ühtse tugiraamistiku kavand (*Draft Common Frame of Reference - DCFR*¹²), mis sisaldab endas Euroopa eraõiguse põhimõtteid, definitsioone ja mudelnorme.

Magistritöö on lähtuvalt uurimiseesmärgist jagatud kolmeks suuremaks peatükiks, mis on omakorda jagatud alapeatükkideks. Esimeses peatükis käsitleb töö autor üldiselt riskivastutuse arengut ja olemust ning toob välja võrdlusaluste riikide riskivastutuse sätete erisused ja omapärad, lähtudes riskivastutuse reguleerimisviisist. Töö teises peatükis käsitleb töö autor riskivastutuse eeldusi põhjalikumalt ning analüüsib võrdlusaluste riikide riskivastutuse sätetes sisalduvate eelduste sarnasusi ja erinevusi. Kolmandas peatükis on analüüsitud riskivastutuse üldkoosseisul ning erikoosseisudel põhinevate reguleerimisviiside poolt ja vastuargumente.

Tulenevalt üliõpilastöö kirjutamise ja vormistamise juhendist esitan käesolevat magistritööd kõige enam iseloomustavamad märksõnad: võlaõigus, deliktiõigus, riskivastutus, suurema ohu allika valitseja vastutus.

---

¹⁰ Гражданский кодекс Российской Федерации (часть вторая) от 26.01.1996 N 14-ФЗ (ред. от 31.01.2016 N 7-ФЗ). Arvutivõrgus kättesaadav:

<http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=193157;fld=134;from=5142-7;rnd=189271.8114100601524115;:ts=018927133949303324334323> (07.04.2016).

¹¹ PETL *Principles on European Tort Law* on Euroopa Deliktiõiguse Komisjoni poolt koostatud ning 2005. a avaldatud Euroopa deliktiõiguse printsiipide kogumik, mille eesmärgiks on kaasa aidata Euroopa deliktiõiguse täiustamisele ning harmoniseerimisele. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://civil.udg.edu/php/biblioteca/items/283/PETL.pdf> (07.04.2016).

¹² DCFR *Draft Common Frame of Reference* on 2007. a avaldatud akadeemiline ühtse tugiraamistiku kavand, mis sisaldab Euroopa eraõiguse põhimõtteid, definitsioone ja mudelnorme. Arvutivõrgus kättesaadav: http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcf_r_outline_edition_en.pdf (07.04.2016).

1. RISKIVASTUTUSE ÜLDISELOOMUSTUS

1.1. Riskivastutuse mõiste

Riskivastutus on defineeritud kui absoluutne vastutus kahju eest, sõltumata kahju tekitaja hooletusest või süüst.¹³

Riskivastutuse kehtestamise põhjust nähakse eelkõige selles, et isik, kes loob kõrgendatud riskiallika, kas ohtliku asja kasutamise või eriti ohtliku tegevusega, peab vastutama süüst sõltumata kahju tekitamise eest, mis kujutab endast niisuguse riski realiseerumist. Sisuliselt tähendab see seda, et kui õiguskord talub eriti ohtliku asja kasutamist või eriti ohtlikku tegevust, kuna sellest on ühiskonnale kasu, siis tuleb süüst sõltumata tagada kahju hüvitamine vähemalt nendele, kes osutuvad loodud riski ohvriteks. Ent selle kehtestamisel on täiendavaid põhjuseid, sh kergendada kannatanu tõendamiskoormist, kuivõrd teatud olukorras võib süüi tõendamine osutada kannatanule väga keeruliseks. Lisaks võib riskivastutuse puhul näha ka teatud preventiivset funktsiooni, suunates isikut, kes sellise suurendatud ohu loob, võtma kasutusele täiendavaid ohutusmeetmeid.¹⁴

Sellest tulenevalt võiks riskivastutust käsitleda kui õiguse reaktsiooni tööstusühiskonna ohtlikkusele. Sellise vastutuse esilekutsuja on isik, kes käitab mingit seadet, millest lähtub oht.¹⁵ Selline kõrgendatud vastutuse panek isikule on põhjendatud ka asjaoluga, et reeglina saab see isik oma tegevuse tulemusel ka suuremat kasu.

Ajalooliselt nähtub, et 20. sajandil on süü põhine vastutus osutunud suutmatuks teatud sotsiaalsete ja õiguslike nõuetega tegelemisel. Selle on suuresti tinginud 19. sajandil aset leidnud ulatuslik industrialiseerimine ja sellega seotud kivisöe, raua, elektri ja kemikaalide tootmisega kaasnevad ohud. See viis omakorda juhuslike kahjustuste ilmnemise olulise suurenemiseni, kus peamisteks faktoriteks olid mehaanilisus ja anonüümsus.¹⁶ Seepärast otsiti kompromissi tegevusvabaduse tagamise ja selle tagajärjel tekkinud kahju eest vastututamise vahel. Sarnaste muutuste tulemusel on kaasaegne õigus arenenud edasi süüalise vastutuse üldisest reeglist, täiendades seda riskivastutusega.

---

¹³ C. E. Cantu. Distinguishing the concept of strict liability for ultra-hazardous activities from strict product liability under section 402A of the restatement (second) of torts: two parallel lines of reasoning that should never meet. – University of Akron Law Review 2002/35 nr 1, lk 32.

¹⁴ G. Hager (viide 2), lk 217-218.

¹⁵ M.-L. Avikson. Riskivastutus deliktõigusliku vastutuse liigina. Magistritöö, Tartu 2005, lk 7.

¹⁶ British institute of international and comparative law. Introduction to French Tort Law. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.biiel.org/files/730_introduction_to_french_tort_law.pdf (05.04.2016), lk 5.

Kui ajalooliselt on eeldatud, et vastutus on tavaline tagajärg õigusvastasele käitumisele, siis vaatamata sellele, et vastutuse idee põhineb ebaõiglusel ja ülekohtul, võib riskivastutuse puhul vastutuse tuua kaasa ka õiguspärane tegevus. Seda eelkõige olukorras, kus ohtlik tegevus on seadusega või õigusaktiga lubatud. Sarnane on olukord juhul, kui isik kahjustab teise isiku asja eesmärgil tõrjuda eelseisvat ohtu, millisel juhul on tal küll seadusest tulenev õigustus (tegutsedes hädaseisundis), kuid vaatamata sellele, peab ta hüvitama tekkinud kahju.¹⁷

Saksamaal võttis 1896. aastal esmakordselt riskivastutuse mõiste kasutusele õigusteadlane M. Rümelin, kelle seisukohast lähtuvalt peab isik, kes on loonud teise isiku jaoks kõrgendatud ohu, ka juhul kui ta on õigustatud seda tegema, hüvitama sellise ohu realiseerumise tulemusel kõrvalistele isikutele tekkinud kahju, olenemata kas ta käitumine oli süüline või mitte.¹⁸ Sellele vaatamata sisaldasid riskivastutuse alged juba 1838. aastal vastuvõetud Preisi raudteeseaduses, mida võiks Saksamaal pidada esimeseks positiviseeritud riskivastutuse koosseisuks. 20. sajandi alguses kehtestati mootorsõiduki valdaja süüst sõltumatu vastutus ning 1922. aastal kehtestati Saksamaal õhusõiduki pidaja riskivastutus, millele järgnesid muud riskivastutuse valdkonnad. Saksa õigusajaloolane ja professor H. Hattenhauer on märkinud, et Preisi raudteeseadusega ja 20. sajandi alguses kehtestatud mootorsõiduki pidaja vastutusega, tehti süüta vastutusele kui riskivastutusele tee vabaks.¹⁹

Veel 19. sajandil oli Prantsusmaal keskseks delikti üldkoosseisul põhinev ehk süüline vastutus ning süüd peeti vastutuse olulisemaks eelduseks. Sellele vaatamata tegi Prantsuse kassatsioonikohus 1896. aastal *Teffaine* juhtumisel riskivastutuse seisukohalt sensatsioonilise otsuse, mõistes välja kahjuhüvitise lesele tööõnnetuse tulemusel hukkunud abikaasa eest, olukorras, kus tööandja süüd ei õnnestunud hagejal tõendada. Suurbritannias võib deliktiõiguse seisukohalt oluliseks pidada 1868. aastat, mil Lordide koda pani kohtuasjas *Rylands vs Fletcher* aluse riskivastutusele.²⁰

Kuigi Saksa tsiviilõiguses puudub üldine riskivastutuse regulatsioon, on ühiseks tunnuseks kõikide eriregulatsioonide puhul, et kindlate riskide poolt põhjustatud kahjulike tagajärgede eest peaksid vastutama isikud, kes omavad selle üle kontrolli ja saavad sellest kasu.²¹

---

¹⁷ M. Bussani. European tort law: Eastern and Western perspectives. Berne: Stämpfli 2007, lk 38-39.

¹⁸ J. Lahe. Süü deliktiõiguses. Doktoritöö. Tartu, 2005, lk 15.

¹⁹ *Ibid*, lk 15-16.

²⁰ J. Lahe (viide 1), lk 168.

²¹ J. Zekoll, M. Reimann. Introduction to German Law. Haag: Kluwer Law International 2005, lk 216.

Eesti Võlaõigusseaduses sisalduv regulatsioon tugineb suures osas Šveitsi deliktiõiguse reformi raames tehtud ettepanekutele, ent generaalklausli ettenägemine suurema ohu allika valdaja vastutuse kehtestamiseks oli Eesti õiguspraktikas vastuvõetav ka põhjusel, et sarnast generaalklauslit sisaldas ka enne VÕS-i jõustumist kehtinud Eesti NSV Tsiviilkoodeks, mis sisaldas näidisloetelu suurema ohu allikatest ning kehtestas süüst sõltumatu vastutuse universaalselt kõigile suurema ohu allika valitsejatele.²²

Ka Venemaa riskivastutuse areng ulatub 19. sajandisse, mil Vene õigus koosnes 15-kõitelisest seaduste kogumikust “*Svod Zakonov Rossiiskoi Imperii*” (SZ), mis võeti vastu 1833. aastal. 1860ndatel leidis aset ulatuslik õiguse reform, mille peamiseks eesmärgiks oli kohandada seadus vastavalt industrialiseeruva ühiskonna vajadustele. 1852. aastal kehtestati raudteedega seotud kahjude puhuks süüline vastutus. Saksamaa ja Austria mõjutusel kehtestati Venemaal süü eeldus raudteede ja aurulaevade ettevõtete poolt tekitatud isikukahju korral. Tsaari-Venemaa kohtud kujundasid selle tegelikult riskivastutuseks, mille puhul kahju tekitaja vabanes vastutusest üksnes juhul, kui kannatanu või kolmas isik oli kahju tekkimises süüdi, või vääramatu jõu esinemise korral. 1903. aastal laiendati selline range vastutus ka tehastele ja kaevandustele ning juba 1913. aastal vastuvõetud Vene Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi Tsiviilkoodeks (VNSV TsK) sisaldas endas riskivastutuse üldkoosseisu suurema ohu allikate poolt põhjustatud kahju puhuks.²³

Seega võiks riskivastutuse arengu seisukohalt pidada eriti oluliseks just 19. sajandit, mil riskivastutus kui tsiviilõigusliku vastutuse liik Euroopa kontekstis olulise tähenduse omandas. Sel sajandil viidi riikide positiivsesse õigusesse sisse riskivastutuse esimesed regulatsioonid ning kohtud hakkasid ühe rohkem pöörama tähelepanu sellele uudsele vastutuse liigile.

Kui süüline vastutus on süsteem, kus vastutus sõltub eeldusest, et kahju on põhjustatud kahjutekitaja süülike ja õigusvastase tegevuse tulemusel, siis riskivastutuse süsteemis sellist nõuet ei eksisteeri. Riskivastutuse kohaldamine sõltub mitmetest erinevatest asjaoludest, mistõttu vastust küsimusele, millal süüd ei ole vajalik tuvastada ehk millal on kohaldatavad riskivastutuse sätted ning millal on isik vastutav delikti üldkoosseisu alusel, on keeruline anda, nt ei pruugi teatud eseme ühel viisil kasutamine kujutada endast suuremat ohtu ümbritsevale, kuid teisel juhul aga küll. Tihti ei ole võimalik selgelt eristada, millal on isik n.ö

---

²² P. Varul jt (viide 5), lk 690.

²³ G. Brüggemeier. Risk and Strict Liability: The Distinct Examples of Germany, The US and Russia. European University Institute, Department of Law 2012, lk 12.

süülike vastutuse sfääris ning millal kuulub kohaldamisele riskivastutuse regulatsioon.²⁴ Ent seejuures on oluline arvestada, et hoolsuse standardi vähendamine või piiramine ei tähenda, et on üritatud luua riskivastutuse erivorm, vaid tegemist on jätkuvalt süülike vastutusega. Ka süü tõendamiskoormise ümberpööramine ja eelduse loomine ei täida sellist eesmärki, v.a juhul kui süü eeldus on ümberlükkanu.²⁵ Seega on riskivastutus üldiselt mõistetav kui vastutus, mis on rakendatav vaatamata kahjutekitaja hooletusele või tahtlusele(selline sõna on olemas?) kahju põhjustada.

Eeltoodust tulenevalt kujutab riskivastutuse kontseptsioon endast vastutust sõltumata kahju tekitanud isiku süüst ning asjaolust, kas tema tegevus oli õigusvastane või mitte. Riskivastutuse eelduste täitmise korral kaasneb vastutus ka isikule, kes on järginud vajalikku hoolsuskohustust ning käitunud seejuures täiesti seaduspäraselt. Sellepärast on riskivastutuse puhul oluline kõrgendatud ohu loomine ümbritsevale ning selle ohu realiseerumise korral peab kaasnema sellise tegevuse tulemusel kasu saanud isikule ka vastutus. Kuigi kasu saamine ei ole riskivastutuse puhul eelduseks, on see reeglina nii, et ühiskond tolereerib ohtlike tegevusi, kuna need on ühiskonnale vajalikud ning isik, kes sellise tegevusega tegeleb või ohtlikku asja kasutab, saab sellest tihti ka kasu.

1.2. Riskivastutuse koht deliktiõiguses

Tsiviilõiguslik vastutus jaguneb sisuliselt kaheks, lepinguliseks vastutuseks ja lepinguväliseks vastutuseks. Lepingulise vastutuse puhul kaasneb vastutus lepingupoolele, kes rikub lepingust tulenevat kohustust, deliktiõiguses seevastu on vastutav isik, kes rikub seadusest või muust õiguse allikast tulenevat käitumismnormi ning selle tagajärjel on teisele isikule tekkinud kahju.²⁶ Seega on lepinguvälise vastutuse aluseks reeglina õigusrikkumine.

Lepinguvälise vastutuse puhul võib eristada kolme vastutuse liiki, milleks on süüline vastutus ehk delikti üldkoosseisul põhinev vastutus, riskivastutus ning tootja vastutus.²⁷

Riskivastutus kui süüst sõltumatu vastutus, on deliktiõigusliku vastutuse liik, kahju süülike põhjustamise ehk delikti üldkoosseisul põhineva vastutuse ja tootja vastutuse kõrval. Suurema

---

²⁴ B. A. Koch, H Koziol. Unification of Tort Law: Strict Liability. Haag: Kluwer Law International 2002, lk 45-46.

²⁵ B. A. Koch, H Koziol (viide 24), lk 75.

²⁶ British institute of international and comparative law (viide 17), lk 1.

²⁷ J. Lahe (viide 18), lk 17.

ohu allikaga kahju tekitamisest tekkiv võlasuhe on lepinguväline võlasuhe, millest tuleneb ühe isiku (kohustatud subjekti) kohustus teha teise isiku (õigustatud subjekti) kasuks teatud tegu (hüvitada kahju) ning õigustatud subjekti (kannatanu) õigus nõuda kohustatud subjektilt kohustuse täitmist.²⁸

Riskivastutuse alusel hüvitatava kahju puhul on tegemist erandjuhuga, sest kahjutekitaja süü ei ole kohustuse tekkimise oluliseks tingimuseks. Lisaks on deliktilise üldkoosseisulise vastutuse eelduste ring oluliselt laiem, kui riskivastutuse puhul. Riskivastutuse eristamine delikti üldkoosseisust on oluline ka seetõttu, et deliktivõime ei oma riskivastutuse puhul üldse tähtsust.²⁹

Eesti õiguses on riskivastutus reguleeritud VÕS 53. peatüki 2. jaos (§-d 1056–1060) ning selle puhul on kohustatud isikuks suurema ohu allika valitseja, kes vastutab suurema ohu allika valitsemisega põhjuslikus seoses oleva kahju eest sõltumata, kas ta oli kahju tekkimises süüdi.³⁰

Riskivastutust on tavaliselt kirjeldatud kui süüst sõltumatut vastutust. Süü on üldjuhul sünonüüm tahtlikule või hooletule käitumisele, millest tulenevalt riskivastutus on vastutus ilma tahtluse või hooletu käitumiseta. Riskivastutusele viidatakse ka kui objektiivsele vastutusele (*responsabilité objective*) või rangele vastutusele (*Gefährdungshaftung*), mis tähendab, et vastutus tuvastatakse kahjutekitaja tegevusest sõltumatult.³¹ Selle vastutuse liigi kese ei ole süül, vaid on nihkunud täiendava või isegi täiesti teistsugusele aspektile – objektiivsele ohule. Selle tulemusel on kannatanul võimalik saada kahju hüvitatud lihtamalt kui süül põhineva vastutuse alusel,³² arvestades, et kannatanu ei pea tõendama kahjutekitaja süü olemasolu.

Kuna riskivastutuse puhul on vastutusest vabanemine kahju tekitanud isiku jaoks äärmiselt keeruline, saab see kõne alla tulla vaid erandlikel juhtudel. Kahju tekitajal on enda kaitsmine muudetud oluliselt keerulisemaks, kui süüalise vastutuse puhul, aktsepteerides vaid kahju põhjustanud isikust mittetulenevaid, vastutust välistavaid asjaolusid. Seepärast on enamus riike lepinguväliselt põhjustatud kahju hüvitamise reguleerimisel lähtunud süüalise vastutuse

---

²⁸ M.-L. Avikson (viide 15), lk 22.

²⁹ *Ibid*, lk 23.

³⁰ T. Tampuu. Riskivastutus ja tootja vastutus võlaõigusseaduses. – *Juridica* 2003/III, lk 161.

³¹ C. van Dam (viide 6), lk 255.

³² European Group on Tort Law. *Principles of European Tort Law: text and commentary*. Viin: Springer 2005, lk 101.

reeglist kui üldisest vastutuse alusest ning juhtudel, mil kannatanu vajab suuremat kaitset, erinormiga kehtestanud süüist sõltumatu vastutuse.³³

Riskivastutuse eesmärgiks on kõrgendatud riski allika poolt põhjustatud kahju hüvitamise nõuete esitamise hõlbustamine. Riskivastutuse kohaldamiseks peab kannatanu tõendama lisaks kahju olemasolule ja suurusele üksnes põhjusliku seose suurema ohu allika toime ja kahju vahel. Sellest tulenevalt on täheldatav, et riskivastutuse instituudi kasutuselevõtmine on laiendanud märkimisväärselt kannatanu võimalusi nõuda kahju hüvitamist, sest erinevalt delikti üldkoosseisul põhinevast vastutusest ei pea kannatanu tõendama kahju põhjustanud isiku konkreetset tegu, mille tulemusel kahju tekkis, ning ka juhul, kui seda on võimalik eristada, siis ei pea selline tegu olema õigusvastane.³⁴ Riskivastutust ettenägevad sätted eelistavad ilmselgelt kannatanut, mistõttu on oluline, et sellise õigusinstituudi reguleerimisel on arvestatud kõikide võimalike asjaoludega ning et õiguskord ei eelistaks põhjendamatuult ühte isikut teisele, vaid oluline on õiguste ja kohustuste võrdne jaotamine.

Kuigi riskivastutuse olemusest lähtuvalt võiks riskivastutuse ja deliktilise vastutuse olulisemaks erinevuseks pidada süü tõendamise vajadust, ei ole see tänapäeval põhiliseseks erinevuseks. Arvestades, et ka deliktilise vastutuse puhul on esiteks kõrgendatud hoolsusstandardit (nt oma majandus- või kutsetegevuses tegutsevalt isikult oodatakse suuremat hoolt kui tavaisikult, samuti teatud kindlate tegevustega tegelemisel võib hoolsusstandard olla oluliselt kõrgem) ning teatud juhtudel loodud süü eeldus, peaks olulisemaks erinevuseks pidama asjaolu, et deliktiline vastutus eeldab õigusvastast käitumist, seevastu riskivastutus võib kaasneda ka seaduskuuleka käitumise puhul.³⁵ Seega laiendab riskivastutuse insituut kahju hüvitamise võimalusi, kuna erinevalt deliktilisest vastutusest ei eelda riskivastutus kahju tekitaja õigusvastast tegu ega süülist käitumist.³⁶

Kui ajalooliselt on riskivastutust, kui süüist sõltumatut vastutust peetud erandiks delikti üldkoosseisul põhinevast süülisest vastutusest, siis tänapäeval on nende kahe õigusinstituudi suhe muutunud pigem hägusemaks. Võlaõigusseaduse §-s 1045 on loodud kahju tekitamise õigusvastasuse eeldus juhtudeks, kui sellise tegeuse tulemusel kahjustati lõikes 1 nimetatud õigushüve (p-d 1-6), kahju tekitaja rikkus seadusest tulenevat kohustust (p 7) või kui kahju

---

³³ H.-B. Schäfer. Tort Law: General. University of Hamburg, Institute of Law and Economics 1999. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://encyclo.findlaw.com/3000book.pdf> (11.04.2016), lk 570.

³⁴ T. Tampuu (viide 30), lk 161.

³⁵ B. A. Koch, H Koziol (viide 24), lk 75.

³⁶ T. Tampuu. Lepinguvälised võlasuhted, 3. tr. Tallinn: Juura 2012, lk 242.

põhjustati heade kommete vastase tahtliku käitumisega. Siiski on vajalik eristada kahju põhjustanud isiku konkreetset tegu, mille tulemusel kahju tekkis. Lisaks on Eesti Võlaõigusseaduse sisalduvale delikti üldkoosseisulisele vastutusele omapärane süü eelduse loomine (VÕS § 1050 lg 1), millega pööratakse ümber süü tõendamiskoormis - kui tavapäraselt on süü tõendamise kohustus kannatanul, siis nimetatud sätte kohaselt peab kahju tekitaja tõendama, et ei olnud kahju tekitamises süüdi. Samasisuline säte, mis loob süü eelduse, sisaldub ka Vene tsiviilkoodeksi art 1064 lg-s 2. Seega on märkimisväärselt lihtsustatud kannatanu võimalusi delikti üldkoosseisu alusel kahju hüvitise nõudmiseks, mistõttu võib väheneda riskivastutuse sätete, eelkõige üldregulatsiooni, tähtsus.

Reegli ja erandi suhe on veel täheldatav suuresti Saksamaa puhul, kus riskivastutus on võimalik üksnes seaduses konkreetset sätetatud juhul. Samas ei välista riskivastutuse alusel esitatav nõue delikti üldkoosseisu alusel nõude esitamist osas, milles riskivastutuse sätete alusel ei kuulu kahju hüvitamisele (§ 1056 lg 3). Seega ei välista riskivastutuse sätete alusel esitatav nõue võimalust esitada nõue delikti üldkoosseisu alusel ja vastupidi, ent sellegi poolest kehtib printsiip, et kahju ei tohi saada hüvitatud mitmekordselt, s.t ühe ja sama kahju eest ei tohi mõista välja hüvitist erinevate sätete alusel ja seega mitu korda.

1.3. Riskivastutuse reguleerimisviisid

1.3.1. Riskivastutuse erikoosseisudel põhinev reguleerimisviis

Vaatlusalustest riikidest on Saksa õiguses riskivastutuse reguleerimisviis erikoosseisupõhine ning reeglina sisalduvad erikoosseisud eriseadustes, mitte tsiviilkoodeksis (*Bürgerliches Gesetzbuch*, BGB). Saksa tsiviilkoodeks sisaldab endas vaid ühte riskivastutuse koosseisu – BGB artiklis 833 sisalduv luksusloomapidaja vastutus.³⁷

Traditsiooniliselt tehakse Saksa deliktiõiguses vahet kahe vastutuse liigi vahel – *Verschuldenshaftung* ja *Gefährdungshaftung*, millest esimene tähistab süülist vastutust ning teine riskivastutust (otsetõlkes range või objektiivne vastutus).³⁸ BGB esimene eelnõu sisaldas endas kahte väga üldist süülise vastutuse reeglit, ent avaldamise ajal 1888. aastal, sai see suureks kriitikaobjektiks, kuivõrd arvati, et sarnane üldine klausel annab kohtule liiga suure

---

³⁷ C. von Bar. Non-contractual Liability Arising Out of Damage Caused to Another: Principles of European Law. Brüssel: Bruylant 2009, lk 361.

³⁸ R. Sieghörten. Internationales Strassenverkehrsfallrecht. Tübingen: Mohr Siebeck 2002, lk 67.

otsustusvabaduse, mis ei oleks kooskõlas ühtsuse saavutamise ideega. Arvati, et üldine reegel viib ebakindluse ja kahtlusteni ning eelkõige piiride puudumiseni.³⁹

Saksa õiguses domineerib süüpõhine vastutus ning riskivastutust võiks pidada pigem erandiks⁴⁰, seepärast on ka reguleerimisviisi valikul lähtutud iga konkreetse tegevuse või asja ohtlikkusest. Kuigi riskivastutust ettenägevad normid on reeglina vaadeldavad erandliku osana Saksa õiguses, esineb süülise ja riskivastutuse vahel teatud ebamäärasust (n.ö hallid alad): hoolsuskohustuse suurendamine, madalam hooletuse aste, vastupidine tõnedamiskohustus, vastutus süüvõimetu isiku seadusvastase käitumise eest jms.⁴¹ Kuivõrd riskivastutuse reeglid on käsitletavad erandina, siis ei ole lubatud riskivastutuse kohaldamine või laiendav tõlgendamine analoogia korras.⁴² Olulisel hulgal akadeemikuid pooldavad seepärast *numerus clausus* põhimõtet riskivastutuse reguleerimisel, sest selline lähenemine aitab kaasa õiguskindluse saavutamisele.⁴³

Saksa õigus seob riskivastutuse objektide või asjadega ja tegevustega, mis kujutavad endast potentsiaalset ohtu ümbruskonnale ehk neid võiks käsitleda suurema ohu allikana Eesti võlaõigusseaduse mõttes. Enamusel juhtudest on riskivastutus õigustatud just eriti suure kahju tekkimise ohu tõttu, mistõttu omab riskivastutus endas eelkõige kahju kompenseerimise ning kannatanu kaitsmise eesmärki. Lisaks asja või tegevuse ohtlikkusele, peetakse oluliseks kriteeriumiks ka põhjuslikkust (*Gefahrveranlassung*) ning kontrolli omamist (*Gefahrbeherrschung*) ohtliku asja või tegevuse üle.⁴⁴ Vaatamata teatud erinevustele erinevate riskivastutust ettenägevate sätete vahel, on sätete puhul ühiseks tunnuseks, et vastutus põhineb erakordsel ohul, mitte süülisel või õigusvastasel käitumisel.⁴⁵

Ebaõigluse vältimiseks ja kannatanu kaitsmiseks on Saksa kohtud loonud hulgaliselt hoolsuskohustusi (üldisi käibekohustusi) (*Verkehrssicherungspflichten* või *Verkehrspflichten*) juhtudeks, kui riskivastutuse regulatsioon puudub ehk n.ö hallide alade (asi või tegevus, mis esmapilgul ei paista endast kujutavat suuremat ohtu ümbritsevale, kuid teatud olukorras võib aga kahju tekkida) reguleerimiseks. Kõrgendatud hoolsustandard on loodud näiteks juhtudeks, kui isiku tegevus loob või suurendab riski või ohtu, sh relvade kasutamine, ilutulestik,

³⁹ Cees van Dam (viide 6), lk 66.

⁴⁰ K. Larenz, C.-W. Canaris. Lehrbuch des Schuldrechts. 13. Aufl. München: Beck 1994, lk 600.

⁴¹ E. Büyüksagis, W. H. van Boom. Strict Liability in contemporary European Codification: Torn between objects, activities and their risks. – Georgetown Journal of International Law 2013/44 nr 2, lk 617.

⁴² U. Magnus. The Reform of German Tort Law. – Review on the Analysis of Law, InDret 2003/2, lk 6.

⁴³ B. A. Koch, H. Koziol (viide 24), lk 153.

⁴⁴ *Ibid*, lk 154-156.

⁴⁵ J. Zekoll, M. Reimann (viide 21), lk 216.

lõhkeained või kemikaalid, lastele tikkude müümine, õlimahuti täitmine jne. Saksa õigus näib pooldavat suurendatud hoolsuskohustuse arendamist, mille tulemusel alandatakse deliktiõigusliku vastutuse standardeid. Mitmed akadeemikud on seda lähenemisviisi aga kritiseerinud kui illegaalset riskivastutuse vormi.⁴⁶ Riskivastutuse kujundamisel on kohtute roll olnud aga marginaalne ning ulatusliku seadusandluse tõttu antud valdkonnas on kohtutele jäänud väga vähe ruumi selle edasiarendamiseks. Kohtud on ka keeldunud riskivastutuse sätete laiendavast tõlgendamisest, kuigi võrdse kohtlemise printsiip võiks kohtudele anda võimaluse riskivastutuse sätete tõlgendamiseks.⁴⁷

Kuivõrd Saksa õiguses ei ole üldist riskivastutuse koosseisu, siis eksisteerib pikk nimekiri tsiviilkoodeksiväliseid riskivastutuse norme, sh vastutust ettenägevad normid raudteede, mootorsõidukite, lennukite, veereostuse ja tuumaenergia kasutamisel põhjustatud kahju eest. Seaduseandja on riskivastutuse reeglid ette näinud juhtumite puhul, kus süü põhine vastutus ei viinud rahuldava tulemuseni. Seega kohaldub riskivastutust ettenägev norm peamiselt teatud eriliste riskide puhul, mille on põhjustanud tehnoloogia areng.⁴⁸

Gefährdungshaftung kui riskivastutust on Saksa õiguslikus kirjanduses õigustatud kolme argumendiga:

- 1) Tehnoloogiliste uuenduste tulemusel on toimunud sotsiaalne areng, millega on omakorda kaasnenud kahju tekkimise võimaluse oluline suurenemine ning ebakindlus riskide realiseerumise osas, võib olla õigustatud riskivõtja “garantii vastutusega”;
- 2) Riskivõtjatest ettevõtted saavad jagada kahjusid, mille on põhjustanud riski realiseerumine, teistele (kindlustus, hinnad, palgad);
- 3) Ettevõtted saavad riske minimaliseerida kontrolli- ja turvameetmete abil.⁴⁹

Saksa õiguse puhul on võimalik eristada riskivastutust asjade ja isikute eest. Olulisemaks riskivastutuse regulatsiooniks asjade eest, võiks pidada Teeliikluse seaduse (*Strassenverkehrsgesetz, StVG*)⁵⁰ § 7, mis paneb vastutuse mootorsõiduki valdajale varalise ja

---

⁴⁶ J. Zekoll, M. Reimann (viide 21), lk 148-149.

⁴⁷ B. A. Koch, H. Koziol (viide 26), lk 153.

⁴⁸ Cees van Dam (viide 7), lk 77.

⁴⁹ G. Brüggemeier. Risk and Strict Liability: The Distinct Examples of Germany, The US and Russia. European University Institute, Department of Law, 2012, lk 12.

⁵⁰ Straßenverkehrsgesetz (Deutschland). 8.06.2015 BHBI. I S. 904. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stvg/gesamt.pdf> (16.04.2016).

mittevaralise kahju eest, mis on põhjustatud sõiduki opereerimisega kaasneva riski tagajärjel (*Betriebsgefahr*).⁵¹

Üldjuhul on riskivastutuse aluseks ohtlikud seadmed ja installatsioonid või ohtlikud tegevused. Ka Saksamaal on seadusandja kaalunud riskivastutuse üldklausli kasutuselevõttu, ent pingutused luua üldine riskivastutuse koosseis seadmete jaoks, luues seeläbi n.ö spetsiifilise riski, on nurjunud erinevate arvamuste tõttu, mis puudutavad nii sõnastust kui ka generaalklausli ulatust.⁵²

Riskivastutuse erinevate normide puhul on palju arutletud ka asjaolu üle, kas selliste sätete puhul peaks olema hüvitatav ka mittevaraline kahju, mille tekkimist on reeglina kannatanul keeruline tõendada ning mille väljamõistmine võib osutuda teatud juhtudel kahju põhjustanud isiku suhtes ebaõiglaseks. Varasemalt ei peetud võimalikuks riskivastutuse sätete alusel hüvitada valu ja kannatusi, st moraalset ehk mittevaralist kahju (*Schmerzensgeld*), sellise kahju nõudmine eeldas kahjutekitaja süü olemasolu. Erandiks oli vastutus loomade eest, mis ei teeni majanduslikku- või professionaalset eesmärki (BGB § 833) ja kahju eest, mis on põhjustatud sõjaväeliste õhusõidukite poolt (*Luftverkehrsgesetz*,⁵³ LuftVG § 53 III).⁵⁴ Seega, kui kannatanul ei õnnestunud tõendada kahjutekitaja süüd, ei olnud võimalik nõuda mittevaralise kahju hüvitamist, isegi kui kahju tekitaja vastutas riskivastutuse sätete alusel. Põhjuseks nähti, et selliseid kahjustusi on liiga keeruline hinnata ning sellise kahju eest hüvitise väljamõistmine võib tuua kaasa sätte väärkasutamise, kui mittevaralise kahju kompenseerimine on lubatud liiga laiaulatuslikult. 2002. aasta tsiviilkoodeksi reform aga muutis sellist seisukohta. Vana sätte, mis piiras mittevaralise kahju hüvitamist, tunnistati kehtetuks ning asendati uue sätte, s.o §-ga 253.⁵⁵ BGB § 253 lg 1 kohaselt võib kompensatsioonina raha nõuda igasuguse kahju eest, mis ei ole rahaliselt hinnatav üksnes juhul, kui seadus seda ette näeb. Sama paragrahvi teine lõige sätestab seevastu, et kui kahjuhüvitis tuleb maksta kehavigastuse, tervise kahjustamise, vabaduse võtmise või seksuaalse enesemääramise õiguse rikkumise eest, võib nõuda mõistlikku hüvitist rahas igasuguse kahju eest, mis ei ole rahaliselt hinnatav. Seejuures ei ole oluline, kas kahju hüvitamist nõutakse deliktise üldvastutuse, riskivastutuse või lepingulise vastutuse sätete alusel. Näiteks isik, kes sai vigastada defektse toote tõttu, võib nõuda hüvitist valu ja

---

⁵¹ C. van Dam (viide 6), lk 78

⁵² *Ibid*, lk 79.

⁵³ Luftverkehrsgesetz (Deutschland). 19.02.2016 BGBl. I S. 254. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/luftvg/gesamt.pdf> (16.04.2016).

⁵⁴ B. A. Koch, H Koziol (viide 24), lk 147.

⁵⁵ U. Magnus (viide 42), lk 4-5.

kannatuste eest (*pretium doloris*), isegi juhul kui töötja ei olnud kahju tekkimises süüdi või kui süüd ei olnud võimalik tõendada.⁵⁶

Kui muidu on kehtivaks printsiibiks Saksamaal, et kannatanu on õigustatud nõudma kogu talle tekkinud kahju hüvitamist - täieliku kompensatsiooni printsiip - *totalreparation* (eng. *Principle of full compensation*), siis riskivastutuse puhul sätestavad enamuse riskivastutuse koosseise kahjuhüvitise maksimaalse suuruse, mis piiravad riskivastutuse sätete alusel hüvitise väljamõistmist.⁵⁷ Sellise piirangu põhjuseks võib pidada ideed, et riskivastutuse sätete alusel saadav "kasu" ei tohi olla piiramatu, ning et võimaldada kahju võimaliku tekkimise ettenähtavust ja kindlustamise võimalust.⁵⁸

Vastutava isiku määramisel ei ole Saksa õiguses lähtutud tsiviilõiguslikust omandist. Tihti on vastutav isik defineeritud kui operaator ("*Betriebsunternehmer*" või "*Unternehmer*"), tehnilise vahendi valdaja ("*Inhaber der Anlage*") või mootor- või õhusõiduki valdaja või registreeritud kasutaja ("*Halter*"). Vastutava isiku määramisel on lähtutud kahest elemendist: (1) vastutaval isikul peab olema vabadus asja kontrollida ja (2) ta kasutab seda enda vastutusel. Seega on tegelik valdus oluliseks tõendiks vastutava isiku otsimisel (kuigi omandiõigusest võib piisata). Samas esineb Saksa õiguses ka omandipõhiseid riskivastutuse koosseise (nt Bundesjagdgesetz, BJagdG). Lisaks võib vastutavaks isikuks olla teine isik kui valdaja või omanik, seda eelkõige omavolilise valduse korral, nt kui kahju põhjustanud asi on varastatud. Kui vastutavaks on mitu isikut, on nad ühiselt ja eraldiseisvalt vastutavad ehk tegemist on solidaarvõlgnikega ("*Gesamtschuldner*").⁵⁹

Vaatamata sellele, et Saksa õiguses esineb mitmeid erinevaid ja spetsiifilisi riskivastutust ettenägevaid sätteid, on nende puhul võimalik täheldada eelduste sarnasust. Kuna puudub suurema ohu allika mõiste, siis on riskivastutust ettenägevas sättes määratletud ohtlik asi või tegevus käsitletav suurema ohu allikana, mille kasutamise tulemusel tekkinud kahju kuulub hüvitamisele, kui kaitstud õigushüve kahjustamine toimus just sellele asjale või tegevusele iseloomuliku ohu tagajärjel ja selle asja opereerimise või tegevuse käigus.

---

⁵⁶ P. Szöllösy. Compensation for Personal injury in Western Europe – Principles, practice and recent developments in the field of non-pecuniary loss in eight countries. – Nordisk försäkringstidskrift 1994/3. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.nft.nu/en/compensation-personal-injury-western-europe-principles-practice-and-recent-developments-field-non> (31.03.2016).

⁵⁷ U. Magnus, F. D. Busnelli jt. Unification of Tort Law: damages. Haag: Kluwer Law International 2001, lk 91.

⁵⁸ U. Magnus (viide 42), lk 6.

⁵⁹ H. Kötz. Deliktsrecht. 8. Aufl. Neuwied: Kriitel 1998, lk 158.

1.3.2. Riskivastutuse üldkoosseisul põhinev reguleerimisviis

Peamiselt riskivastutuse üldkoosseisul põhinev reguleerimisviis on kasutusel Venemaal. On märkimisväärne, et 1913. aastal valminud Tsiviilkoodeksis oli kaks elementi, mis pidid mõjutama revolutsioonijärgset õigust ning mis kehtivad samasisulisena veel tänagi – esiteks üldine süülise vastutuse klausel Prantsuse tsiviilkoodeksi eeskujul (§ 2601) ning eriti ohtlike asjade puhul süüta vastutuse reegel (§ 2635).⁶⁰ Venemaa Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi (VNSV) tsiviilkoodeks⁶¹, mis asendas 1913. aastal vastu võetud koodeksi ja jõustus juba 1923. aastal, sisaldas vaid 13 lepinguvälise vastutuse sätet ning mille tuuma moodustas vastutus kahju eest, mille on põhjustanud isiku tegevus (art 403), ja vastutus suurema ohu allika poolt põhjustatud kahju eest (art 404). Mõlemad generaalklauslid elasid üle kõik Nõukogude perioodiaegsed õiguse reformid ning kehtestati peaaegu muutmata kujul ka Venemaa Föderatsiooni tsiviilkoodeksis⁶² 1996. aastal.⁶³

Ka Vene õiguse puhul on reegliski siiski deliktiline süül põhinev vastutus ning riskivastutuses nähakse pigem erandit üldisest reeglist. Riskivastutust kui erandit on põhjendatud asjaoluga, et iga isik, kes teadlikult tegeleb tegevusega, mis hõlmab endas eriti suurt ohtu ümbritsevale keskkonnale, võtab enda kanda ka riski, et selline tegevus võib põhjustada kahju teistele isikutele, isegi kui on võimalik tõendada, et kahju tekitaja tegutses parima hoolsuse juures.⁶⁴

Venemaa deliktiõiguse kaheks kõige omapäraseks tunnuseks võiks pidada esiteks üldise süü tõendamiskoormise ümberpööramise tunnustamist deliktiliste kohustuste puhul ning teiseks üldise riskivastutuse klausli olemasolu tsiviilkoodeksis.⁶⁵ Need kaks tunnust kujutavad endast Venemaa deliktiõiguse tuumikut.⁶⁶ Antud tunnused ilmnevad ka Eesti Võlaõigusseaduses, sh süü eelduse loomine delikti üldkoosseisu puhul, kui ka üldise riskivastutuse koosseisu

⁶⁰ G. Brüggemeier (viide 23), lk 22.

⁶¹ Гражданский кодекс РСФСР. 1922. Г. Архивировано катается: http://www.pravo.by/ImgPravo/pdf/GK_RSFSR_1922.pdf (16.04.2016).

⁶² Гражданский кодекс Российской Федерации (viide 11), §-d 1064, 1079.

⁶³ W. E. Butler. Russian Law. 3d edition. Oxford: Oxford University Press 2009, lk 79-81.

⁶⁴ D. D. Barry. Soviet law after Stalin. Part II, Soviet Institutions and the administration of law. Alphen aan den Rijn: Sijthoff & Noordhoff, lk 161-162.

⁶⁵ Vene TsK § 1064 lg 2 kohaselt on isik, kes põhjustas kahju vabastatud kahju hüvitamisest kui ta tõendab, et kahju ei tekkinud tema süül. On oluline märkida, et kui üldiselt on süü tõendamise kohustus kannatanul ning erandlikel juhtudel võib süü tõendamise kohustus olla kahjutekitajal, siis Venemaa puhul on olukord vastupidine. Seadus annab üldise süü tõendamise reegli, pannes tõendamise kohustuse kahjutekitajale ning vastupidine olukord on pigem erandlik. Sarnane klausel sisaldub lisaks kümne endise Nõukogude Liidu liikmesriigi tsiviilkoodeksis ka tänapäeval (sh Eesti Võlaõigusseaduse §-s 1050).

⁶⁶ J. Lee (viide 3), lk 111.

olemasolu, mis on oma sisult sarnane Venemaa tsiviilkoodeksis sisalduvale. Sarnase reguleerimisviisi kasuks on otsustanud ka mitmed teised endise Nõukogude Liidu riigid.⁶⁷

Täna on Venemaa riskivastutuse üldkoosseisu kohaldanud ligi sajandi, arvestades, et sarnane regulatsioon tsiviilkoodeksis sisalduvale esines juba 1923. aastal jõustunud tsiviilkoodeksis.

VNSV TsK art 404, mis kandis pealkirja „Vastutus suurema ohu allika poolt tekitatud kahju eest“, oli sõnastatud järgmiselt: organisatsioonid ja kodanikud, kelle tegevus on seotud suurema ohuga lähikonnale (transpordiorganisatsioonid, tööstusettevõtted, ehitused, autovaldajad jt.) on kohustatud hüvitama suurema ohu allika poolt tekitatud kahju, kui nad ei tõenda, et kahju tekkis vääramatu jõu või kannatanu tahtluse tagajärjel.

Kehtiva Vene Föderatsiooni tsiviilkoodeksi art 1079 lg 1 ei erine palju VNSV Tsiviilkoodeksi artiklist 404, sätestades, et juriidilised isikud (organisatsioonid) ja kodanikud (eraõiguslikud isikud), kelle tegevus on seotud kõrgendatud ohuga lähikonnale/teistele isikutele (mootorsõidukite, mehanismide, kõrgepinge elektrienergia, aatomienergiaga, lõhkeainete, tugevate mürkide jne kasutamine; ehitamine ja teised sarnased tegevused, jne) kas kõik jne on vajalikud? on kohustatud heastama/hüvitama kahju, mis on põhjustatud suurema ohu allika poolt, v.a juhul kui nad tõendavad, et kahju tekkis vääramatu jõu (*непреодолимая сила*) mõjul või kahju kandnud isiku kavatsusel (*намерение*).⁶⁸ Seega on suurendatud üksnes suurema ohu allikate näidisloetelu, kuigi ka käesoleval ajal on loetelu lahtine ning kohtud võivad suurema ohu allikana käsitleda ka teisi asju ja tegevusi. Seejuures on oluline märkida, et kriteeriumid on võrreldes VNSV tsiviilkoodeksiga suunatud pigem isiku tegevusele kui spetsiifilistele ohtlikele asjadele.⁶⁹

Kohtupraktikast tulenevalt on antud paragrahvi eesmärk tuua välja pigem näited võimalikest suurema ohu allikatest, kui kehtestada ammendav loetelu. Samas on sättes nimetatud allikad või kategooriad alati tegevused, mida võib pidada eriti ohtlikuks. Vaatamata raskusele luua nimekiri allikatest, mis kujutavad endast suuremat ohtu, on seda siiski võimalik teha, kuna nii

---

⁶⁷ J. Lee (viide 3), lk 112.

⁶⁸ Kuivõrd sarnane riskivastutuse säte sisaldus ka 1922. aasta VNSV Tsiviilkoodeksi paragrahvis 404, mille eelkäija pärineb juba 19. sajandist, siis on võimalik arvestada ka tolleaegseid põhimõtteid ja tõlgendusi. Tsiviilkoodeksi § 404 andis väljendi printsiibile, mis oli Tsaari õiguse kasuistlike seaduste aluseks: ohtliku tegevusega tegelev isik peab selle riske kandma. Antud printsiip on riskivastutuse puhul kindlasti oluline ja kehtiv ka tänapäeval.

⁶⁹ G. Brüggemeier. European Civil Liability Law outside Europe. The Example of the Big Three: China, Brazil, Russia. – Journal of European Tort Law 2011/2 nr 1, lk 17.

varasemalt kui ka tänapäeval esineb mitmeid allikaid, nt aatomaenergia ja lõhkeained, mis ilmselgelt kujutavad endast märkimisväärt ohtu ümbritsevale. Kuid reeglina osutub olukord keerulisemaks kui tegemist on vahepealsete juhtumitega, kus asi võib endast küll ohtu kujutada, kuid on vajalik otsustada, kas selline asi või tegevus kujutab endast just suurema ohu allikat antud sätte mõttes.⁷⁰

Töö autori seisukohast lähtuvalt on vajalik iga juhtumit analüüsida eraldi ning seepärast ei ole võimalik anda ammendavat loetelu eriti ohtlikest tegevustest või asjadest. Siinkohal on oluliseks kohtupraktika, mis iga üksikjuhtumit lahendades on kohustatud kaaluma kõiki asjaolusid kogumis. Teatud ese ei pruugi tavaolukorras endast suurt ohtu ümbruskonnale kujutada, kuid selle teatud viisil kasutamine võib seevastu aga põhjustada olulisi kahjustusi nii ümbritsevatele isikutele, kui ka nende varale. Sarnane on olukord loomadega, mille puhul on vastandlikke arvamusi küsimuses, kas tegemist on suurema ohu allikatega või mitte. Venemaal on üldiselt aktsepteeritud reegel, et loomi ei käsitleta kui suurema ohu allikat⁷¹, kuid vaatamata sellele, on siiski Vene kohtud aeg-ajalt artiklit 1079 kohaldanud ka loomadele. Nt 2009. aastal juhtumis, kus mesinikule kuuluvad mesilased lendasid naabermajja, nõelates naaberelanikke, kui ka nende koera. Kuigi hageja ise sai minimaalseid vigastusi, siis nõelata saanud koer suri. Madalama astme kohus kohaldas antud juhtumi puhul artiklit 1079, tunnustades mesilasi kui suurema ohu allikat põhjusel, et kahjutekitaja oli võimetu kontrollima mesilaste käitumist sellises situatsioonis. Kuigi kostja kaebas otsuse edasi, ei vaidlustanud ta otsuse õiguslikku alust, vaid üksnes kahjuhüvitise suurust.⁷² Lisaks on kaasuseid, kus kohus on antud sätet kohaldanud loomaaialoomade pidamisele ning mürgiste jäätmete lubatust suuremas koguses keskkonda viimisele.⁷³ Kuigi Tsiviilkoodeks ei maini loomi, kui suurema ohu allikat, on professor O. N. Sadikov seisukohal, et nende potentsiaalselt ohtliku loomuse ja asjaolu tõttu, et omanik ei ole alati võimeline neid täielikult kontrollima, võivad teatud suuremad koduloomad, nagu näiteks valvekoerad, ja metsloomad, teatud olukorras olla kvalifitseeritavad kui suurema ohu allikad.⁷⁴ Otsustamaks, kas tegevuse näol on tegemist suurema ohu allikaga, on oluline selle tegevuse destrukttiivne iseloom ning asjaolu, et seda ei ole võimalik täielikult kontrollida, järgides ka kõiki hoolsusstandardeid. 1994. aasta

---

⁷⁰ А. А. Крыжановская. Гражданско-правовая ответственность за вред, причиненный в связи с использованием сложных программных продуктов: научно-практическое исследование. Москва: Волтерс Клувер 2010, lk 33-34.

⁷¹ 1922. a VNSV Tsiviilkoodeksis oli suurema ohu allikate loetelus ka loomad, kuid see katekooria eemaldati 1964. aastal redaktsiooniga.

⁷² J. Lee (viide 3), lk 134.

⁷³ H. Oda. Russian Commercial Law: Second Edition. Leiden: Martinus Nijhoff publishers 2007, lk 342.

⁷⁴ C. Osakwe. Russian Civil Code. Parts 1-3. Translation and Commentary. Moskva: Wolters Kluwer 2008, lk 245.

Venemaa ülemkohtu pleenumi resolutsiooniga, mis avaldati küll enne tsiviilkoodeksi kehtima hakkamist, soovitab kohus, et eriti ohtlikeks tegevusteks tuleks pidada selliseid tegevusi, mille teostamine suurendab kahju tekkimise riski oluliselt, kuna isikud, kes sellise tegevusega tegelevad, on võimetud kahju tekkimist täielikult kontrollima. Samuti pidas kohus eriti ohtlikuks tegevusi, mis hõlmavad transporti ja asjade või ainete vms hoiustamist, millel on tootmis- ja kaubanduslik iseloom ning millel on samad tunnused nagu eelnevalt kirjeldatud.⁷⁵

VNSV Tsiviilkoodeks ega Venemaa Föderatsiooni tsiviilkoodeks ei anna suurema ohu allika definitsiooni, vaid on antud üksnes lahtine loetelu asjadest ja tegevustest, mis kujutavad endast eelduslikult suuremat ohtu.

VTsK art 1079 ei räägi otsesõnu suurema ohu allika käitamisest kui riskivastutuse kohaldamise eeldusest, ent vaatamata sellele on Vene seadusandja soovinud tuua vastutuse kaasa juhul, kui suurema ohu allikat kasutatakse, nt autoga sõitmise korral. Vene kohtupraktika kohaselt tähendab suurema ohu allika „kasutamine“ eelkõige selle ekspluateerimist, mootorsõiduki puhul oleks selle tunnuseks liikumine kahju tekitamise hetkel. Kohtupraktika ei tunnusta liiklusõnnetuse korral suurema ohu allikana seisvat mootorsõidukit. Näiteks olukorras, kus juht jätab pimedal ajal sõiduki gabariidituledeta sõidutee äärde seisma ja sellest saab alguse avarii, ei ole sõiduki näol tegemist suurema ohu allikaga ning isik võib vastutada süü olemasolu korral.⁷⁶ Ent on loomulik, et sellisel juhul võiks tulla kõne alla hoolsuskohustuse rikkumine, mistõttu ei ole isik kohe vastutusest vabastatud, kui tõendab, et kahju tekkimise hetkel suurema ohu allikat ei kasutatud. Seevastu olukorras, kus sõiduk on hakanud liikuma ilma juhita, sh juhtumid, kus auto on hakanud veerema mäest alla või kui sõiduki mootor on iseenesest käivitunud ning auto seeläbi liikuma hakanud, on kohtud leidnud, et mõlemal juhul on sõiduk olnud liikumises kahju põhjustamise hetkel ning seepärast on selle omanik vastutav tekkinud kahju eest riskivastutuse sätete alusel.⁷⁷

Selline käsitusviis võiks olla põhjendatud tõsiasjaga, et riskivastutuse alusel peaks vastutus kaasnema isikule, kes ühiskonnale kõrgendatud ohu loomisest saab ise sellest kasu. Ka autoga sõitmisel saab isik, kes autot kasutab, sellest kasu, seepärast võiks olla ka õigustatud, et

---

⁷⁵ H. Oda (viide 73), lk 342.

⁷⁶ V. Štroman. Riskivastutuse eeldused ja ulatus mootorsõidukiga kahju põhjustamise korral. Magistritöö, Tartu 2015, lk 13.

⁷⁷ W. E. Butler (viide 63), lk 248.

selline kasu saamine toob endaga kaasa ka vastutuse põhjustatud kahju eest. Samas ei nõustu töö autor täielikult kohtute käsitlesega, et riskivastutuse sätete alusel on ohtliku eseme omanik vastutav ka juhul, kui selline ese on käivitunud või liikuma hakanud iseenesest, kuna suure tõenäosusega on sellisel juhul võimalik tuvastada omaniku või sõiduki valdaja hooletu käitumine, mistõttu kaasneks vastutus süülise vastutuse sätete alusel (arvestades, et riskivastutuse sätted kujutavad jätkuvalt endast erandit üldisest süülise vastutuse reeglist).

Suurenenud oht VTsK art 1079 mõttes tähendab suurenenud ohu tekkimise võimalust, mis erineb tavaasjade kasutamisest tuleneva tavaohu tekkimisest, kus suurema ohu allikast tulenevad ohtlikud mõjud ei allu täielikult kontrollile. Antud lähenemisest saigi Venemaal alguse riskiteooria, mille kohaselt võtab suurema ohu allika kasutaja selle kasutamisest tekkida võiva kahju hüvitamise riski enda peale.⁷⁸

Vene riskivastutuse kontseptsiooni võib pidada efektiivseks juba seetõttu, et see on säilinud sisuliselt muutumatu ligi sajandi, olles piidavalt üldine, et kohaneda muutunud oludega ning andes seejuures kohtutele võimaluse ja õiguse sätte sisustamiseks. Suurimaks puuduseks peab töö autor Vene riskivastutuse koosseisu puhul asjaolu, et puudub suurema ohu allika legaalseaduslik definitsioon, mis annaks õiguse rakendajale teatud pidepunktide tõlgendusteks ning võimaldaks kolmandatel isikutel järgida kohtuniku seisukoha kujunemist otsuste puhul, kus muule, kui artiklis loetletud tegevusele omistatakse suurema ohu allika staatus.

1.3.3. Riskivastutuse üldkoosseisul ja erikoosseisudel põhinev reguleerimisviis

Analüüsitavaatest õiguskordadest on Eesti ja Prantsusmaa õigussüsteemid, milles riskivastutuse reguleerimisviis põhineb nii erikoosseisudel kui ka üldkoosseisul.

Eesti võlaõigusseaduses sisaldub riskivastutuse üldkoosseis §-is 1056, mille kohaselt kahju põhjustamise korral eriti ohtlikule asjale või tegevusele iseloomuliku ohu tagajärjel vastutab kahju tekitamise eest, sõltumata oma süüst, ohu allikat valitsenud isik. Järgnevad neli erikoosseisu, sh mootorsõiduki valdaja vastutus (VÕS § 1057), ohtliku ehitise või asja omaniku vastutus (VÕS § 1058), vastutus eshitise eest (VÕS § 1056) ning loomapidaja vastutus (VÕS § 1060).

---

⁷⁸ P. B. Maggs, O. Schwarts, W. Burnham. Law and Legal System of the Russian Federation – Sixth Edition. New York: Juris Publishing 2015, lk 496.

Prantsuse tsiviilkoodeks (*Code Civil*) tunneb sisuliselt kahte üldist riskivastutuse regulatsiooni – vastutus teise isiku poolt põhjustatud kahju eest ning vastutus asjade poolt põhjustatud kahju eest.⁷⁹

Prantsuse tsiviilkoodeksi artikli 1384 kohaselt on isik vastutav mitte üksnes kahju eest, mille ta põhjustab enda teoga, vaid ka kahju eest, mis on põhjustatud isikute poolt, kelle eest ta on vastutav, või asjade eest, mis on tema hoole all.⁸⁰ Sellele järgnevad kaks eriregulatsiooni. Artikkel 1385 paneb vastutuse looma omanikule või looma kasutavale isikule, looma poolt põhjustatud kahju eest ning artikkel 1386 kohaselt on vastutav hoone omanik selle varisemise tulemusel põhjustatud kahju eest.

Kuivõrd pika aja vältel tsiviilkoodeksi vastuvõtmisest ei tunnustatud artiklit 1384 kui iseseisvat vastutuse alust, siis võib Prantsuse riskivastutuse arengut pidada ainulaadeks. Seaduse vastuvõtmisest alates oli valitsevaks seisukoht, et artikli 1384 lisamisel tsiviilkoodeksisse oli seaduseandja sooviks sätestada n.ö sissejuhatav osa järgnevatele riskivastutuse erikoosseisudele ning mitte vastutuse iseseisvat alust. 16. juunil 1896. aastal, ehk enam kui 90 aastat tsiviilkoodeksi vastuvõtmisest, tegi Prantsuse kassatsioonikohus *Cour de Cassation Teffaine* kaasuses sensatsioonilise otsuse, tõlgendades antud sätet varasemast erinevalt ning andes sellele täiesti iseseisva vastutuse aluse tähenduse.⁸¹ Eelmärgitud kaasuse, mis on tuntud kannatanu nime järgi - *Teffaine*, asjaolude kohaselt plahvatas kostjale kuuluval puksiirlaeval katel, mille tulemusel sai surma kostja töötaja nimega Teffaine. Kannatanu abikaasa esitas hagiavalduse nõudmaks hüvitist abikaasa surma põhjustamise eest. Esimese astme kohus jättis hagiavalduse rahuldamata, kuna kostja ei suutnud vastavalt artklitele 1382 ja 1383 tõendada kostja süüd. Apellatsioonikohus seevastu leidis, et kumbki osapool ei olnud juhtumis süüdi, kuid siiski asus seisukohale, et omanik on vastutav analoogia korras artikli 1386 alusel. Hageja ei olnud rahul kohtu analoogia rakendamisega ning tugines kassatsioonkaebuses artiklile 1384. Kohtujurist (*advocate general*) M. Sarrut oli seisukohal, et art 1384 ei kujuta endast üldist vastutuse alust, kinnitades, et antud artikkel ei tee muud, kui juhatab sisse järgnevad eriregulatsioonid. Kohtujuristi seisukohale vaatamata, leidis *Cour de Cassation*, et artikkel 1384 on vastutuse õiguslikuks aluseks. Kohus ei põhjendanud pikalt kuidas ta sellise tõlgenduseni jõudis. Otsuses märkis kohus vaid, et plahvatuse põhjustas

---

⁷⁹ C. van Dam (viide 6), lk 49-50.

⁸⁰ Art. 1384 (1) C.civ: „*On est responsable non seulement du dommage que l'on cause par son propre fait, mais encore de celui qui est causé par le fait des personnes dont on doit répondre, ou des choses que l'on a sous sa garde*“

⁸¹ C. van Dam (viide 6), lk 50.

defekt katla konstruktsioonides, leides, et see fakt välistab „*cas fortuit*“ või „*force majeure*“ tuginemise ja seega on laeva omanikud, kes antud artikli tähenduses on selle hooldajad (*gardien*), vastutavad töötaja surma eest. Täiendavalt lisas kohus, et kostja ei pääse vastutusest ka juhul, kui ta tõendab, et defekt oli tingitud katla tootja süülisest käitumisest, või et tegemist oli varjatud puudusega.⁸² Kuigi kohus ei olnud edaspidi sellise seisukoha suhtes alati järjepidev⁸³, võib antud otsust siiski Prantsuse riskivastutuse kujunemise seisukohalt pidada sensatsiooniliseks.

Prantsuse õiguses on riskivastutuse kujundamisel ajaooliselt olnud suurim roll just kohtutel, eelkõige *Cour de Cassation*'i otsustel. Seepärast peaks riskivastutuse sisustamisel pöörama tähelepanu, kuidas on kohtud antud normi sisustanud, kuna sätte sõnastus on äärmiselt üldine. 20. sajandi esimese kahe kümnendi jooksul kohaldasid kohtud artiklit 1384 võrdlemisi ettevaatlikult, lubades hooldajal vabaneda vastutusest, kui viimane suudab tõendada, et ta ei olnud süüdi, seega peeti seda justkui tõendamiskoormist ümberpööravaks sätteks. Kassatsioonikohus ei tõlgendanud artiklit 1384 sarnaselt *Montagnier vs Leydon*⁸⁴ otsuses antud tõlgendusele artikli 1385 kohta, mille kohaselt võis kostja vabaneda vastutusest üksnes juhul kui ta suudab tõendada, et tegemist oli ettenägematu sündmuse (*cas fortuit*) või vääramatu jõuga (*force majeure*), vaid arvati, et kostja võib artikli 1384 alusel vabaneda vastutusest kui tõendab, et rakendas vajalikku hoolt ehk ei käitunud süüliselt.⁸⁵ Alles *Teffaine* kaasuses leidis kohus, et kostja saab art 1384 alusel vastutusest vabaneda üksnes juhul, kui ta tõendab ettenägematu sündmuse või vääramatu jõu esinemist. Ettenägematu ja vastupandamatu jõud peab olema väline ja tulenema asjast väljaspoolt, et vabastada hooldaja vastutusest (nt pikselöökk), asja sisemine defekt ei vabasta asja omanikku vastutusest. Näiteks tuvastati *Teffaine* kaasuses, et kostja oli katelt piisavalt hooldanud, kuid plahvatuse tingis katla konstruktsioonides olev defekt, millest kostja teadlik ei olnud ja mille eest oli

---

⁸² E. A. Tomlinson. Tort Liability in France for the Act of Things: A Study of Judicial Lawmaking. – Louisiana Law Review 1988/48 nr 6, lk 1325-1326.

⁸³ *Grange* kaasuse asjaolud olid sarnased *Teffaine* kaasusele, kuid ei suudetud tuvastada plahvatuse põhjust. Kostja oli katelt nõuetekohaselt hooldanud, sh ei tuvastatud defekti. Kohus ei mõistnud hagejale hüvitist välja. Cour de Cassation, 22.03.1962. Arvutivõrgus kättesaada: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?idTexte=JURITEXT000006958958> (16.04.2016).

⁸⁴ *Cour de Cassation*, *Montagnier vs Leydon*, 27.10.1885. Antud kaasuse asjaoludest tulenevalt põhjustas muul ehitise kivide varingu, mille tulemusel kannatanu vigastada sai. Kannatanu esitas kohtusse hagi, milles nõudis kahju hüvitamist tuginedes *Code Civil*'i artiklile 1385. Madalama astme kohtud leidsid, et antud sätet tuleb tõlgendada kooskõlas artiklitega 1382 ja 1384 ning hageja peab tõendama kostja süüd. Kassatsioonikohus tühistas madalama astme kohtu otsuse ning oli seisukohal, et hageja peab tõendama üksnes, et kostja loom põhjustas talle kahju ning kostja võib vabaneda vastutusest kui tõendab ettenägematu sündmuse või vääramatu jõu esinemist. Cour de Cassation, 27.10.1885. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?idTexte=JURITEXT000006953061> (16.04.2016).

⁸⁵ E. A. Tomlinson (viide 83), lk 1330.

tõenäoliselt vastutav katla tootja. Kohus ei pidanud seda aga siiski ettenägematuks, kuivõrd leidis, et defekti näol oli tegemist asja sisemise puudusega, kuid ettenägematu sündmus peab olema väline.

Lisaks limiteerisid kohtud ulatuslikult antud sätte kohaldamisala ning pidasid selle kohaldamist võimalikuks asjade puhul, mis võisid oma olemuselt olla hävitusliku jõuga ning kahjustada seeläbi isikut või tema vara.⁸⁶

Täiendavalt leidsid kohtud, et artikkel 1384 ei kohaldu asjade suhtes, mis põhjustasid kahju inimese poolt opereerimise tulemusel (nt autod). Sellisele seisukohale asuti just põhjusel, et artikkel 1384 sõnastuse kohaselt vastutab hooldaja/omanik kahju eest, mille on põhjustanud „asja tegu“ (*act of a thing*). Kassatsioonikohus ei olnud nõus seda kohaldama autojuhi suhtes, kes sõitis otsa jalakäijale, mille tulemusel viimane suri. Antud artikli alusel on isik vastutav asja „teo“ eest, st asi ise peab olema defektne või sellel esinema puudus, mis vabastas vigastuse tekitanud jõu. Vigastus peab olema omistatav asjale, mitte isikule, kes seda opereeris.⁸⁷ Seega võis artikli 1384 tõlgendust varasemalt pidada üpris kitsaks ning ebakoherentseks, kuivõrd ka kassatsioonikohus ei olnud saavutanud järjepidevat tõlgendust, mistõttu võisid sarnased kaasused saada täiesti erineva lahenduse. Ent on täheldatav, et mida aeg edasi, seda avaramalt on hakanud kohtud antud sätet kohaldama.⁸⁸ Siinkohal peetakse Prantsuse riskivastutuse kujunemise seisukohalt olulisimaks *Jand'heur II* kaasust.

Kuulsas *Jand'heur* kaasuses tõlgendas kassatsioonikohus artiklit 1384 kui sätet, mis loob vastutuse eelduse asja hooldajale kõikide kahjude eest, mille on põhjustanud tema hoole all olev asi, mitte lihtsalt süü eelduse või süü tõendamiskoormist ümberpööravat sätet. Antud kaasuses tunnistas kohus, et artikkel 1384 loob ulatusliku kohaldusala, mis võiks olla sarnane riskivastutusele ning kohaldas antud sätet ka mootorsõiduki poolt põhjustatud kahjule. Asjaoludest tulenevalt oli vastutavaks isikuks kaubanduskeskuse omanik, kelle alluvuses töötav kaubaveoautojuht ajas alla tüdruku nimega Lisa Jand'heur, mille tulemusel viimane vigastada sai.⁸⁹

Kohtujurist Langlois leidis antud kaasuses, et ainsaks kohaseks aluseks, mis võiks piirata artikli 1384 kohaldamist, on asja ohtlikkus. Ta leidis, et vaidlusalune artikkel kohaldub

---

⁸⁶ E. A. Tomlinson (viide 83), lk 1329.

⁸⁷ *Ibid*, lk 1331.

⁸⁸ J. Bell, S. Boyron, S. Whittaker. Principles of French Law. Oxford: Oxford University Press 2008, lk 382.

⁸⁹ A. Tunc. A Codified Law of Tort – The French Experience. – Louisiana Law Review 1979/39 nr 4, lk 1069.

ohtlike asjade puhul, nagu mootorsõidukid, millele on omane sisemine dünaamika, mille üle võib asja kasutav isik kontrolli kaotada. Kahjustuste puhul, mis on põhjustatud mitteohtlike asjade poolt, peab kannatanud tõendama kostja süüd.⁹⁰

Jand'heur kaasusest tulenev reegel on järgmine:

Samal ajal kui artikkel 1384 loob vastutuse eelduse isiku suhtes, kelle hoole all on elutu ese, mis on põhjustanud teisele isikule kahju, saab see isik sellise eelduse ümber lükata üksnes juhul, kui ta tõendab, et esines ettenägematu sündmus „*cas fortuit*“ või vastupandamatu, vääramatu jõud „*force majeure*“ või väline põhjus, mis ei ole omistatav asja hooldajale; ei piisa sellest, kui ta tõendab, et ei ole käitunud süüliselt, või et kahju põhjus on teadmata.⁹¹

Jand'heur II reegel on omandanud samasuguse õigusliku jõu kui iga reegel, mis on sõnaselgelt seaduses sätestatud. Seega kohtuotsuses sõnastatud reegel või tõlgendus annab siduva õigusliku reegli, mis on seotud seaduse tekstiga.⁹² Seega võiks öelda, et kohtud löid esmakordselt riskivastutuse generaalklausli, mille alusel on kahju põhjustanud isik vastutav sõltumata oma süüst ja tegevuse õigusvastasusest.

Reporteur Marc'hadour (*Jand'Heur* asja arutamisel) oli seisukohal, et seaduse tekst paneb vastutuse asja hooldajale „asja, mis on tema hoole all“ teo eest ega tee seejuures vahet ohtlikel või mitteohtlikel asjadel või asjadel, mis on inimese poolt opereeritavad või mitte. Marc'hadour leidis, et ainsaks sätte sõnastusest tulenevaks piiranguks oli sõna „hooldaja“ (*gardien*), mida ta defineeris hooldaja kontrolli järgi asja üle. Kuigi ka Marc'hadour märkis raportis, et artikkel 1384 on üksnes traditsiooniline säte, mitte iseseisev alus vastutuse panemiseks isikule. Kuid võttes arvesse *Teffaine* otsuses sisalduvat tõlgendust, kohaldub antud säte loogiliselt ka *Jand'heur* kaasuse puhul. Kohtujurist Matter oli seevastu seisukohal, et seadusandjal oli harjumus luua üldised printsiipe ja seejärel rida eriregulatsioone, mis olid justkui näited, kuid eriregulatsioonid ei piiranud üldise printsiibi kohaldusala. Ta tunnistas, et seaduse tekstide edasiarendav tõlgendamine on kohane siis, kui seaduse keel on piisavalt üldine, et seda lubada. Seega pooldas Matter, et antud sätte kohaldamist põhjendab ka tehnoloogia areng ja industrialiseerimine. Matter pooldas, et see üldine säte peaks kohalduma mitte üksnes mootorsõidukite kahju tekitamise puhul, vaid peaks olema kohaldatav igasuguse kahju suhtes, mille on põhjustanud isiku hoole all olev asi. Viidates, et alates 1896. aastast on

---

⁹⁰ E. A. Tomlinson (viide 83), lk 1340.

⁹¹ A. Tunc (viide 90), lk 1069-1070.

⁹² E. A. Tomlinson (viide 83), lk 1344.

kassatsioonikohus antud artiklit kohaldanud elutute asjade poolt põhjustatud kahju suhtes vähemalt 25 kohuotsuses, palus ta kohtul seda pretsedenti säilitada, kuna see on õiglane ja vastab tänapäevastele vajadustele.⁹³

Artikli 1384 alusel on vastutavaks isikuks kahju põhjustanud asja hooldaja (*gardien* - eng. *custodian*). Pretsedendiõiguse kohaselt on asja hooldajaks isik, kellel on võim asja kasutada (saades sellest seeläbi kasutuseelise), kontrollida ja seda juhtida.⁹⁴ Seega on mõiste “*gardien*” laiem kui on omanik või valdaja ning vastutava isiku määramisel tuleks lähtuda eeltoodud kriteeriumitest. Otsus, kas isik on asja hooldajaks, on suuresti üksikjuhtumipõhine, st iga kaasuse puhul on kohus kohustatud kaaluma, kas isikul on võimalik asja kasutada, kontrollida ja juhtida. Näiteks ei ole kohus pidanud mägironijat allalangenud kivide, millele nad astuvad ning mis selle tulemusel alla langevad, hooldajaks,⁹⁵ kuid laeva (selle kaptenit) on käsitletud hooldajana art 1384 tähenduses sõitmisel tekitatud lainete suhtes.⁹⁶ Pretsedendiõigus on lisaks loonud eelduse, mille kohaselt on asja hooldajaks selle omanik.⁹⁷ Kui omanik on andnud asja teise isiku valdusesse, vabaneb ta vastutusest juhul, kui ta tõendab, et valduse saanud isik omandas koos valdusega ka võimaluse asja kasutada, juhtida ja seda kontrollida. Kohus ei ole pidanud muruniiduki hooldajaks isikut, kellele omanik andis võimaluse seda lühikese aja jooksul kasutada ning pidas seega omanikku vastutavaks kahju eest, mis tekkis kannatanule muruniiduki teise isiku valduses oleku ajal.⁹⁸

Prantsusmaa puhul on täheldatav, et riskivastutus artikli 1384 alusel on kohati asunud süülise vastutuse asemele, st mitmed juhtumid, mis olid varasemalt käsitletavad süülise vastutuse sätete alusel, on nüüd käsitletavad riskivastutuse reeglitest lähtuvalt. 1975. aasta seisuga on kohtud märkinud, et igal aasta on kohtusse jõudnud ca 75 000 isikukahju juhtumit, kus nõutakse kahju hüvitamist tsiviilkoodeksi art 1384 alusel, võrreldav number on Inglismaal

---

⁹³ E. A. Tomlinson (viide 83), lk 1348-1350.

⁹⁴ Cour de Cassation, Chambre réunies 2.12.1941. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000006953144&fastReqId=986660969&fastPos=1> (16.04.2016).

⁹⁵ Cour de Cassation, nr 01-00450, 24.04.2003. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000007048467&fastReqId=1610588534&fastPos=2> (16.04.2016).

⁹⁶ Cour de Cassation, nr 02-18649, 10.06.2004. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000007046931&fastReqId=1620842172&fastPos=1> (16.04.2016).

⁹⁷ Cour de Cassation, nr 82-16872, 16.05.1984. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000007013916&fastReqId=294199743&fastPos=1> (16.04.2016).

⁹⁸ Cour de Cassation, nr 01-13289, 19.06.2003. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000007047801> (16.04.2016).

seevastu kõigest 2000.⁹⁹ Oluline on märkida, et kuigi Prantsuse riskivastutuse üldkoosseis ei tee vahet ohtlikel ja mitteohtlikel asjadel või tegevustel, siis on vastutuse eelduseks asja “ebatavaline käitumine” (*comportement anormal*).¹⁰⁰ Artikkel 1384 ei kata kõiki kahju tekkimise juhtumeid. Kui õnnetusjuhtum oli põhjustatud pigem isiku enda teoga kui asja hoidmise või kasutamise tulemusel, on tegemist pigem delikti üldkoosseisul põhineva juhtumiga vastavalt artiklile 1382, mis eeldab süü olemasolu.¹⁰¹

Eeltoodust tulenevalt on täheldatav, et Prantsuse tsiviilkoodeksi artiklis 1384 sisalduv riskivastutuse üldklausel on äärmiselt laiaulatuslik. Sätte kohaldusala piiravaks saab pidada üksnes nõuet, et kahju peab olema põhjustanud “asja tegu” ning hooldaja mõistet, mida on kohtutel võimalik tõlgendada. Eesti riskivastutuse üldkoosseisu puhul on aga sätte kohaldusala piiritletud mitmete kriteeriumitega, sh et kahju põhjustanud asi või tegevus peab endast kujutama kõrgendatud ohtu ümbritsevale ning lisaks, et kahju peab olema tekkinud just sellisele suurema ohu allikale iseloomuliku riski realiseerumise tulemusel.

---

⁹⁹ E. Reid. Liability for dangerous activities: A comparative analysis. – International and Comparative Law Quarterly 1999/48, lk 744.

¹⁰⁰ C. von Bar (viide 37), lk 560.

¹⁰¹ E. Reid (viide 100), lk 745.

2. Riskivastutuse üldkoosseisu kohaldamise eeldused ja seda välistavad asjaolud

2.1. Kaitstud õigushüved

Võlaõigusseaduse § 1056 lg 1 teisest lausest tulenevalt vastutab suurema ohu allikat valitsenud isik kannatanu surma põhjustamise, talle kehavigastuse või tervisekahjustuse tekitamise või tema asja kahjustamise eest. Seega on antud paragrahvi alusel kaitstavateks õigushüvedeks elu, tervis ning omand. Esmaseks eelduseks antud sätte rakkendamiseks on seega isiku surm, talle kehavigastuse või tervisekahjustuse tekitamine või tema asja hävitamine või kahjustamine. Kui sellist kahjustamist ei ole toimunud, siis ei saa riskivastutus üldse kõne alla tulla ning hüvitamisele kuuluva kahju määramisel on oluline arvestada, et hüvitamisele kuulub üksnes kaitstud õigushüvedele tekitatud kahju. Kuigi Riigikohus on praktikas¹⁰² tunnustanud mittevahalise ehk moraalse kahju hüvitatavust riskivastutuse sätete alusel, on see siiski vaieldav, lähtudes eelkõige kahju ettenähtavuse seisukohast, kuna ohtliku tegevusega tegeleval isikul peab olema kahjuriskide kindlustamise võimalus ning selline kindlustamise võimalus eksisteerib reeglina üksnes vahalise kahju osas.¹⁰³

Prantsuse õiguse puhul on seevastu vähe arutletud deliktiõiguslikult kaitstud õigushüvede üle. Seepärast on ekslik rääkida „kaitstud õigustest“ välistavas tähenduses. On leitud, et artiklites 1382 ja 1383 sisalduvad generaalklauslid ei sisalda *a priori* piiranguid kaitstud õiguste ja huvide ulatuse või olemuse suhtes. Seega on Prantsuse deliktiõiguse puhul kõik õigused ja huvid võrdselt kaitstud.¹⁰⁴ Kuivõrd artikkel 1384 ja järgnevad riskivastutuse erikoosseisud ei anna loetelu kaitstud õigushüvedest, võiks järeldada, et ka antud sätte on kohaldatav igasuguse teise isiku või tema asja kahjustamise korral. Prantsuse õigus pakub seega kannatanule täieliku kompensatsiooni (*reparation integrale*). Eelmärgitud sätete (artiklid 1382 ja 1383) puhul on küll tegemist süüalise vastutuse sätetega, kuid kuna riskivastutuse klausel on sõnastatud sama üldiselt ega ole piiritletud kaitstud õigushüvedega, siis eelduslikult kuulub hüvitamisele igasugune kahju, sh puhtmajanduslik.¹⁰⁵ Eesti võlaõigusseaduse kohaselt on riskivastutuse sätted kohaldatavad üksnes konkreetselt nimetatud õigushüvede kahjustamise korral. Kuigi tegemist on ulatuslike õigushüvedega, siis ei kaitse Eesti riskivastutuse sätted isikut nt maine või hea nime kahjustamise ega puhtmajandusliku kahju eest.

¹⁰² RKTKo 3-2-1-19-08 p 15; RKTKo 3-2-1-85-08 p 11.

¹⁰³ P. Varul jt (viide 5), lk 693.

¹⁰⁴ British institute of international and comparative law (viide 17), lk 3-4.

¹⁰⁵ U. Magnus, F. D. Busnelli jt (viide 57), lk 96.

Enamus riskivastutuse koosseise on kavandatud ja arenenud eelkõige kaitsmaks isikute füüsilist terviklikkust ja puutumatust. Kui Prantsuse kohtud hakkasid kasutama artiklit 1384 kui vastutuse iseseisvat alust, oli see eelkõige mõeldud kahju hüvitamise kohustuse panemiseks kehaliste vigastuste eest, mis olid põhjustatud masinate või mootorsõidukite poolt.¹⁰⁶ Kuigi seadus ei loetle otseselt kaitstud õigushüvesid, saab järeldada, milliseid õigushüvesid on riskivastutuse sätted mõeldud kaitsma, hüvitamisele kuuluva kahju põhjal. Enamusel juhtudest on riskivastutuse eesmärk hõlbustada isikukahju hüvitamist. Isikukahju korral kehtib Prantsusmaal täieliku kompensatsiooni printsiip, s.t kannatanu on õigustatud saama täieliku hüvitise tekitatud kahju eest, hõlmates ka mittevaralise kahju (valu ja kannatused jne).¹⁰⁷

On juhtunud, et riskivastutuse reegel, mis oli esialgu mõeldud hüvitama üksnes isikukahju, on hiljem laiendatud kohtute poolt teistele kahju liikidele. Prantsuse tsiviilkoodeksi artikkel 1384 oli esialgu kohtute poolt loodud hüvitamiseks kannatanutele tööõnnetustest tekkinud kahju ning hiljem on leitud, et see kohaldub igasuguse kahju puhul, mis on põhjustatud isiku valduses oleva asja poolt. Kuna sätte sõnastus ei välista kahjuliiki, siis on kohtud seisukohal, et see kohaldub ka mittevaralise ja ka puhtmajandusliku kahju puhul.¹⁰⁸ Samuti on kohus Jand'heur kaasuses märkinud, et vastutuse eeldus kohaldub asja hooldaja suhtes ka juhul, kui tema asi kahjustab teisele isikule kuuluvat asja, s.t antud sätte alusel kuulub hüvitamisele ka isiku varale tekkinud kahju.¹⁰⁹ Näiteks mõistis Prantsuse kassatsioonikohus antud sätte alusel välja hüvitise mittevaralise kahju eest olukorras, kus kannatanu lahkus kaubanduskeskusest ning väljudes hakkas tööle uksel olev vargusvastane turvaseade.¹¹⁰ See omakorda lõi alusetu kahtluse, et kannatanu on pannud toime varguse. Kuna kaubanduskeskuse omanik ei käitunud süüliselt, siis leidis kohus, et ta on vastutav kui asja hooldaja artikli 1384 lg 1 kohaselt.¹¹¹ Puhtmajandusliku kahju osas võiks näitena välja tuua 19. märtsi 1980. a kassatsioonikohtu otsuse.¹¹² Asjaolude kohaselt oli „asjaks“ laevade laadimiseks ja lossimiseks kasutatav vints, mis oli kukkunud ära ekskavaatori küljest ning vajunud sadamas põhja, selle tulemusel suleti sadam ning mitmed laevad pidid ootama, kuni mehanism oli veepõhjast välja toodud. Kuna

---

¹⁰⁶ J.-S. Borghetti. Protected Interests and the Scope of Remediable Harm. – Sorbonne-Assas Law Review 2014/3, lk 18.

¹⁰⁷ U. Magnus, F. D. Busnelli jt. (viide 57), lk 79.

¹⁰⁸ B. A. Koch, H. Koziol (viide 26), lk 139.

¹⁰⁹ E. Büyüksagis, W. H. van Boom (viide 41), lk 617.

¹¹⁰ Cour de Cassation, nr 88-20132, 05.06.1991. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?idTexte=JURITEXT000007026938> (29.03.2016).

¹¹¹ C. von Bar, U. Drobing. The Interaction of Contract Law and Tort and Property Law in Europe. München: Sellier 2004, lk 32.

¹¹² Cour de Cassation, nr 78-15838, 19.03.1980. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?idTexte=JURITEXT000007005026> (29.03.2016).

laadungi mahalaadimine hilines ning laevade omanikud olid seepärast kohustatud lepingupartneritele maksma leppetrahvi, siis laevade omanikud, kes kahju kandsid, kaebasid eksakvaatori omaniku kohtusse, nõudes majandusliku kahju ehk saamata jäänud tulu ja lepingupartnerile tasutud leppetrahvide hüvitamist. Hagejate nõue oli edukas ning kohus ei tõstatanud isegi küsimust, kas selline, s.o puhtmajanduslik kahju üldse antud sätte alusel hüvitamisele võiks kuuluda.¹¹³ Teise näitena võiks välja tuua 26.09.2002. a otsuse,¹¹⁴ kus Prantsuse kassatsioonikohus rahuldas hotellikomaniku saamata jäänud tulu hüvitamise nõude. Asjaoludest tulenevalt asus hotelli kõrval kalju, mis kuulus kohalikule võimule. Kalju varisemisohtu vältimiseks viis kostja läbi kalju kindlustamise töid, mille ajaks nõuti hotelli sulgemist, et vältida tööde tegemise ajal võimaliku kahju tekkimist hotelli külastajatele või töötajatele. Põhjusel, et hotell pidi olema suletud, nõudis hotelliomanik saamata jäänud tulu hüvitamist selle aja eest. Kuna esines risk, et kaljult võib tööde käigus kive langeda, nentis kohus põhjusliku seose olemasolu ning rahuldas artikli 1384 alusel hageja nõude.¹¹⁵ Sellest tulenevalt ei ole antud sätte kohaldamisala piiratud kindlate kaitstud õigushüvedega ning lisaks isiku elu, tervise ja vara kaitsmisele, on kaitstud õigushüveks ka isiku maine ning hüvitamisele võib teatud juhtudel kuuluda ka puhtmajanduslik kahju, st kaitstud on ka kannatanud majanduslikud huvid. Kohtutel on sellest tulenevalt õigus ja kohustus otsustada millised huvid on kaitstud ja millised mitte.¹¹⁶

Sarnaselt Eesti võlaõigusseaduses sisalduvale regulatsioonile loetleb Saksa Teeliikluse seaduse (*Straßenverkehrsgesetz*) artikkel 7 õigushüved, mille kahjustamise korral on isik vastutav. Antud artikli lõikest 1 tulenevalt on esimeseks eelduseks isiku surm, talle kehavigastuse või tervisekahjustuse tekitamine või tema asja kahjustamine või hävitamine.

Õhuliikluse seadus (*Luftverkehrsgesetz*) loob samad eeldused õhusõiduki operaatori riskivastutuse tekkimiseks, LuftVG § 33 lg 1 kohaselt on õhusõiduki operaator vastutav õhusõiduki opereerimise tulemusel isiku surma, kehavigastuse või tervisekahjustuse põhjustamise või tema asja kahjustamise eest, mis ei olnud isikul kaasas õhusõidukis. Seega on ka antud sätte puhul kaitstud õigushüvedeks isiku elu, tervis ja omand. Samas aga välistab antud sätte vastutuse asjade kahjustamise eest, mis olid kannatanul kaasas õhusõidukis.

---

¹¹³ J. Bell jt (viide 89), lk 387.

¹¹⁴ Cour de Cassation, nr 00-18627, 26.09.2002. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?idTexte=JURITEXT000007041693> (16.04.2016).

¹¹⁵ J. Bell jt (viide 89), lk 139-140.

¹¹⁶ C. van Dam. European Tort Law. Second edition. Oxford: Oxford University Press 2014, lk 169.

Ka on kaitstud õigushüved loetletud 1978. aasta vastuvõetud Vastutuse seaduse (*Haftpflichtgesetz*, *HaftPflG*)¹¹⁷ §-is 1, mis paneb vastutuse ettevõtjale, kelle tegevuse tulemusel (raudtee- ja trammitee, kallursõiduki ning suusatõstuki opereerimise käigus) on isik surnud, saanud kehavigastuse või tervisekahjustuse või on tema asja kahjustatud. Sama seaduse § 2, mis paneb vastutuse energia tootmisega tegelevale ettevõtjale, on samuti kohaldatav üksnes eelmärgitud õigushüvede kahjustamise korral. Kaitstud õigushüved on loetletud lisaks Aatomienenergia seaduse (*Atomgesetz*, *AtG*)¹¹⁸ §-s 26, Keskkonnastutuse seaduse (*Umwelthaftungsgesetz*, *UmweltHG*)¹¹⁹ §-s 1, BGB §-s 833 jne.

Seega on eeltoodust tulenevalt täheldatav, et enamus Saksa riskivastutuse regulatsioone kohalduvad üksnes seaduses sätestatud õigushüvede kahjustamise korral. Kaitstud õigushüvedeks on sarnaselt Eesti riskivastutuse sätetele eelkõige elu, tervis ja omand.

Kuni 2002. aastani, mil toimus Saksamaal deliktiõiguse reform, ei olnud riskivastutuse sätete alusel reeglina võimalik nõuda kahju hüvitamist valu ja kannatuste eest, ehk moraalse kahju hüvitamist („*Schmerzensgeld*“). Moraalne kahju kuulus hüvitamisele üksnes süülise käitumise korral, kui kahjutekitaja oli käitunud hooletult või tahtlikult. Erandiks oli riskivastutus luksusloomade eest, BGB § 833, ja riskivastutus kahju eest, mis oli põhjustatud sõjaväe lennukite poolt (*Luftverkehrsgesetz* § 53 III), mille puhul sai kannatanu nõuda hüvitist valu ja kannatuste eest ehk *pretium doloris*.¹²⁰ Deliktiõiguse reformi käigus muudeti antud põhimõtet täielikult. Endine BGB § 847, mis piiras mittevarealise kahju hüvitamist, eemaldati seadusest ning asendati uue üldise sättega (BGB § 253), mille kohaselt kuulub mittevarealine kahju hüvitamisele iga kahjujuhtumi puhul, kus isik on saanud vigastada, tema tervis kahjustada või on rikutud tema õigust vabadusele ja seksuaalsele enesemääramisele. Mittevarealine kahju kuulub hüvitamisele sõltumata sellest, kas vastutus põhineb lepingulisel vastutusel, delikti üldkoosseisul või riskivastutusel.¹²¹ Nii mõistis Berliini regionaalkohus 6.12.2005. a otsusega BGB § 833 alusel vastutavalt loomapidajalt, kelle koer kannatanut ründas, viimase kasuks välja valu ja kannatuste eest hüvitise summas 22 000 eurot.¹²² Üldiselt ei kuulu Saksa

---

¹¹⁷ *Haftpflichtgesetz* (Deutschland). 19.07.2002 BGBl. I S. 2674. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/haftpflg/gesamt.pdf> (16.04.2016).

¹¹⁸ *Atomgesetz* (Deutschland). 20.11.2015 BGBl. I S. 2053. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/atg/gesamt.pdf> (16.04.2016).

¹¹⁹ *Umwelthaftungsgesetz* (Deutschland). 23.11.2007 BGBl. I S. 2631. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/umwelthg/gesamt.pdf> (16.04.2016).

¹²⁰ B. A. Koch, H. Koziol (viide 26), lk 147.

¹²¹ C. van Dam (viide 114), lk 90.

¹²² B. Winiger, H. Koziol jt. *Digest of European Tort Law. Vol. 2: Essential cases on damages*. Berliin: Walter de Gruyter 2011, lk 496.

riskivastutuse sätete alusel hüvitamisele puhtmajanduslik kahju, v.a mõned erandlikud juhtumid (nt *Wasserhaushaltsgesetz*¹²³ § 22).¹²⁴

Vene Föderatsiooni tsiviilkoodeksi artikkel 1079 reguleerib isiku vastutust kahju eest, mis on põhjustatud tegevusega, mis loob kõrgendatud ohu teistele isikutele. Tsiviilkoodeksi artikli 1064 lg 1 kohaselt kahju, mis on põhjustatud isikule või tema varale, samuti kahju, mis on põhjustatud juriidilise isiku varale, kuulub täielikult hüvitamisele isiku poolt, kes on kahju põhjustanud. Viimati nimetatud sättest tuleneb, et kaitstud õigushüveks on eelkõige isiku elu ja tervis ning omand.

Riskivastutuse sätete alusel hüvitatava kahju osas on oluline märkida, et enamuse Nõukogude perioodist ei olnud Venemaal lubatud mõista välja hüvitis moraalse kahju eest ehk mittevaralise kahju eest nagu psühholoogilised kahjustused, emotsionaalsed kannatused või au ja hea nime kahjustamine. Alles VNSV TsK, mis võeti vastu 1991. aastal sisaldas endas artiklit (art 131), mis esmakordselt lubas moraalse kahju hüvitamist.¹²⁵ Vene kõrgem kohus on oma 20. detsembri 1994. aasta määruses selgitanud (ning kinnitanud seda seisukohta 25. oktoobri 1996 a määruses nr 10 ja 15. jaanuari 1998. a määruses nr 1), et erandina üldisest reeglist, mille kohaselt moraalse kahju hüvitamiseks on vajalik süü tõendamine, on võimalik selle hüvitamist nõuda ka juhul kui kahju on põhjustatud suurema ohu allika opereerimise käigus, mille puhul ei ole süü olemasolu oluline.¹²⁶ Seega lisaks tavapärasele varalisele kahjule, mis tekib vastavalt isiku surma põhjustamisest (matusekulud, ülalpeetavad, kes jäävad ilma ülalpidamisest), tervise kahjustamisest või kehavigastusest (ravimitele tehtavad kulud) või teisele isikule kuuluva asja kahjustamisest (parandamise või uue soetamiseks tehtavad kulud), on alates 1991. aastal vastuvõetud tsiviilkoodeksi kehtimahakkamisest võimalik nõuda ka moraalse kahju hüvitamist, mis võib seisneda näiteks kannatanu poolt kogetud valu.

Töö autor on seisukohal, et õigushüvede loetlemine riskivastutust ettenägevas sättes on põhjendatud ning vajalik eelkõige ettenähtavuse tagamise huvides. Lähtuvalt kaitstud õigushüvedest on võimalik piirata hüvitamisele kuuluvat kahju, mistõttu on põhjendatud nii Eesti kui ka Saksa riskivastutuse regulatsioonides kaitstud õigushüvede selgesõnaline

---

¹²³ Wasserhaushaltsgesetz (Deutschland). 11.04.2016 BGBl. I S. 745. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/whg_2009/gesamt.pdf (16.04.2016).

¹²⁴ D. M. Gunasekera. Civil Liability for Bunker Oil Pollution Damages. Frankfurt: Peter Lang 2010, lk 170.

¹²⁵ W. B. Simons. Private and Civil Law in the Russian Federation. Leiden: Martinus Nijhoff publishers 2009, lk 216.

¹²⁶ C. Osakwe (viide 74), lk 245.

väljatoomine. Kuigi Vene riskivastutuse koosseisus (art 1079) kaitstud õigushüved loetletud ei ole, siis on artiklis 1064 sätestatud deliktiõiguslikult kaitstud õigushüved ning kuna riskivastutuse puhul erandit ette nähtud ei ole, ei pidanud seadusandja vajalikuks nende kordamist artiklis 1079. Arvestades, et riskivastutus tekib ka juhul, kui vastutav isik on käitunud õiguspäraselt ning järginud käibes vajalikku hoolt, peab selline vastutus olema selgelt piiritletud ning õigustatud poolte huvide kaalumisel, seepärast on põhjendatud ka kannatanu suurema kaitse tagamine absoluutsete õigushüvede (elu, tervis ja omand) kahjustamise korral. Prantsusmaal on seevastu kohtutele jäetud ulatuslik kaalutuslusõigus ka kaitstud õigushüvede hindamisel, mis aga ei võimalda kahju põhjustanud isikul mõistlikult eeldada, millise kahju eest ja millises ulatuses on ta vastutav ning sisuliselt selgub see alles kohtuotsusest. Samuti suurendab see oluliselt kohtute töökoormust, kuna ka kannatanu ei saa olla kindel, kas talle tekkinud kahju on võimalik art 1384 alusel nõuda või mitte ning igasuguse kahju tekkimise korral pöördudakse kohtusse, seda kinnitab ka töös eelnevalt toodud võrdlus, kui palju kahju hüvitamise nõudeid esitatakse Prantsuse kohtutele artikli 1384 alusel.

2.2. Suurema ohu allika valitsemine

Võrdlusaluste riikide seadustest kasutavad suurema ohu allika mõistet üksnes Eesti ja Vanemaa, Saksa ja Prantsusmaa puhul selline üldmõiste puudub. Selleks, et tuvastada mida mõistetakse suurema ohu allika valitsemise all, on vajalik selgitada, mis on suurema ohu allikas ja kes on sellise allika valitseja ehk kes on vastutavaks isikuks riskivastutuse sätete alusel.

Eesti võlaõigusseaduses sisaldub suurema ohu allika definitsioon § 1056 lõikes 2, mille kohaselt loetakse suurema ohu allikaks asja või tegevust, kui selle olemuse või selle juures kasutatud ainete või vahendite tõttu võib isegi asjatundjalt oodatava hoolsuse rakendamise korral tekkida suur kahju või võib kahju tekkida sageli. Antud definitsioonist järeldeb, et suurema ohu allikaks on asi või tegevus, mis teatud tunnuse tõttu kätkeb endas kõrgendatud ohtu ümbruskonnale, mida ei õnnestu vastava asja kasutamise või tegevuse teostamise käigus vältida isegi kõrgendatud hoolsust ning ettevaatusabinõusid järgides. Ohu kõrgendatus väljendub objektiivses võimatuses selle realiseerumist täielikult ära hoida. Seejuures võib ohtlik tegevus seisneda nii aktiivseks kui ka passivses tegutsemises.¹²⁷ ENSV Tsiviilkoodeksi

---

¹²⁷ P. Varul jt (viide 5), lk 691.

kehtimise ajal loeti suurema ohu allikaks asju ja aineid, mis käikulastuna, liikumapanduna või loomulike omaduste, toime või iseloomu tõttu ei allu täielikult inimese taatele või kontrollile, vaatamata kaasaja teaduse ja tehnika saavutuste kasutamisele.¹²⁸ Suurema ohu allika tunnused ei ole täpselt määratletud, ent töö autor on seisukohal, et ka tänapäeval on oluline täieliku kontrolli omamise võimatus määramaks, kas tegemist on suurema ohu allikaga või mitte, s.t ka kõrgendatud hoolsust ja ettevaatusabinõusid järgides ei ole võimalik isikul omada täielikku kontrolli kahju tekkimise üle. Tulenevalt erikoosseisudest võib suurema ohu allikaks olla mootorsõiduki valdamine, ehitise või asja omamine, looma pidamine. Muudel juhtudel on aga vaja eraldi otsustada, missugusele asjale või tegevusele omistada selline suurema ohu allika kvaliteet.¹²⁹ Riigikohus on lugenud suurema ohu allikaks VÕS § 1056 mõttes tee remontimist, märkides, et kuni tee remontija ei ole tõendanud, et kõik tee remontimisega kaasnevad kahjuliku mõjutused olid teistele isikutele ette nähtavad ja hoolika tegutsemisega ära hoitavad, tuleb hea usu põhimõtte järgi lugeda tee remontimist kui tegevust suurema ohu allikaks.¹³⁰ Suurema ohu allikaks üldkoosseisu alusel võiks kindlasti pidada elava tule süütemist looduses või ruumis (v.a ahjus), mürkainete pritsimist põllule, kergestisüttiva vedeliku hoidmist hoones jne.¹³¹ Ringkonnakohus on pidanud suurema ohu allikaks hoone elektri peajaotuskilpi, märkides, et elekter ja elektriseadmed kätkevad endast ohtu ning on suurema ohu allikad.¹³² Maakohus on pidanud suurema ohu allikaks ka pehkinud puud olukorras, kus see maha langes ning seeläbi hagejale kuuluvat sõidukit kahjustas, Ringkonnakohus sellise lahendusega ei nõustunud, märkides, et selles vaidluses ei ole võimalik puud lugeda suurema ohu allikaks.¹³³ Samas ei ole välistatud, et puu võiks teistsuguses olukorras seda olla.

Prantsuse tsiviilkoodeks ei tunne suurema ohu allika mõistet. Artikli 1384 sõnastusest selgub, et isik vastutab igasuguse kahju eest, mille on põhjustanud tema hoolduse all olev asi. Artikli 1384 kohaldusala ei ole piiratud ohtlike asjade või asjadega, mille teatud viisil kasutamine loob suure ohu tekkimise tõenäosuse. Antud piirangut ei peeta asjakohaseks eelkõige

---

¹²⁸ J. Ananjev, P. Kask, E. Laasik. Eesti NSV Tsiviilkoodeks. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Eesti Raamat 1969, lk 492-493.

¹²⁹ T. Tampuu (viide 30), lk 162.

¹³⁰ RKTko 3-2-1-169-10, p 12.

¹³¹ T. Tampuu (viide 30), lk 162.

¹³² TlnRnKo 12.04.2011, 2-07-39608/49.

¹³³ TlnRnKo 3.10.2011, 2-08-68635.

põhjusel, et seaduse tekst ei tee asjadel sellist vahet ning seaduse selline tõlgendamine on pigem ebapraktiline.¹³⁴

Eeltoodud sätte alusel (art 1384) on vastutuse esimeseks eelduseks, et asi peab olema põhjustanud kahju. Eelkõige on see mõeldav asjade suhtes, mis on oma loomult ohtlikud, nagu näiteks vedel hapnik, lõhkeained, kuulid, kuid ka tavaliste asjade suhtes, sh tool, jalgratas, või ka väga suured esemed nagu laevad. Praktikas on hageja kohustuseks näidata, et asi (i) oli defektna, (ii) see funktsioneeris ebatavaliselt, või (iii) et see oli asetatud ebatavalisse asendisse või seda kasutati ebatavalises olukorras.¹³⁵

Vastutuse aluseks võib olla lai valik erinevaid asju, sh nii vedelas kui ka gaasilises olekus esemed ning ka statsionaarsed ehk liikumatud esemed. Näiteks pidas kohus riskivastutuse alusel vastutavaks postkasti omanikku olukorras, kus jalakäija oli põrkanud kokku talle kuuluva postkastiga, mis asetses kõnniteel (just põhjusel, et postkast oli paigaldatud ebatavaliselt kergliiklusteel).¹³⁶ Kohus on pidanud vastutavaks ka kaubanduskeskuse omanikku juhtumi puhul, kus külastaja kõndis vastu klaasi ning klaasi purunemisel vigastada sai.¹³⁷ Samuti on oluline märkida, et kui asi on osalenud kahju põhjustamisel, siis eeldatakse, et see oli kahju põhjustamisel aktiivne. Tegemist on eeldusega, mille kostja peab ümber lükkama.¹³⁸ Kannatanu peab üksnes tõendama, et asi põhjustas talle kahju, ent siiski ei pea asi kahju põhjustamiseks olema olnud otseses kontaktis kannatanuga, kuid see pidi mängima olulist ja ebatavalist rolli kahju tekkimisel.¹³⁹ Seega on Prantsuse tsiviilkoodesis sisalduv riskivastutuse säte kohaldatav kõikide asjade puhul, sedamata piirangut, et asi peab endast kujutama suuremat ohtu ümbritsevale.

Kuigi ka Saksa õigus ei tunne suurema ohu allika mõistet ning seda eelkõige üldise riskivastutuse koosseisu puudumise tõttu, on täheldatav, et eriregulatsioonidega reguleeritud asjad ja tegevused kujutavad endast suurema ohu allikat Eesti võlaõigusseaduse mõttes.

Eriti ohtliku tegevuse mõiste sisutamisel on annab Vene tsiviilkoodeksi art 1079 loetelu tegevustest, mis on antud sätte tähenduse käsitletavad suurema ohu allikatena. Kuna tegemist

---

¹³⁴ British institute of international and comparative law (viide 17), lk 7.

¹³⁵ E. Reid (viide 10041), lk 745.

¹³⁶ R. Youngs. English, French & German Comparative law. Third edition. London: Routledge 2014, lk 384.

¹³⁷ Cour de Cassation, nr 03-13536, 24.02.2005. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?idTexte=JURITEXT000007052698> (16.04.2016).

¹³⁸ J. Bell, jt (viide 89), lk 387.

¹³⁹ R. Youngs (viide 136), lk 385.

ei ole ammendava loeteluga, on kohtutele jäetud võimalus kohaldada sätet ka teiste tegevuste puhul, mis kujutavad endast suuremat ohtu. Seejuures ei sisaldu tsiviilkoodeksis suurema ohu allika legaaldefiniitsioon ning kriteeriumid on kindlaks määratud pigem kohtupraktikas ja õiguskirjanduses. Sättes sisalduvas näidisloetelus on toodud välja tegevused, mis on ühiskonnas tavapärased ning millest lähtuva ohtu tõttu esineb suur kahju tekkimise tõenäosus.¹⁴⁰ Üheks oluliseks kriteeriumiks suurema ohu allika määramisel täieliku kontrolli omamise võimatus kahju tekkimise riski üle. Palju on vaieldud asjaolu üle, kas antud säte on kohaldatav üksnes tegevuste või ka ohtlike asjade puhul. Siiani esineb Vene juristide ja õigusteadlaste seas koolkond, mis pooldab “tegevuse teooriat”, mille kohaselt termin “kasutamine” eeldab, et tegemist ei ole objektiga *per se*, vaid pigem on oluline asja kasutamine kui tegu. Teine koolkond, kes pooldab “objekti teooriat” on tõlgendanud¹⁴¹ terminit “kasutama” sätte eesmärgi kohaselt laiendavalt ning suurema ohu allikaks peetakse ka objekti ennast, ent on vajalik siiski seose olemasolu asja ja valdaja vahel (oluline on ka asja eksploatatsioon ja selle kasutamisest teatud kasu saamine).¹⁴² Domineerivaks on siiski tegevuse teooria, mis on täheldatav nii sätte sõnastuse kui ka kohtupraktika puhul. Antud teooriast tulenevalt on riskivastutus kohaldatav üksnes juhul, kui kahju on põhjustatud eriti ohtliku tegevuse tulemusel. Kui kahju on põhjustanud eriti ohtlik ese, mille ohtlikkus ei tulene selle kasutamisest, võib kahju kuuluda hüvitamisele süü põhise vastutuse sätete alusel. Erinevaid teooriaid arvestades on professor E. A. Sukhanov märkinud, et selliste teooriate põhjal on võimalik töötada välja üks kolmeosaline teooria, mis võiks olla järgmine: suurema ohu allikas on kindel objekt, mis inimese tegevuse tulemusel, mis on seotud selle asja kasutamisega, ei ole oma tunnuste poolest inimese poolt täielikult kontrollitav. Vene kõrgem kohus on oma 28. aprilli 1994. a määruses suurema ohu allika kohta märkinud järgmist: suurema ohu allikaks on igasugune tegevus, kui sellise asja opereerimine loob suure kahju tekkimise tõenäosuse põhjusel, et seda kasutaval isikul ei ole võimalik omada täielikku kontrolli asja üle.¹⁴³ Seega ei ole asi iseseisvalt suurema ohu allikaks, vaid selle kasutamisega seotud tegevus, st asi ise saab endast suuremat ohtu kujutada üksnes siis, kui inimene seda teatud viisil kasutab. Kohtupraktika ei tunnista suurema ohu allikatena nt jahipüssi ja

---

¹⁴⁰ А. П. Сергеев (под. ред.). Гражданское право. Том 3. 2-е издание. Учебник. § 6. Ответственность за вред, причиненный источником повышенной опасности. Москва: Проспект 2008, lk 63.

¹⁴¹ Постановление Пленума Верховного Суда РФ от 28.04.1994 N 3. “Materiaalne vastutus kahju eest, mille on põhjustanud suurema ohu allikas, tõusetub juhul kui asja on eesmärgipäraselt kasutatud, kui ka juhul kui asja kahjustav iseloom ilmnes spontaanselt (nt olukord, kus kahju põhjustas spontaanselt liikuma hakanud sõiduk).” Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_3827/ (16.04.2016).

¹⁴² J. Lee (viide 3), lk 140.

¹⁴³ C. Osakwe (viide 74), 243-244.

koduloomi, kuigi need omavad kõiki suurema ohu allika tunnuseid.¹⁴⁴ Professor O. A. Krasavchikov eristas nelja peamist gruppi suurema ohu allikaid:¹⁴⁵

- 1) Füüsikalised, mis omakorda jagunevad mehhaanilisteks nt transpodivahendid, elektrilisteks nt kõrgepingesüsteemid ning soojuselised nt aurujõul töötavad masinad;
- 2) Füüsikalis-keemilised, eelkõige kuuluvad siia radioaktiivsed materjalid;
- 3) Keemilised, mis omakorda jagunevad mürgisteks nt mürk, plahvatusohtlikeks nt teatud gaasid ja tuleohtlikeks nt erinevad kütused;
- 4) Bioloogilised, mis jagunevad zooloogilisteks nt metsiloomad ja mikrobioloogilisteks nt mikroorganismid.

Paljud konkreetsed objektid võivad olla seotud mitmete gruppidega. Selline grupeerimine on ortientiiriks kohtupraktikas, kus on oluline asja või tegevuse kvalifitseerimine suurema ohu allikana. Kõrgendatud ohu allikal ja näiliselt tavapärasel tegevusel või asjal võivad olla väga väikesed erinevused, mistõttu on reeglina otsustavaks eksperdi arvamus. Tihti mängib suurema ohu allika staatuse andmisel rolli ka ohtliku aine kogus, nt gaas tulemasinas ei kujuta endast suurema ohu allikat, ent gaas torudes või suuremas mahutis aga küll.¹⁴⁶

Eesti võlaõigusseaduse kohaselt on vastutavaks isikuks suurema ohu allika valitseja. Valitseja definitsiooni võlaõigusseaduses ei sisaldu, erikoosseisude kohaselt on valitsejaks mootorsõiduki otsene valdaja (§ 1057), ohtliku ehitise või asja omanik (§ 1058) või asjaõiguse, mille alusel on ehitis püstitatud, omanik (§ 1059) ning loomapidaja¹⁴⁷ (§ 1060).¹⁴⁸ Kui suurema ohu allikaks on tegevus, on valitsejaks üldjuhul isik, kes vastava tegevuse osaks olevaid toiminguid teostab. Seejuures tuleb silmas pidada, et valitsejaks ei ole isik, kes valitseb asja teise isiku korralduse alusel, nt töötaja.¹⁴⁹ Juhtumi puhul, kus vallavalitsus, kui avalikult kasutatava tee omanik tee remontimiseks palkas teise isiku tööd tegema ning selle tulemusel tekkis kolmandale isikule kahju, on Riigikohus märkinud, et hea usu põhimõttest

---

¹⁴⁴ A. П. Cepreeв (viide 140), lk 64.

¹⁴⁵ *Ibid*, lk 59.

¹⁴⁶ A. П. Cepreeв (viide 140), lk 60.

¹⁴⁷ Loomakaitseaduse § 3 lg-s 1 on loomapidaja defineeritud kui isik, kellele loom kuulub (loomaomanik) või kes tegeleb looma pidamisega rendi- või muu selletaolise suhte alusel loomaomanikuga. (Loomakaitseadus. – RT I, 01.09.2015, 19.)

¹⁴⁸ P. Varul jt (viide 5), lk 693.

¹⁴⁹ *Ibid*, lk 694.

tulenevalt ei vabane isik, kelle huvides tehtav tegevus on käsitatav suurema ohu allikana, riskivastutusest üksnes selle tõttu, et vahetult tegutses ja valitses suurema ohu allikat teine isik. Kolleegiumi arvates tuleb sellisel juhul mõlemaid isikuid lugeda suurema ohu allika valitsejateks, mistõttu vastatavad nad tekkinud kahju eest solidaarselt.¹⁵⁰ Kui aga suurema ohu allikaks on teatud ese, tuleks valitsejaks pidada isikut, kelle tegeliku võimu all see on ning kes seeläbi saab kontrollida asja kasutamist, sh anda see õigus üle ka kolmandatele isikutele.¹⁵¹ Riigikohus on nt lugenud loomapidajaks mitteolevat, hobusega ratsutanud isikut suurema ohu allika valitsejaks ning põhjendas seda asjaoluga, et hobusepidajaks mitteoleva isiku poolt hobuse selga istumine ja hobuse käitumise kontrollimise ajutine ülevõtmine hobusepidajalt kujutavad endast tahtelisi tegusid, mis sisaldavad endas muu hulgas nõusolekut taluda hobuse võimalikust ettearvamatust ja ohtlikust käitumisest tulenevat riski nii tema enda kui ka kõrvaliste isikute jaoks.¹⁵² Sellest tulenevalt on vastutava isiku määramisel oluline kontrolli omanik asja või tegevuse üle, mis reeglina on asja otsesel valdajal või omanikul.

Nagu ka eelnevalt, käesoleva töö punktis 1.3.1 märgitud, on Saksamaa erikoosseisude puhul vastutavaks isikuks üldjuhul operaator (*“Betriebsunternehmer”* või *“Unternehmer”*), tehnilise vahendi valdaja (*“Inhaber der Anlage”*) või mootor- või õhusõiduki valdaja või registreeritud kasutaja (*“Halter”*) ning vastutava isiku määramisel on oluline tuvastada, kas isikul on vabadus asja või tegevust kontrollida ning kas ta kasutab või opereerib sellega omal vastutusel (töötaja puhul on vastutavaks tööandja).¹⁵³ Teeliikluse seaduse puhul võib valdajaks olla ka isik, kes kasutab sõidukit pikaajalise rendilepingu alusel, kuid seda üksnes juhul, kui ta kannab sõiduki kasutamisega seotud kulud. Seevastu isik, kes lühiajalise rendilepingu alusel sõidukit kasutab, ei ole valdaja antud seaduse tähenduses ning vastutavaks isikuks on jätkuvalt sõiduki omanik. Reeglina on sõiduki omanik vastutav sõltumata sellest, kes õnnetusjuhtumi toimumise ajal sõidukit juhtis.¹⁵⁴ Tihti on oluliseks tõendiks otsene valdus asja üle, kuid esineb ka koosseise, mis on n.ö omandipõhised ning vastutavaks on asja omanik, nt Riiklik jahiseadus (BJagdG § 29 lg 2, § 30). Eeltoodud terminid vastutava isiku määratlemiseks sisaldavad ka teatud kasu saamise elementi, kuna reeglina isik, kes asja valdab saab sellest ka teatud eelise.¹⁵⁵

---

¹⁵⁰ RKTko 3-2-1-169-10, p 14.

¹⁵¹ P. Varul (viide 5), lk 694.

¹⁵² RKTko 3-2-1-27-07, p 13.

¹⁵³ B. A. Koch, H. Koziol (viide 26), lk 161.

¹⁵⁴ G. Spindler, O. Rieckers. Tort Law in Germany. Netherlands: Kluwer Law International 2011, lk 87.

¹⁵⁵ B. A. Koch, H. Koziol (viide 26), lk 161.

Kuna Prantsuse tsiviilkoodeksi artikkel 1384 ei eelda, et asi antud sätte tähenduses oleks suurema ohu allikas või eriti ohtlik, ei kohaldu see reeglina siiski olukorras, kus asi on olnud passiivne ning üheks eelduseks on lisaks, et asja valdaja või omanik peab asja üle omama kontrolli. Hoole omamine asja üle kujutab endast võimalust seda kasutada, juhtida või kontrollida. Asja hooldajaks (*gardien*) on reeglina omanik ning seda ka juhul, kui ta on kaotanud või andnud üle õiguse asja kasutada, juhtida või kontrollida teisele isikule (nt töötaja). Prantsuse riskivastutuse süsteemist lähtuvalt on üldjuhul vastutavaks isikuks omanik, kuid vastavalt asjaoludele, võib vastutavaks olla isik, kes üüris, laenas või isegi varastas kahju põhjustanud asja.¹⁵⁶ Samas võib esineda juhtumeid, kus tehakse vahet asja hooldajatel, *gardien de la structure* ja *gardien du compoement*, esimene on vastutav asja loomumase defekti eest ning teine asja kasutamisest tuleneva puuduse eest.¹⁵⁷ Seega on artikli 1384 kohaldamise seisukohalt vältimatuks eelduseks, et vastutaval isikul on asja üle "hooldus" (*guard*). Hooldus tähendab antud kontekstis asja kasutamist ja asja üle kontrolli omamist, hõlmates ka võimu seda juhtida ja kontrollida. Põhjuseks, miks tööandja on vastutav töötaja valduses oleva asja poolt põhjustatud kahju eest, on peetud asjaolu, et tööandjal on kontroll iga asja üle, mida töötaja tööülesannete täitmisel kasutab, töötaja on seejuures kohustatud alluma tööandja korraldustele. Reeglina peetaksegi hooldajaks asja omanikku, v.a juhul, kui ta on asja kaotanud või andnud õiguse asja kasutada, juhtida ja kontrollida kellelegi teisele.¹⁵⁸ Sellest tulenevalt pidas kassatsioonikohus asja hooldajaks jätkuvalt kahju põhjustanud muruniiduki omanikku olukorras, kus omanik andis muruniiduki valduse ajutiselt üle kolmandale isikule lühiajaliseks kasutamiseks. Kohus märkis, et omanik, kes annab talle kuuluva asja üle teisele isikule, lakkab olemast vastutav asja poolt põhjustatud kahju eest üksnes juhul, kui ta tõendab, et teine isik omandas õiguse asja kasutada, juhtida ja kontrollida.¹⁵⁹

Seega ei sisaldu ka Prantsuse tsiviilkoodeksis vastutava isiku definitsiooni ning ka siinkohal on kohtutele antud ulatuslik õigus lähtuda oma siseveendumusest ning õiglusest. Võrreldes Saksamaa ja Prantsusmaa regulatsioone, on vastutava isiku määramisel oluliseks erinevuseks asjaolu, et Saksamaa puhul eeldatakse, et vastutav on ohuallika otsene valdaja, Prantsusmaa puhul tuleb aga kaaluda kõiki kriteeriumeid ning see igal üksikjuhtumil määrata.

---

¹⁵⁶ J. Bell, jt (viide 89), lk 383.

¹⁵⁷ E. Reid (viide 100), lk 755.

¹⁵⁸ M. Cannarsa. Compensation for Personal Injury in France. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.jus.unitn.it/cardoza/review/2002/cannarsa.pdf> (31.03.2016), lk 7-8.

¹⁵⁹ Cour de Cassation, nr 01-17575, 19.06.2003. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000007047748&fastReqId=1983722072&fastPos=1> (16.04.2016).

Lisaks on Prantsuse kohtupraktika loonud eelduse, et asja hooldajaks on asja omanik ning otsene valdus on pigem vähetähtis.

Vene tsiviilkoodeksi alusel on vastutavaks isikuks suurema ohu allika omanik või selle operaator.¹⁶⁰ Koodeksi art 1079 lg 1 3. lause kohaselt on kahju hüvitamiseks kohustatud juriidiline või füüsiline isik, kes valdab suurema ohu allikat omandiõiguse, majandusliku juhtimis-, operatiiv-juhtimissuhte või muul õiguslikul alusel (nt liisingulepingu, volituse, võimuakti jne alusel). Sama artikli teine lõige sätestab, et suurema ohu allika omanik ei ole vastutav, kui ta tõendab, et selline allikas läks tema valduses välja teise isiku õigusvastase teo tulemusel (nt vargus). Sellisel juhul on vastutavaks isik, kes eseme seadusvastaselt enda valdusesse sai. Kui omanik on ise käitunud hooletult, tehes võimalikuks valduse kaotuse, on vastutavad nii omanik kui ka isik, kes valduse seadusvastaselt omandas.¹⁶¹ Üldiselt aktsepteeritud lähenemise kohaselt tuleks „valdajaks“ pidada isikut, kes kasutab eriti ohtlikku allikat kui omanik või muul tsiviilõiguslikul alusel, nt rendi-, liisingu- või muu lepingu alusel. Valdajaks ei ole töötaja, kes suurema ohu allikat otseselt valdab.¹⁶² Professorid Genkin ja Kunik on selgitanud, et kahju eest, mis on põhjustatud suurema ohu allika kasutamise läbi, on rangelt vastutav sellise vahendi omanik ning seda isegi juhul kui kahju tekkis teise isiku poolt suurema ohu allikaks oleva asja kasutamise tulemusel. Näiteks olukorras, kus kahju põhjustas sõiduki kasutamine, siis on vastutav omanik, mitte isik, kes õnnetuse ajal sõidukit juhtis. Sõiduki juht võib olla vastutav kriminaalkorras kui ta oma teoga täidab kuriteokoosseisu. Omanik ei ole vastutav juhul, kui kontrolli või valduse asja üle sai isik omaniku tahtevastaselt, nt varguse tulemusel.¹⁶³ Juhul kui omanik oli valduse kaotamisel olnud hooletu, jättes näiteks auto ukseid lukustamata ja süütevõtme autosse, on vastutavaks nii ebaseaduslik valdaja kui ka sõiduki omanik.¹⁶⁴ Vastutavaks on seega suurema ohu allika omanik või operaator, kes saab vabaneda vastutusest üksnes juhul kui ta tõendab, et kahju tekkis vääramatu jõu (*force majeure*) tagajärjel või tõendades, et kannatanu teadlikult seadis ennast ise ohtu.¹⁶⁵

Kui võlaõigusseaduse kohaselt vastutab suurema ohu allikat valitsenud isik üksnes kahju eest, mis tekkis eriti ohtlikule asjale või tegevusele iseloomuliku ohu raliseerumise tagajärjel, siis

---

¹⁶⁰ G. Brügge-meier (viide 69), lk 18.

¹⁶¹ W. E. Butler (viide 63), lk 751.

¹⁶² Сергеев, А. П. (под. ред.). Гражданское право. Том 3. 2-е издание. Учебник. Москва: Проспект 2016, lk 60.

¹⁶³ D. D. Barry, G. Ginsburgs, P. B. Maggs. Soviet Tort Law After Stalin. Alphen aan den Rijn: Sijthoff & Noordhoff 1978, lk 197.

¹⁶⁴ C. Osakwe (viide 74), lk 248.

¹⁶⁵ G. Brügge-meier (viide 23), lk 24.

Prantsuse *Code Civil* sõnastusest selgub, et isik vastutab igasuguse kahju eest, mille on põhjustanud tema hoolduse all olev asi. Artikli 1384 kohaldusala ei ole piiratud ohtlike asjade või asjadega, mille teatud viisil kasutamine loob suure ohu tekkimise tõenäosuse.

Töö autor leiab, et suurema ohu allika valitsemise puhul on oluliseks tunnuseks teatud kontrolli omamine asja üle, võime seda suunata ning selle kasutamisest ka teatud eelis saada, olgu selleks eeliseks siis kasutuseelis või muu reaalne tulu. Kuigi eelduslikult peaks valitsemist pidama teatud aktiivseks tegevuseks, kuna asi kujutab endast suuremat ohtu eelkõige siis, kui seda kasutatakse inimese poolt, ei ole see alati nii ning teatud olukorras võib ka passivses olekus asi kujutada endast suurema ohu allikat, seda nt eelkõige erinevate lõhekehade puhul, mille ohtlikkus ei tulene otseselt inimese poolt kasutamisest. Töö autor peab põhjendatuks ka Vene õiguses tunnustatud tegevusteoriat põhjusel, et reeglina ei ole asi ise suurema ohu allikas, vaid omandab sellise kvaliteedi inimese poolt kasutamise tulemusel (siinkohal tuleks arvestada ka teatud eranditega). Suurema ohu allika valitseja määramisel on töö autor seisukohal, et õiglasem on lähtuda otsesest valdusest ning kontrolli omamise võimalusest, kui asja formaalsest omanikust, kes kahju tekkimise hetkel ei pruugi omada mingisugust kontrolli asja üle (v.a töötaja puhul). Töö autor ei pea ka siinkohal põhjendatuks Prantsuse kohtute lähenemisviisi olukorras, kus kahju põhjustanud asi on olnud täiesti passiivne, nagu näited postkasti ja kaubanduskeskuses oleva akna juhtumist. Selliste juhtumite puhul võib täheldada pigem kannatanu enda hooletust ning kahju tekkimise võimalus oleks hoolika käitumise puhul kannatanule olnud ettenähtav ja ärahoitav, sellises olukorras ei ole põhjendatud vastutuse panemine isikule üksnes põhjusel, et talle kahju tekitanud asi kuulus.

2.3. Suurema ohu allikale iseloomuliku riski realiseerumine

Vaatamata sellele, et riskivastutuse kohaldamiseks ei ole vaja tuvastada vastutava isiku tegu kui kahju põhjust, on suurema ohu allikat valitsenud isiku vastutusele võtmiseks vajalik näidata, et suurema ohu allikale iseloomulik, ehk tüüpiline, kõrgendatud oht realiseerus suurema ohu allika valitsemise käigus (ning selle tagajärjel kaotas isik oma elu või kahjustati tema tervist või asja). Seega on riskivastutuse puhul Eesti õiguses põhjuslikul seosel n.ö topeltfunktsioon: esiteks on vajalik tuvastada, et kahju tekkis just suuremale ohu allikale iseloomuliku riski tagajärjel ning teiseks põhjuslik seos suurema ohu allikale iseloomuliku

riski realiseerumise ja kannatanu õigushüve kahjustamise vahel (vt p 2.4.)¹⁶⁶ Kuigi üks asi võib endas kätkeada erinevaid ohtusid ümbruskonnale, millest kõik aga ei anna alust lugeda asja või tegevust suurema ohu allikaks, siis on riskivastutuse kohaldamiseks üksnes alust juhul, kui kahju tekkis just selle faktori mõjul, mille pärast seda asja või tegevust loetakse suurema ohu allikaks.¹⁶⁷ Nt on Riigikohus märkinud, et loomale iseloomuliku ohu realiseerumisega ei ole tegemist juhul, kui isik maaslamava koera otsa komistab ning ennast kukkudes vigastab.¹⁶⁸ Maakohus on looma, kui suurema ohu allikale iseloomuliku riski realiseerumiseks pidanud ka olukorda, kus loom jooksis sõidukile teele ette, mille tulemusel sõiduk sai tehnilisi vigastusi.¹⁶⁹ Antud seisukohaga annab alust nõustuda ennekõike asjaolu, et loomale iseloomulikuks ohuks tuleks pidada võimalust käituda ettearvamatult. Ehitisele iseloomulikuks ohuks on Riigikohus pidanud olukorda, kus ehitiselt kukub alla või eraldub maa külgetõmbejõu tõttu esemeid, mis tekitavad oma allalangemise tõttu kahju.¹⁷⁰ Seega tuleks iga juhtumi puhul, kus on tuvastatud suurema ohu allika valitsemine, uurida, mis on sellisele allikale tavaline/tüüpiline oht ning kas selline oht kahju tekkimisel realiseerus.

Võrdlusaluste riikide riskivastutuse koosseisudest võiks sätte sõnastuselt ja ka selle olemuselt kõige eripärasemaks pidada Prantsusmaa lähenemist ning seda eelkõige põhjusel, et tsiviilkoodeksis sisalduvad riskivastutuse koosseisud ei eelda, et kahju oleks tekkinud suurema ohu allikale iseloomuliku ohu tagajärjel. Prantsusmaa puhul on tsiviilkoodeksi artiklis 1384 sisalduv üldkoosseis sõnastatud, et isik on vastutav igasuguse kahju eest, mille on põhjustanud tema hoole all (omandis) olev asi. Riskivastutuse kohaldamiseks ei ole vajalik tuvastada, kas tegemist oli suurema ohu allikaga ja kas sellele iseloomulik oht realiseerus.¹⁷¹ Ka loomapidaja vastutuse puhul, mis sisaldub artiklis 1385, ei tulene sätte sõnastusest, et vastutuse eelduseks on, et kahju tekkis loomale iseloomuliku ohu tagajärjel. Sobivaks näiteks on siinkohal Montagnier'i kaasus, kus muul põhjustas ehitise kivide varingu, mille tulemusel sai kannatanu vigastada ning vastutavaks oli muula omanik art 1385 alusel. Loomale iseloomulikuks ohuks võiks pidada asjaolu, et teatud tingimustel võib loom ettearvamatult käituda ning teist isikut hammustada või muul moel rünnata, ent maja küljest kivide varingu põhjustamist ei saaks pidada loomale iseloomulikuks ohuks Eesti võlaõigusseaduse kohaselt.

---

¹⁶⁶ T. Tampuu (viide 30), lk 162.

¹⁶⁷ T. Tampuu (viide 36), lk 247.

¹⁶⁸ RKTko 3-2-1-27-07, p 11.

¹⁶⁹ TMKo 06.06.2008, 2-07-34845.

¹⁷⁰ RKTko 3-2-1-54-07, p 10.

¹⁷¹ B. A. Koch, H. Koziol (viide 20), lk 135.

Kuna art 1384 kohaldamine ei eelda, et asja näol oleks tegemist suurema ohu allikaga, siis ei ole võimalik rääkida ka sellisele asjale iseloomuliku ohu realiseerumisest.

Vene Föderatsiooni tsiviilkodeksi §-s 1079 sisalduv regulatsioon on Eesti riskivastutuse regulatsiooniga kõige sarnasem. Lõige 1 sätestab, et suurema ohu allika valdaja on kohustatud hüvitama suurema ohu allika poolt põhjustatud kahju.

Vastutuse tekkimiseks VTsK art 1079 järgi peaks esinema kaks elementi: isiku tegevus ohuallika kasutamisel (subjektiivne) ja sellest tulenev oht (objektiivne), mille koosmõjus toimub kahjustav sündmus. Kuigi Vene seadusandja on jätnud art 1079 sõnastusest välja suuremale ohu allikale iseloomuliku riski realiseerumise, selgub Vene erialasest kirjandusest, et suuremale ohu allikale iseloomuliku riski realiseerumine on üheks riskivastutuse tekkimise eelduseks ka Venemaal.¹⁷² Tsiviilkodeksi kommenteeritud väljaandes on märgitud, et vastutus antud sätte kohaselt kaasneb üksnes juhul, kui kahju oli suuremale ohu allikale iseloomuliku ohu realiseerumise tulemuseks (nt autoga sõitmisel). Teiste sõnadega, et kohaldada artiklit 1079, on vajalik tõendada, põhjuslik seos kahju tekkimise ja suurema ohu allika opereerimise käigus, sellele iseloomuliku riski realiseerumise vahel. Seepärast ei ole antud artikkel kohaldatav juhul kui isik saab vigastada näiteks rongis seistes, seda eelkõige põhjusel, et ei realiseerunud rongile kui suuremale ohu allikale iseloomulik risk.¹⁷³ Selline lähenemine on põhjendatav ka riskivastutuse olemuse ja eesmärgiga, arvestades, et riskivastutuse sätete alusel vastutab isik suurema ohu allika opereerimise tulemusel tekkinud kahju eest. Kui isik tegeleb sellise tegevusega, mis kujutab endast ohtu ümbritsevale, siis peab ta olema vastutav ka sellise ohu realiseerumisest tekkinud kahju eest.¹⁷⁴

Saksa Teeliikluse seaduse § 7 kohaselt peab kahju olema põhjustatud sõiduki opereerimise tulemusel. Saksa kõrgem kohus ja enamus kommentaatoreid nõuavad, et õnnetuse põhjuseks on sõidukile iseloomulik "opereerimisest tulenev risk". Teiste sõnadega, õnnetusel peab olema tihe seos, nii ajaliselt kui ka asukoha poolest, sõiduki opereerimisprotsessiga.¹⁷⁵ Loomapidaja vastutuse puhul (BGB § 833) peab kannatanu üksnes tõendama, et isik oli looma eest vastutav ning et kahju tekkis sellisele ohu allikale (loomale) iseloomuliku riski

---

¹⁷² А. П. Сергеев (viide 162), lk 59.

¹⁷³ Д. В. Мурзин. Гражданский кодекс Российской Федерации : с постатейным приложением материалов практики Конституционного Суда Российской Федерации, Верховного Суда Российской Федерации, Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации / Исследовательский центр частного права при Президенте Российской Федерации, Уральский институт права. Москва: НОРМА 2001, lk 848-849.

¹⁷⁴ M. P. Golding, W. A. Edmundson. The Blackwell Guide to the Philosophy of Law and Legal Theory. Oxford: Blackwell Publishing 2005, lk 124.

¹⁷⁵ G. Spindler, O. Rieckers (viide 154), lk 88.

realiseerumise tulemusel.¹⁷⁶ Vastavalt üldisele riskivastutuse (*Gefährdungshaftung*) lähenemisviisile, peab kahju olema tekkinud erilise, ohu allikale iseloomuliku, riski realiseerumisel.¹⁷⁷ Seega, vaatamata sellele, et seadusest ei tulene otsesõnu, et kahju peab olema tekkinud ohu allikale iseloomuliku riski realiseerumise tulemusel, on see siiski oluline eeldus ka Saksa riskivastutuse koosseisude puhul.

Kuivõrd riskivastutus ei ole seotud isiku käitumisega, vaid objektiivse ohu loomisega, siis on selle loogiliseks eelduseks, et kahju peab olema tekkinud sellisele ohtlikule asjale või tegevusele iseloomuliku ohu realiseerumise tõttu. Riskivastutuse sätete kohaldamine kahju korral, mis on tekkinud muu, kui ohtlikule tegevusele või asjale omase ohu realiseerumise tulemusel, muudaks vastutavale isikule kahju hüvitamise kohustuse ettenägematuks ning teatud juhul ka ebaõiglaseks. Kuigi Saksa ja Vene riskivastutuse koosseisud ei näe selgesõnaliselt ette, et kahju peab olema tekkinud ohu allikale iseloomuliku realiseerumise tulemusel, on siiski tegemist vajaliku tingimusega. Tegemist on olulise vastutust piirava eeldusega, mille kohaldamise vajalikkus on põhjendatud, võttes arvesse riskivastutuse olemust ja eesmärki. Vaadeldes võrdlusaluste riikide regulatsioone, peab töö autor Eesti üldkoosseisu kõige efektiivsemaks, sätestades selgelt ja ammendavalt riskivastutuse kohaldamiseks vajalikud eeldused, sh eelduse, et kahju peab olema tekkinud ohu allikale iseloomuliku riski realiseerumise tulemusel. Arvestades, et kahju põhjustanud isikul peab olema võimalik vältida kahju tekkimist, võttes tarvitusele vajalikud ennetusmeetmed, siis on ka ennetusmeetmete võtmiseks vajalik selgeks teha, milline on sellisele tegevusele tüüpiline oht, mis võiks tegevuse käigus realiseeruda ning seeläbi kahju tekkida. Töö autor on seisukohal, et kui kahju tekib muu, kui ohtlikule tegevusele iseloomuliku riski realiseerumise tulemusel, siis on tihti põhjuseks kannatanu enda hooletus või tahtlik käitumine, mis peaks eelduslikult välistama suurema ohu allika valitseja vastutuse.

2.4. Põhjuslik seos suurema ohu allikale iseloomuliku riski realiseerumise ja kannatanu õigushüve kahjustamise vahel

Riskivastutuse puhul on olulisim *causa*, mitte *culpa*: vastutus kaasneb kui kahju tekitaja valduses olev asi põhjustab kahju, vaatamata sellele kas kahju tekitaja põhjustas kahju

---

¹⁷⁶ J. Zekoll (viide 21), lk 215.

¹⁷⁷ W. van Gerven, P. Larouche, J. Lever. *Gases, Materials and Text on National, Supranational and International Tort Law*. Oxford: Hart Publishing 2000, lk 595.

süüliselt või mitte, seejuures ei ole vajalik eristada kahju tekitaja konkreetset tegu.¹⁷⁸ Seega on rõhk kahju tekkimise põhjusel, mitte kahju tekitaja süül.

Antud eeldus on kõikide võrdlusaluste riikide regulatsioonide puhul ühesugune ning seega võiks seda pidada kõige olulisemaks riskivastutuse eelduseks.

Võlaõigusseaduse § 1056 jj alusel isiku vastutuse tekkimiseks piisab kui suuremale ohu allikale iseloomulik risk realiseerus suurema ohu allika valitsemise käigus ning selle tulemusel sai kahjustada riskivastutuse sätetega kaitstud õigushüve (isiku elu, tervis või omand). Nagu eelnevalt märgitud on riskivastutuse puhul põhjuslik seos kahetasandiline, esiteks on vajalik tuvastada, et realiseerus suuremale ohu allikale iseloomulik risk, mille tulemusel sai kahjustada kannatanu õigushüve - elu, tervis või omand ning teiseks, et õigushüve kahjustamise tulemusel kandis isik kahju.¹⁷⁹

VÕS § 1056 kohaldamine ei eelda isiku tegu kahju põhjusena. Suurema ohu allika valitseja riskivastutusele võtmiseks piisab sellest, et suurema ohu allikale iseloomulik kõrgendatud oht realiseerus sellise allika valitsemise käigus ning et selle tulemusel kaotas isik elu või kahjustatu tema tervist või asja. Antud asjaolude tõendamisel on täidetud vastutuse eeldused, sh kausaalsus.¹⁸⁰

Ka Saksa õiguses on võimalik eristada põhjusliku seose kahetasandilisust: esiteks vastutust tekitav põhjuslik seos (*haftungsbegründende Kausalität*) ning teiseks põhjuslik seos, mis määrab vastutuse ulatuse (*haftungsausfüllende Kausalität*).¹⁸¹ Teatud riskivastutust ettenägevad seadused sisaldavad norme, mis loovad põhjusliku seose eelduse (Keskkonnavastutuse seadus, UmweltHG § 6, Geenitehnoloogia seadus, GenTG § 34). Seda eelkõige põhjusel, et kannatanule võib põhjusliku seose tõendamine osutuda äärmiselt keeruliseks, kui mitte võimatuks. Oluline on seejuures arvestada ka sätte kaitse-eesmärki – nii süüalise vastutuse kui ka riskivastutuse sätete alusel on hüvitis tagatud üksnes juhul, kui kahju oli põhjustatud ohu või riski realiseerumise tagajärjel, mida sätte oli mõeldud ära hoidma. See on täheldatav ka riskivastutuse sätete sõnastusest, mis eeldavad mingi kindla ohu või riski realiseerumist (*spezifische Gefahr*).¹⁸² Kausaalsus tähendab sisuliselt, et üks sündmus on teise

¹⁷⁸ E. J. Weinrib. The idea of private law. Oxford: Oxford University Press 2012, lk 171.

¹⁷⁹ T. Tampuu (viide 36), lk 256.

¹⁸⁰ T. Tampuu (viide 36), lk 246.

¹⁸¹ C. van Dam (viide 6), lk 313.

¹⁸² B. A. Koch, H. Koziol (viide 20), lk 166.

vajalik tagajärg. Põhjusliku seose tuvastamisel kasutatakse *conditio sine qua non* testi, mille kohaselt on vajalik vaadata, kas kahju oleks tekkinud ka ilma kahju põhjustanud isiku vastava tegevuseta.¹⁸³

Prantsuse õiguses, arvestades, et kannatanu on riskivastutuse sätete alusel vabastatud süü tõendamise kohustusest, on vältimatuks tingimuseks põhjusliku seose tõendamine. Kannatanu peab tõendama, et tema poolt kantud kahju põhjuseks on just kahju tekitajale kuuluv asi. Artikli 1384 alusel peab kannatanu tõendama "asja teo", teiste sõnadega, et asi oli kahju tegelikuks põhjuseks (*la cause generatrice du dommage*).¹⁸⁴ Seega võib sätte üheks eelduseks pidada "asja tegu", mis peab olema sekkumine, interventsioon. Artikkel 1384 ei kohaldu olukorras, kus asi on olnud passiivne kahju tekkimisel. Kui liikuv ese on tekitanud kahju kokkupõrkamisel kannatanu või temale kuuluva asjaga, tähendab antud eeldus, et hageja peab tõendama üksnes põhjusliku seose. Kuid kui asi on oma olemuselt statsionaarne, peab hageja esile tooma, et asi oli õnnetusjuhtumi tegelikuks põhjuseks - *cause generatrice*. Vahet tehakse asjadel, mis on normaalsed ja nõuetekohaselt kuhugile paigutatud ning sel viisil ka käsitletud (sellisel juhul art 1384 ei kohaldu), ja asjadel, mis on ebatavalised, ebatavaliselt kuhugi paigutatud või tavapäratult käsitletud (sellisel juhul on art 1384 kohaldatav).¹⁸⁵ Seega peab asi olema panustanud kahju realiseerumisse. *Cour de cassation* on eristanud kolme juhtumit. Esiteks, kui liikuv asi puutub kokku kannatanu või talle kuuluva asjaga, esineb ümberlükatav eeldus, et asi panustas kahju realiseerumisse, nt veerev kivi või maha langenud puu. Teiseks, kui tegemist on liikumatu asjaga, sellisel juhul eeldus ei kehti ning kannatanu peab tõendama, et asi oli kahju põhjuseks. Sellise juhtumiga on eelkõige tegemist kui asi "käitus ebatavaliselt" (*comportement anormal de la chose*), nt kui asi oli defektne või asetatud valesse kohta. Kolmandaks, kui kontakt kannatanu ja asja (ehitise) vahel üldse puudub, nt juhtum, kus kannatanu näeb, et ehitis variseb kokku ning on sellest emotsionaalselt traumeeritud, kuid otseselt vigastada ei saanud. Viimase juhtumi puhul suhtub kohus kahju hüvitamisesse rangelt.¹⁸⁶

Jand'heur otsuses on kohus sisutanud ka sõna „põhjus“, märkides, et see eeldab, et asi „sekkub“ kahju realiseerumisse ja ei mängi kõigest n.ö passiivset rolli. Nt ei kohaldu

---

¹⁸³ G. Spindler, O. Rieckers (viide 154), lk 115.

¹⁸⁴ B. A. Koch, H. Koziol (viide 20), lk 138.

¹⁸⁵ V. Knapp. International Encyclopedia of Comparative Law, 13. köide, 1. osa. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers 2004, lk 7.

¹⁸⁶ C. van Dam. European Tort Law. 464-465.

vastutuse eeldus, kui hooldaja on auto õiguspäraselt parkinud ja kannatanu ise ennast sellele otsa kõndides vigastab.¹⁸⁷

Ka Vene deliktiõiguse puhul on oluliseks põhjusliku seose olemasolu, mis peab olema vahetu ja otsene. Kahju põhjustanud tegevus peab olema vajalik kahju tekkimisele eelnev sündmus. Vene riskivastutuse sätete kohaldamiseks tuleb kahju hüvitamisel tuvastada põhjuslik seos suurema ohu allika ekspluateerimistegevuse ja sellest tegevusest tekkinud kahju vahel. Kui kahju oleks tekkinud ka kahju põhjustanud isiku tegevuseta, siis ei saa viimane olla kahju põhjuseks (*conditio sine qua non* test).¹⁸⁸ Nagu eelnevas alapeatükis märgitud, kuulub artikkel 1079 kohaldamisele üksnes juhul, kui esineb põhjuslik seos kahju tekkimise ja suurema ohu allika ekspluateerimise käigus, sellele iseloomuliku riski realiseerumise vahel. Vene tsiviilõiguses eristatakse õiguslikult olulist põhjuslikku seost kahju tekitaja käitumise ja tekkinud kahju vahel juhtumites, kus kahju tekitaja käitumine viis kahju tekkimise tõenäosuse ellu või vähemalt soodustas tema käitumine kahju tekkimist.¹⁸⁹

Ka Vene riskivastutuse puhul võib täheldada põhjusliku seose kahetasandilisust, seda juhul, kui kahjustatakse isiku elu ja tervist. Sellisel juhul peab kannatanu tõendama esmalt, et suurema ohu allika ekspluateerimise tulemusel sai kahjustada tema elu või tervis, s.t esineb põhjuslik seos kahju tekitaja tegevuse ja kannatanu surma või tervise kahjustuse vahel. Teiseks kannatanu (hageja) tõendama põhjusliku seose isiku surma või tervise kahjustamise ning materiaalse kahju vahel (nt matusekulud, sissetuleku vähenemine, lisakulud ravimitele jne).¹⁹⁰

Põhjusliku seose tuvastamisel lähtutakse *conditio sine qua non* testist, mille kohaselt vaadatakse, kas kahju oleks tekkinud ka ilma vastutava isiku tegevuseta, ehk kas üks sündmus on teise vajalik tagajärg. Kuna antud testi puuduseks on asjaolu, et selle kohaldamine võib viia väga kaugeleulatuvate tagajärgedeni, s.t kausaalne ahel võib osutuda lõpmata pikaks, siis on Saksa praktikas välja töötatud adekvaatsusteooria (*Adäquanztheorie*) ning normi eesmärgi teooria (*Schutzzweck der Norm*). Esimese kohaselt vaadatakse, kas üks sündmus saab üldse sellise tagajärje (vastava kahju tekkimise) kaasa tuua, seejuures on oluliseks elemendiks tõenäosus ning teine keskendub küsimusele, kas vastutust ettenägeva normi eesmärgiks oli ära

---

¹⁸⁷ W. S. Malone. Ruminations on Liability for The Acts of Things. Louisiana Law Review, vol 42, nr 3, 1982, lk 989.

¹⁸⁸ C. Osakwe (viide 85), 222.

¹⁸⁹ V. Štroman (viide 76), lk 19.

¹⁹⁰ A. П. Cepreeв (viide 162), lk 68.

hoida kahju, mida kannatanu nõuab.¹⁹¹ Normi eesmärgiteooria on tunnustust leidnud ka Eesti võlaõigusseaduses, § 127 lõikes 2, mille kohaselt ei kuulu kahju hüvitamisele ulatuses, milles kahju ärahoidmine ei olnud selle kohustuse või sätte eesmärgiks, mille rikkumise tagajärjel kahju hüvitamise kohustus tekkis. Kuigi kehtiv õigus ei näe otsesõnu ette adekvaatsusteooria rakendamise vajadust põhjusliku seose tuvastamisel, viib võrdlemisi sarnase tulemuseni rikutud kohustuse eesmärgi arvestamise reegel.¹⁹² Prantsusmaal põhineb põhjusliku seose tuvastamine reeglina kahel üldisel teoorial, esiteks ekvivalentsusteoorial ehk *conditio sine qua non* testil ning teiseks adekvaatsusteoorial.¹⁹³ Adekvaatsusteooria suhtes on Venemaal jäädud seevastu skeptiliseks, viidates adekvaatsusteooria alusprintsipi ebakindlusele ning matemaatiliste tõenäosusteooriate rakendamise sobimatusele õigusemõistmisel. Selle asemel peetakse oluliseks põhjusliku seose tuvastamisel objektiivse reaalsusega arvestamist, hinnates seejuures kas kahju põhjustanud tingimust saab käsitleda kui õiguslikult relevantset põhjust (s.t kas põhjus on reaalne, domineeriv või lähim põhjus kahju tekkimisele).¹⁹⁴

Kõikide võrdlusaluste riikide ühiseks tunnusjooneks riskivastutuse sätete eelduste puhul saab pidada põhjusliku seose tuvastamise vajadust, mis esmalt tuvastatakse *conditio sine qua non* testi abil. Kuigi kõikide võrdlusaluste riikide riskivastutuse regulatsioonide kohaldamine eeldab põhjusliku seose olemasolu tekkinud kahju ja vastavalt suurema ohu allikale iseloomuliku riski realiseerumise või “asja teo” vahel, siis ei sisaldu seadustes reegleid põhjusliku seose tuvastamise meetodite kohta. Töö autor on seisukohal, et põhjusliku seose tuvastamisel on oluline arvestada ka adekvaatsusteooriaga ehk tuvastada, kas üks sündmus saab üldse tekkinud kahju põhjustada. Adekvaatsusteooria alusel on vajalik eraldada ettenähtamatud, vähetõenäolised kahjud. Selle teooria alusel antakse hinnang selle kohta, milliseid kahjulikke tagajärgi võiks kahju tekkimise momendil, kõiki asjaolusid tunde objektiivne hindaja ette näha.¹⁹⁵ Seega on adekvaatsusteoorial eelkõige ettenähtavuse tagamise eesmärk, mida riskivastutuse sätete kohaldamise puhul eriti oluliseks võiks pidada. Samuti võimaldab antud teooria piirata vastutuse tagajärgi, s.t vältida olukorda, kus igasugune sündmus, mis kuulub põhjusliku seose ahelasse (ka kõige kaugem põhjus), toob kaasa vastutuse.

---

¹⁹¹ C. van Dam (viide 6), lk 313-314.

¹⁹² O. Kask jt. Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2012, 2. ptk, § 25. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.pohiseadus.ee/ptk-2/pg-25/> (16.04.2016).

¹⁹³ V. Knapp (viide 185), lk 11.

¹⁹⁴ M. Kingisepp. Kausaalõpetused ja võlaõigus. – Juridica 2003/3, lk 159.

¹⁹⁵ M. Kingisepp (viide 194), lk 158.

2.5. Riskivastutuse üldkoosseisu kohaldamist välistavad asjaolud

Riskivastutuse näol on tegemist range vastutusega, mistõttu peaks sellisest vastutusest vabanemine olema võimalik üksnes erandlikel ja piiratud juhtudel. Kuna riskivastutuse sätete alusel ei ole oluline kahju tekitaja süü, siis ei vabasta süü puudumine või hoolikas käitumine teda vastutusest. Riskivastutuse sätete alusel on reeglina võimalik vastutusest vabaneda üksnes kahju tekitajast sõltumatu välise asjaolu esinemisel – eelkõige vääramatu jõu (*force majeure*), ettenägematu sündmuse (*cas fortuit*) vastuväited, kuid ka kolmanda isiku või kannatanu tegevus, mis aitas kaasa kahju tekkimisele või mis katkestas põhjusliku seose ahela täielikult. Riskivastutuse olemusest tulenevalt saab seda välistada üksnes sellise välise jõu sekkimine suurema ohu allika valitsemisse, mille vallandumise tõttu ei saa rääkida sellest, et kahju tekkis suuremale ohu allikale iseloomuliku ohu tagajärjel.¹⁹⁶

On üldiselt reeglilik, et riskivastutuse sätete alusel on vastutusest vabanemine võimalik eelkõige vääramatu jõu tõendamisel ehk kui kahju tekitajal on võimalik näidata, et kahju põhjustas muu kui suurema ohu allikale iseloomuliku riski realiseerumine, sellest väline asjaolu.

Eesti Võlaõigusseaduses ei ole sätestatud missugused asjaolud välistavad riskivastutuse üldkoosseisu kohaldamise (§ 1056). Ent üldkoosseisule järgnevad riskivastutuse erikoosseisud sisaldavad sätteid vastutusest vabanemise kohta. Välja arvatud loomapidaja vastutuse puhul, vastavalt VÕS §-le 1060, on kõikide erikoosseisude kohaldamist välistavaks asjaolud vääramatu jõu esinemine.¹⁹⁷ VÕS § 103 lg 2 teise lause tulenevalt on vääramatu jõud asjaolu, mida võlgnik ei saanud mõjutada ja mõistlikkuse põhimõttest lähtudes ei saanud temalt oodata, /.../ et ta sellise asjaoluga arvestaks või seda väldiks või takistava asjaolu või selle tagajärje ületaks. Seega peaks vääramatu jõu puhul olema tegemist asjaoluga, mis katkestab põhjusliku seose isiku tegevuse ja tekkinud kahju vahel. Töö autor on seisukohal, et vääramatu jõu vastuväite tunnustamine analoogia põhjal on õigustatud. Vääramatu jõu vastuväite aktsepteerimist õigustab eelkõige võrdlev käsitus, kuivõrd ka käesolevas töös uuritud riikide (kuid ka teiste) õigus võimaldab isikul vastutusest vabaneda, näidates, et kahju põhjuseks oli vääramatu jõud. Vääramatu jõu vastuväidet on aktsepteeritud ka Euroopa deliktiõiguse printsiipides.¹⁹⁸ Vääramatu jõu esinemine katkestab põhjusliku seose, mis on

---

¹⁹⁶ T. Tampuu (viide 30), lk 163.

¹⁹⁷ T. Tampuu (viide 36), lk 253.

¹⁹⁸ European Group on Tort Law (viide 32), lk 6. PETL art 7:102 sätestab riskivastutust välistavate asjaoludena vääramatu jõu (*force majeure*) ja kolmanda isiku teo.

riskivastutuse puhul vältimatuks eelduseks. Kuna vääramatu jõu näol on tegemist välise, kahju tekitajast sõltumatu asjaoluga, mida viimasel ei olnud võimalik ära hoida, siis ei tohiks sellise sündmuse esinemise korral kaasneda isiku vastutus. Samuti õigustab antud vastuväite aktsepteerimist ajalooline käsitlus, kuivõrd ka ENSV TsK § 458 lubas vääramatu jõu esinemise korral isikul vastutusest vabaneda.

Riskivastutuse üldkoosseisu kohaldamist välistavaks asjaoluks võib teatud juhul olla ka kannatanu enda tegu, mis aga ei pea olema tahtlik ega toime pandud enese kahjustamise eesmärgil. Riskivastutus on välistatud, kui kannatanu teo tõttu ei saa väita, et tal tekkis kahju suurema ohu allikale iseloomuliku ohu tagajärjel.¹⁹⁹ Riigikohus on märkinud, et hageja kui kannatanu enda hooletu tegevus, mis aitas kaasa kahju tekkimisele, omab tähtsust üksnes kahjuhüvitise suuruse vähendamisel.²⁰⁰ Seega võiks hageja tegevus anda alust vähendada varalise kahju eest kostjalt väljamõistetavat hüvitist juhul, kui kostja taotleb VÕS § 139 lg 3 kohaldamist ja tõendab selle sätte kohaldamise eeldused.²⁰¹

Vene tsiviilkoodeksi artikli 1079 lõike 1 esimesest lasuse teises pooles on märgitud, et isik on kohustatud hüvitama kahju, mis on põhjustatud suurema ohu allika poolt, välja arvatud juhul, kui ta tõendab, et kahju tekkis vääramatu jõu või kannatanu tahtliku käitumise tulemusel. Lisaks viitab sama sätte 1. lõike teine lause artikli 1083 lõigetele 2 ja 3, kui alusele,²⁰² mille alusel on kohtul võimalik vastutav isik täielikult või osaliselt vastutusest vabastada.

Vastutusest vabanemiseks peab kahju põhjustanud isik tõendama, et kahju tekkis vääramatu jõu tagajärjel. Vene tsiviilkoodeksi sätete alusel hõlmab vääramatu jõud mitte üksnes looduskatastroofe, nagu üleujutus, maavärin, orkaan, äiksetorm, välk jms, vaid ka sotsiaalseid nähtusi nagu sõda, sotsiaalsed konfliktid jne. Seega hõlmab tsiviilkoodeksis sisalduv vääramatu jõu mõiste endas nii looduskatastroofe, kui ka sotsiaalset fenomeni.²⁰³ Teise vastutusest vabanemise alusena näeb seadus ette olukorra, kus kahju tekkimiseni viis kannatanupoolne tahtlik käitumine. Nt juhtum, kus kannatanu enese kahjustamise eesmärgil liikuva sõiduki ette astub.²⁰⁴ Enese kahjustamise eesmärk eeldab seega kannatanu tahtlust,

---

¹⁹⁹ T. Tampuu (viide 30), lk 164.

²⁰⁰ RKTko 3-2-1-2-07 p 14; RKTko 3-2-1-54-7, p-d 12 ja 14.

²⁰¹ RKTko 3-2-1-21-13 p 14.

²⁰² Vene TsK art 1083 lg 2 kohaselt kui kahju on tekkinud või see on suurenenud kannatanu jämeda hooletuse tulemusel, vähendatakse hüvitist vastavalt kannatanu süüle. Sama artikli lõige 3 võimaldab kohtul kahjuhüvitise määramisel arvestada poolte majanduslikku olukorda.

²⁰³ Н. Коршунова. Непреодолимая сила: новый взгляд на старую проблему. – Журнал Российского права 2008/3, lk 79.

²⁰⁴ E. Reid (viide 100), lk 736.

mis tähendab, et kannatanu peab olema võimeline oma tegudest aru saama. Sellest tulenevalt võib järeldada, et vaimuhaigel isikul puudub tahtlus ennast kahjustada ning see ei välistaks suurema ohu allika omaniku vastutust.²⁰⁵

Saksamaa riskivastutuse erikoosseisude puhul on enamikul juhtudel vastutus välistatud, kui vastutav isik suudab tõendada, et kahju tekkis vääramatu jõu tagajärjel (*“höhere Gewalt”*), nt StVG § 7 lg 2, HPfIG § 1 lg 2, § 2 lg 3 p 3, WHG § 22 lg 2 teine lause, UmweltHG § 4. Vääramatu jõud on piiratud valdajast või suurema ohu allikast mittetuleneva asjaoluga, s.t selline sündmus peab olema väline.²⁰⁶ Enne deliktiõiguse reformi 2002. aastal oli peamiseks riskivastutust välistvaks asjaoluks ettenägematu sündmus (*Unabwendbares Ereignis*). Kuigi erinevus kahe termini vahel on vaevu märgatav, lubas ettenägematu sündmus kahju põhjustanud isikul vabaneda vastutusest, kui ta tõendab, et ta ei oleks saanud kahju ära hoida ka juhul, kui ta oleks rakendanud äärmist hoolt. Kuna sellise vastuväite esitamise võimaldamine kujutas endast aga sisuliselt süü tõendamiskoormise ümberpööramist, mitte riskivastutust, siis asendati ettenägematu sündmuse vastuväide vääramatu jõu vastuväitega.²⁰⁷

Vastavalt kohtupraktikale eksisteerib vääramatu jõud üksnes juhul, kui on täidetud kõik järgnevad kriteeriumid:²⁰⁸

- 1) Põhjus peab olema väline, nt looduskatastroofid, tehnilised katastroofid;
- 2) Põhjus peab olema täielikult ettenägematu. Vääramatu jõu vastuväide ei ole kohane olukorras, kus selline sündmus esineb tihti ning kahju tekitaja on selleks valmistunud;
- 3) Sellist sündmust ei ole võimalik ära hoida ka majanduslikult otstarbekaid meetmeid või mõistlikke ettevaatusabinõusid rakendades.

Lisaks vääramatu jõu esinemisele aktsepteerib Saksa õigus²⁰⁹ vastutust välistava või piirava asjaoluna kannatanu nõusolekut (AtG § 26 lg 4, LuftVG § 33 lg 1 p 3) või süüd (BGB § 254) ning kolmanda isiku tegevust (BGB § 840).²¹⁰

---

²⁰⁵ А. Сергеев, Ю. Толстой. Гражданское право. Учебник. Издание пятое, переработанное и дополненное. Том 3. Москва: Проспект 2001, lk 44.

²⁰⁶ B. A. Koch, H. Koziol (viide 20), lk 163.

²⁰⁷ C. van Dam. European Tort Law. Second edition. Oxford: Oxford University Press 2014, lk 302.

²⁰⁸ N. Doukoff. The interpretation of "vis major" in motor vehicle accidents. München 2013. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.ejtn.eu/PageFiles/6333/Doukoff_Vis_major.pdf (16.04.2016) lk 4-5.

Prantsuse tsiviilkoodeksi art 1384 alusel vastutab isik igasuguse kahju eest välja arvatud juhul, kui kahju tekitaja tõendab, et kahju põhjustas vääramatu jõud. Kannatanupoolset rasket hooletust arvestatakse hüvitise vähendamisel.²¹¹ Professor Tunc on väljendanud, et asja hooldaja on vastutav alati, kui kahju on põhjustatud tema hoole all oleva asja poolt ning ta ei ole vastutav, kui kahju on põhjustatud hageja enda või kolmanda isiku teoga või vääramatu jõu (*force majeure*) tagajärjel.²¹² Kui 1982. aastal asus *Cour de Cassation* seisukohale, et kannatanu tegevus mõjutab vastutust artikli 1384 alusel üksnes juhul, kui see on kvalifitseeritav vääramatu jõuna ja see vastutuse täielikult välistab. Teiste sõnadega, kohus ei pidanud võimalikuks hüvitise vähendamist, arvestades kannatanu tegevust. Selline seisukoht oli seotud pigem liiklusõnnetustega, kus kahju põhjustas mootorsõiduk, kuid hiljem, vältimaks ebalooilist tulemust, lähtus kohus antud seisukohast ka teiste kahjujuhtumite puhul. Ent 5 aastat hiljem kohus siiski muutis antud põhimõtet ning märkis oma 6. aprilli 1987. aasta otsuses, et kannatanu süü võib olla aluseks kahjuhüvitise vähendamisel, sõltumata sellest, kas kannatanu tegevus kujutas endast ettenägematut ja vältimatut sündmust või mitte, kuid vastutuse välistamiseks peavad antud nõuded olema täidetud.²¹³ Seega võib väita, et kannatanu süüd arvestatakse hüvitise määramisel ning juhul, kui kannatanu tegevuse näol on tegemist ettenägematu ja vältimatu sündmusega (ehk vääramatu jõuga), võimaldab kannatanu tegevus ka vastutusest vabaneda (nt kannatanu ise astub rongi ette eesmärgiga sooritada enesetapp).

14. aprilli 2006. a otsusega kinnitas Prantsuse kassatsioonikohus vääramatu jõu definitsiooni, märkides, et vääramatu jõud eeldab möödapääsmatu ja ettenägematu sündmuse esinemist, mis katkestab põhjusliku seose.²¹⁴

Eeltoodust tulenevalt on täheldatav, et võrdlusaluste riikide puhul on ühiseks tunnuseks asjaolu, et riskivastutusest vabanemine on võimalik vääramatu jõu esinemise korral. Vääramatu jõud vabastab isiku vastutusest vaid juhul, kui sellel on selline mõju kahju tekkimisele, et enam ei ole võimalik väita, et kahju tekkis suuremale ohu allikale

---

²⁰⁹ Peale selle on Saka riskivastutuse koosseisude puhul ainulaadseks tunnuseks asjaolu, et vastutust ettenägevad sätted seavad reeglina hüvitisele maksimaalse määra (v.a WHG § 22), Atmogesetz § 31 ja BGB § 833. Kuigi maksimummäärasid on 2002. aasta reformi käigus tõstetud, ei ole neid siiski täielikult kaotatud ning juhul kui isik kannatab suuremat kahju, peab ta ülejäänud osa nõudmisel tuginema süülise vastutuse sätetele.

²¹⁰ B. A. Koch, H. Koziol (viide 20), lk 163-164.

²¹¹ T. Wilhelmsson. *Private Law and the Cultures of Europe*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International 2007, lk 58.

²¹² V. Knapp (viide 185), lk 7.

²¹³ J. Bell jt (viide 89), lk 392-393.

²¹⁴ N. Doukoff (viide 208), lk 3.

iseloomuliku riski realiseerumise tulemusel ning välistab seejuures põhjusliku seose kahju tekitaja tegevuse (või talle kuuluva asja) ja kahju vahel. Vaatamata sellele, et võlaõigusseaduse § 1056 ei näe ette, et vastutusest vabanemine on võimalik vääramatu jõu esinemise korral, on selline lähenemine aktsepteeritav tulenevalt riskivastutuse erikoosseisudest. Samuti võimaldab vääramatu jõu vastuväite tunnustamist üldkoosseisu kohaldamisel nii ajalooline kui ka võrdlev käsitlus. Nõustudes Prantsuse kassatsioonikohtu käsitlusega, tuleks kolmanda isiku tegevust arvestada vastutust välistava asjaoluna juhul, kui see vastab vääramatu jõu tingimustele, s.t katkestab põhjusliku seose ning selle näol on tegemist välise asjaoluga.

3. Riskivastutuse üldkoosseisu otstarbekus: *pro* ja *contra*

3.1. Riskivastutuse üldkoosseisu tähtsus Eesti kohtupraktikas

Käesolevas alapeatükis on töö autori eesmärgiks anda ülevaade riskivastutuse üldregulatsiooni kui iseseisva vastutuse aluse kohaldamisest Eesti kohtupraktikas, olukorras, kus põhiliste suurema ohu allikate jaoks on olemas eriregulatsioon. Seepärast ei uuri töö autor siinkohal ENSV Tsiviilkoodeksi kehtivusaegset kohtupraktikat ning aluseks on üksnes VÕS § 1056 kohaldamine.

Alates Võlaõigusseaduse jõustumisest, 2002. aastal, on Maakohtutesse jõudnud hulgaliselt hagsid, milles on tuginetud riskivastutuse sätetele. Riigiteatajast ilmneb, et Maakohus on enam kui 150 otsuses viitanud riskivastutuse üldkoosseisule, Ringkonnakohus on seda teinud ca 70 lahendis ning Riigikohus 18 lahendis, ent otsuseid, milles kohus ka üldkoosseisu kohaldas, on väga vähe.

Kohaldamaks riskivastutuse üldkoosseisu on esmatähtis asja või tegevuse tunnustamine suurema ohu allikana VÕS § 1056 lg 2 mõttes, seepärast on kohtupraktika analüüsimise käigus oluline arvestada, milliseid asju või tegevusi on kohtud pidanud suurema ohu allikaks antud sätte tähenduses, mille esinemise korral peetakse võimalikuks üldkoosseisu kohaldamist. Samuti on oluline uurida, millal tuleb erikoosseisude kõrval kohaldamisele § 1056 ehk mis on antud paragrahvi praktiline tähtsus.

Harju Maakohus rahuldas 6. märtsil 2008. a otsusega hageja nõude VÕS § 1056 alusel olukorras, kus ehitustöid teostanud kostja töötaja kahjustas hagejale kuulunud maa-alale paigaldatud ja hagejale kuuluvat reklaamikandjat, sõites sellele kalluriga otsa.²¹⁵ Maakohus ei analüüsinud eeltoodud otsuses, kas kalluri näol on tegemist suurema ohu allikaga VÕS § 1056 mõttes, vaid üksnes viitas antud sättele. Samuti ei ole kohus kaalunud otsuses võimalust kohaldada §-i 1057, kui erikoosseisu mootorsõidukiga põhjustatud kahju puhul. Vaatamata sellele, et Ringkonnakohus²¹⁶ muutis antud kohtuotsuse põhjendusi, kvalifitseerides nõude süüalise vastutuse sätete alusel, on töö autor on seisukohal, et kalluri näol oleks tegemist mootorsõidukiga VÕS § 1057 tähenduses ning arvestades üld- ja eriregulatsiooni suhet, oleks kohaldamisele pidanud kuuluma viimane. Nii käsitles ka Viru Maakohus oma 28. veebruari

---

²¹⁵ HMKo 06.03.2008, 2-06-17205.

²¹⁶ TlnRnKo 19.01.2009, 2-06-17205/13.

2011. a otsuses VÕS § 1056 alusel suurema ohu allikana teerulli,²¹⁷ mis töö autori ning ka kohtu põhjendustest lähtuvalt peaks olema käsitletav mootorsõidukina § 1057 kohaselt (ent kohus antud erikoosseisule otsuses ei viita).

19. juuni 2009. a otsuses tunnustas Viru Maakohus suurema ohu allikana vagonetti ehk inimveorongi, mida kasutatakse reeglina allmaakaevandustes. Kohus leidis, et tegemist on suurema ohu allikaga VÕS § 1056 mõistes, kuid seejuures jääb arusaamatuks millisel alusel kohus hageja nõude on rahuldanud. Kohus on küll nentunud, et vagonett võib olla suurema ohu allikaks, ent ei ole analüüsinud riskivastutuse kohaldamise teisi eeldusi.²¹⁸

Maakohus on suurema ohu allikaks § 1056 mõttes lugenud ka tõstekraanat, põhjendades seda asjaoluga, et tõsteseadmeid tohib käsitseda ainult eriväljaõppe saanud töötaja ning tõsteseadmeid ja nende lisaseadmeid tohib kasutada ainult otstarbekalt. Kohus asus seisukohale, et nii ranged nõuded tõsteseadmetega (sh ka tõstekraanaga) töötamisele on kehtestatud ainult selle tõttu, et tõsteseadmed on töötamise ajal suurema ohu allikaks.²¹⁹ Ka Ringkonnakohus nentis, et kostja võiks vastutada VÕS § 1056 lg 1 alusel suurema ohu allika valdajana.²²⁰

Tallinna Ringkonnakohus on oma 12.04.2011.a otsuses leidnud, et elekter ja elektriseadmed kätkevad endas ohtu ning on suurema ohu allikad VÕS § 1056 lg 2 mõttes, viidates, et seda võib olla ka elektri peajaotuskilp antud kaasuse kontekstis.²²¹

16.06.2010. a otsuses on Tallinna Ringkonnakohus märkinud, et VÕS § 1056 lg-d 1 ja 2 kohalduvad üldsätetena kõikide suurema ohu allika valitseja riskivastutuse juhtude suhtes. Samas lahendis leidis kolleegium, et hiivamata ankruga laev, mis lohistab takerdunudult enese järel teadmata objekti kujutab endast kõrgendatud ohutu merepõhja paigaldatud merekaablitele ning kaabli lõhkumine tähendab otseselt sellise ohu realiseerumist. Kohus ei ole käsitlenud, kas laeva näol võiks olla tegemist mootorsõidukiga VÕS § 1057 kohaselt, vaid luges hagi põhjendatuks üldkoosseisu alusel.²²²

---

²¹⁷ VMKo 28.02.2011, 2-10-25010.

²¹⁸ VMKo 19.11.2008, 2-05-19976/44.

²¹⁹ VMKo 19.06.2009, 2-07-23928/46.

²²⁰ TrtRnKo 19.04.2010, 2-07-23928/72.

²²¹ TlnRnKo 12.04.2011, 2-07-39608/29.

²²² TlnRnKo 16.06.2010, 2-08-20656/27.

Nii Maa- kui ka Ringkonnakohus on § 1056 lg-st 2 lähtuvalt pidanud suurema ohu allikaks suuruaugupuuri, kuid sellele vaatamata ei pidanud ringkonnakohus hagi rahuldamist riskivastutuse sätete alusel põhjendatuks põhjusel, et hageja tegutses kahju tekkimise hetkel kostja valduse teenijana.²²³

Riigikohus on suurema ohu allikaks pidanud tee remontimist, mille kõrgendatud ohuks võib olla see, et sellise tegevuse käigus muudetakse pinnase senist olukorda või muudetakse või kahjustatakse maapinnast või maapinnal olevaid ehitisi. Kohus on märkinud, et seni kuni tee remontija ei ole tõendanud, et kõik tee remontimisega kaasnevad kahjulikud mõjutused olid teistele isikutele ette nähtavad ja hoolika tegutsemisega ära hoitavad, tuleb hea usu põhimõtte järgi lugeda tee remontimist kui tegevust suurema ohu allikaks VÕS § 1056 lg 2 järgi.²²⁴

Uuritud kohturpaktika põhjal on võimalik järeldada, et pigem on kohtud riskivastutuse üldkoosseisule viidanud eelduste kontrollimisel, VÕS § 1056 kui iseseisev vastutuse alus on kohaldamisele kuulunud vaid väga üksikutel kordadel. Seega nagu Ringkonnakohus on oma 16.06.2010. a otsuses märkinud, on VÕS § 1056 lg-d 1 ja 2 kohalduvad üldsätetena kõikide suurema ohu allika valitseja riskivastutuse juhtude suhtes. Kuna riskivastutuse erikoosseisud on sõnastatud kohati lakooniliselt (eelkõige loomapidaja vastutus), on eelduste kontrollimisel vajalik pöörduda §-i 1056 juurde. Riskivastutuse erikoosseisud reguleerivad tüüpilisemate suurema ohu allikate poolt põhjustatud kahju juhtumeid, see on täheldatav ka kohtupraktika põhjal (valdav enamus juhtumeid oli lahendatav § 1057 alusel, millele järgnes loomapidaja vastutus § 1060 alusel), siis on üldkoosseisu kohaldamisala jäänud äärmiselt kitsaks, arvestades, et erikoosseisu olemasolul kohaldub viimane. Vaatamata sellele, et üldkoosseisu on kohtud kohaldanud vaid väga üksikutel kordadel, võimaldab see siiski arvestada võimalusega, et tegevus või ese võib teatud tingimustel endast suuremat ohtu kujutada ning vältida seeläbi olukorda, kus sellise ohu allika loonud isik vabaneks vastutusest, tõendades, et on käitunud hoolikalt. Seega võib VÕS § 1056 praktiliseks tähtsuseks pidada pigem riskivastutuse üldiste eelduste sätestamist, mis on kohaldatavad ka erikoosseisude puhul. Ent sama oluliseks, kui mitte olulisemaks, võiks pidada kohtutele võimaluse andmist kasutada §-i 1056 kui iseseisvat vastutuse alust, mis võimaldab kohaneda muutunud olude ja tehnoloogia arenguga.

Töö autor on seisukohal, et riskivastutuse üldkoosseisu, kui iseseisva vastutuse aluse tähtsus on jäänud marginaalseks just eelkõige põhjusel, et nii õiguse subjektidele kui ka õiguse

---

²²³ TrtRnKo 14.03.2011, 2-07-41874/66.

²²⁴ RKTko 3-2-1-169-10 p 12.

rakendajale on tegevuse suurema ohu allikana kvalifitseerimine osutunud problemaatiliseks. Sellest tulenevalt ning lähtuvalt Venemaa riskivastutuse sätte sõnastust, soovitab töö autor luua lahtine loetelu asjadest või tegevustest, mis on VÕS § 1056 mõttes käsitletavad suurema ohu allikana. Selline loetelu võiks sisalduda eraldi määruses või seaduse lisas. Lahtise loetelu andmine soodustaks nii õiguskindlust kui ka ettenähtavust ning annaks kannatanule võimaluse hinnata nõude perspektiivikut.

3.2. Argumendid riskivastutuse üldkoosseisu poolt

Juba Euroopa Liidu tasandil on märgata erinevate arvamuste olemasolu riskivastutuse reguleerimisviisi valikul. Euroopa deliktiõiguse printsiipide (PETL - Principles of European Tort Law) väljatöötamisel on otsustatud üldise riskivastutuse klausli kasuks, seevastu aga liidu ühtse tugiraamistiku kavandis (DCFR) on lähtutud rohkem traditsioonilisest, *lex specialis* reguleerimisviisist. Viimase koostajad olid seisukohal, et mitmete erinevate riskivastutuse koosseisude ühtsesse vormi koondamine on küsitav ning annab alust mitmetele kaalutlustele.²²⁵

Vaatamata asjaolule, et riskivastutust on ajalooliselt nähtud kui erandit delikti üldkoosseisul põhinevast süülisest vastutusest, on tänapäeval nende piirid hägustunud. Seda tunnistab ka üldkoosseisude kasutuselevõtt või vähemalt selle kaalumine seadusandja poolt. Kuigi siiani on enamus Euroopa riike lähtunud sarnaselt Saksamaale erikoosseisuliselt reguleerimisviisist, on nii Saksamaa kui ka teised riigi kaalunud riskivastutuse üldklausli kehtestamist. Esineb nii vastandlikke, kui ka vahepealseid arvamusi, ent täiesti üksmeelt selles osas saavutada ei ole suudetud.²²⁶ Eelkõige põhjustab probleeme riskivastutuse üldkoosseisu sõnastuse väljatöötamine, kuivõrd see peab olema piisavalt üldine ning samas ka piiritletud.

Saksa õigusteadlaste seas esineb n.ö teine leer õigusteadlasi, kes on kritiseerinud Saksa riskivastutuse reguleerimisviisi, olles seisukohal, et on vajalik ja oluline kahjustuste, mis tulenevad sarnasest ohuallikast, ühesugune ja võrdne käsitlemine.²²⁷ Kuigi antud arvamus räägib küll eelkõige analoogia rakendamise kasuks, peaks eelduslikult riskivastutuse üldkoosseis võimaldama kahjustuste võrdset käsitlust seda enam, võimaldades rakendada nii analoogiat kui ka arvestada juhtumi eripärasid.²²⁸ Seepärast on ka üldklausli

---

²²⁵ J. Lee (viide 3), lk 129.

²²⁶ E. Büyüksagis, W. H. van Boom (viide 41), lk 611-612.

²²⁷ B. A. Koch, H. Koziol (viide 20), lk 154.

²²⁸ E. Büyüksagis, W. H. van Boom (viide 41), lk 622.

kasutuselevõtmist põhjendatud eesmärgiga vältida olukorda, kus riskivastutuse erisäte võib kohalduda ühe juhtumi puhul, kuid teise sarnase juhtumi puhul see kohaldatav ei ole. Sellest tulenevalt on oluline võrdsete ohuallikate võrdne käsitus, mida üldkoosseis reeglina tagab.²²⁹

On fakt, et seadusandlik tegevus, loomaks uusi riskivastutuse regulatsioone, on aeganõudev ning seepärast sammu võrra maas tehnoloogia arengust. Sellest tulenevalt võib Saksamaa reguleerimisviisi puhul esineda olukordi, kus kannatanule ei ole tagatud piisavat kaitset ajani, mil seadusandjal õnnestub õiguslik lünk täita.²³⁰ Riskivastutuse üldkoosseis võimaldab seevastu tõlgendamist ning sätte kohandamist muutunud oludega, sh erinevate tehnoloogiate ja seadmete kasutuselevõtmisega kaasnevate riskidega. Prantsuse õiguses on riskivastutuse üldkoosseisu loonud sisuliselt kohtud ning enne *Jand'heur* kaasuses otsuse tegemist ei olnud üheselt kinnitatud, et tsiviilkoodeksi art 1384 näol võiks olla tegemist iseseisva vastutuse alusega. Kuna erikoosseisud ei viinud soovitud ja õiglase tulemuseni, siis asus kassatsioonikohus seisukohale, et sätte eesmärk on tuua vastutus kaasa juhtudeks, mil seadusandja ei ole loonud eriregulatsiooni, kuid kõiki asjaolusid arvestades on põhjendatud ja vajalik kannatanu kaitsmine.²³¹ Antud kohtuvaidluse kohtujurist on samuti tunnistanud, et üldkoosseisu kohaldamine võiks olla põhjendatud tehnoloogia arengu ja industrialiseerumisprotsessiga, millega kaasnevad tihti ohud, millest enne kahju tekkimist ei pruugita teadlikud olla.²³²

Riskivastutuse eesmärgiks on eelkõige tagada kannatanu kaitse võimaliku tekkida võiva kahju eest olukorras, kus kahju tekitaja oma tegevusega loob kõrgendatud ohu kahju tekkimiseks. Kuigi kannatanul on võimalik nõuda tekkinud kahju hüvitamist lisaks süülise vastutuse sätete alusel, võib süü ja kahju tekitaja õigusvastase teo tõendamine osutuda kannatanule võimatuks. Kannatanu kaitsmise seisukohalt lähtuvalt kaitseb *lex generalis* kannatanu huve oluliselt rohkem, võimaldades kohtul kaaluda kõiki asjaolusid ning teha otsus, mis oleks kooskõlas nii kannatanu kui ka suurema ohu allikat valitseva isiku huvidega, arvestades seejuures ka kahju põhjustanud isiku poolt sellise ohtliku tegevuse tulemusel saadavat kasu. Arvestades Saksamaa riskivastutuse reguleerimisviisi ja kohtute otsustusvabadust antud sätete kohaldamisel, on kohtute roll märkimisväärselt piiratud. Kuivõrd kehtib põhimõte, et riskivastutuse sätted ei ole analoogia korras kohaldatavad, siis võib kohtuotsus teatud juhtudel

---

²²⁹ E. Büyüksagis, W. H. van Boom (viide 41), lk 610-611.

²³⁰ B. A. Koch, H. Koziol (viide 20), lk 154.

²³¹ E. A. Tomlinson (viide 82), lk 1331.

²³² *Ibid*, lk 1349.

näida kannatanu suhtes äärmiselt ebaõiglasena ning tekitada seeläbi ühiskonnas vastumeelsust ja õõnestada kohtute mainet.

Üldkoosseisu õnnestunult kehtestamine tagab töö autori seisukohalt õiguskindluse põhimõtet. Selline reguleerimisviis eemaldaks õigusliku ebakindluse, mis tuleneb asjaolust, et sarnased juhtumid võivad saada täiesti erineva lahenduse. Seejuures on oluline just terminite valik ning nende defineerimine seaduses. Üldklausli kehtestamisel peaks seadusandja olema äärmiselt ettevaatlik, et säte ei oleks sõnastatud liialt laialivalguvalt, mis võib omakorda põhjustada probleeme vastutuse ettenähtavusega vastutava isiku seisukohalt.

3.3. Argumendid riskivastutuse erikoosseisude poolt

Deliktiõiguse arengut vaadates on täheldatav, et isiku vastutus kahju tekitamise eest tuleb reeglina kõne alla juhul, kui isik on kahju põhjustamises süüdi. Umbes 19. sajandil leiti Euroopas, et isik, kes saab õnnetuse tulemusel vigastada, saab kahju hüvitamist nõuda üksnes juhul, kui ta suudab tõendada, et kahju tekitaja on käitunud tahtlikult või hooletult. Üksnes „välise“ kausaalsuse esinemist vastutuse tekkimiseks ei peetud piisavaks ning vastutuse panemisel isikule oli olulisel kohal kahju tekitaja süüline käitumine. Nii oli süü 19. sajandil Euroopas vastuvõetud tsiviilkoodeksites lepinguvälise vastutuse alusena põhiliseks eelduseks.²³³ Sellest tulenevalt on riskivastutust peetud erandlikuks vastutuse aluseks ning Euroopa kontekstis on enamus riikidest lähtunud üldreeglina delikti üldkoosseisul põhinevast vastutust, millest erand ehk riskivastutus võis kõne alla tulla vaid selgelt seaduses sätestatud juhul.

Et oleks võimalik analüüsida riskivastutuse erikoosseisudel põhineva reguleerimisviisi otstarbekust ja põhjendatust, tuleks pöötata pilk sellise riigi õiguse poole, kes on kasutanud antud lähenemisviisi. Uuritavatest õiguskordadest on Saksamaa valinud riskivastutuse reguleerimisel just erikoosseisudel põhineva reguleerimisviisi, kus erikoosseisud sisalduvad reeglina eriseadustes ning tsiviilkoodeksis esineb vaid üks spetsiifiline riskivastutuse koosseis. Nagu eelnevalt märgitud domineerib Saksa õiguses süülise vastutuse printsiip ning riskivastutust nähakse kui erandit kehtivast põhimõttest.²³⁴

---

²³³ J. Lahe (viide 18), lk 14.

²³⁴ B. A. Koch, H Koziol (viide 20), lk 146.

Süüpõhine vastutus on pika aja vältel olnud vastutuse põhiliseks aluseks ning ka tänapäeval on suur hulk õigusteadlasi, kes on jätkuvalt seisukohal, et üldiseks vastutuse aluseks saab olla üksnes süüline vastutus.²³⁵

Riskivastutuse erikoosseisude kasuks räägib suuresti üldregulatsiooni sõnastamise keerukus, mis halvemal juhul võib põhjustada ebakindluse vastutuse tekkimise osas. Tihti on lähtutud üldreegli sõnastamisel eriti ohtlikust tegevusest (Eesti puhul suurema ohu allikast), mis võib olla nii tegevus, kui ka asi ise. Termin “eriti ohtlik tegevus” (*abnormally dangerous activity*) võib olla liialt keeruline ja ulatuslik, luues seeläbi ohu, et erinevad kohtud sisutavad mõiste liiga erinevalt.²³⁶ Kuigi mitmed riigid on otsustanud generaalklausli kasuks, on sõnastuse seisukohalt suurema ohu allika või eriti ohtliku tegevuse mõiste jätkuvalt küsimuse all.

Olulisemaks argumendiks, mis räägib erikoosseisulise reguleerimisviisi kasuks, võiks pidada ettenähtavust, lähtudes siinkohal kahju põhjustanud isiku seisukohast. Isik peab reeglina saama arvestada, et tema hooletu või tahtlik käitumine, kui selle tulemusel on teine isik kannatanud kahju, võib tuua kaasa vastutuse ning teatud kindlate tegevuste korral on vastutus rangem, mis peaks teda suunama sellist tegevust planeerides teatud ettevaatusmeetmete kasutuselevõtmisele. Kui seadus reguleerib täpselt milline tegevus on riskivastutuse sätete alusel peetud eriti ohtlikuks, tuues kaasa seeläbi oluliselt rangema vastutusestandardi, on võimalik isikul sellega arvestada. Riskivastutuse kehtestamine ongi peaaesjalikult tingitud eelkõige asjaolust, et ühiskonnas toimunud muutused, sh tootmisvahendite mehhaniseeritus ning muud protsessid, on toonud endaga kaasa kahju tekkimise riski suurenemise. Selleks, et sellist riski taluda, on vajalik vastutuse panemine isikule, kes sellest riskist kõige enam kasu saab. See omakorda peaks eelduslikult suunama ohtliku tegevusega tegelevat või ohtlikku asja kasutavat isikut tagama nii töötajate kui ka kolmandate isikute ja nende vara ohutuse, võttes kasutusele ettevaatusmeetmeid ning võimaldamaks sellise tegevusega tegeleval isikul vastutuse n.ö üle kanda, nt kindlustuslepingu sõlmimise teel, suurendades teenuse või toote hinda, et katta ettevaatusmeetmetele tehtavaid kulusid jne. Seepärast väljendub tihti asja või teenuse ohtlikkus ka hinnas, kuivõrd lõppkokkuvõttes kannab sellega kaasnevad kulud siiski tarbija. Saksamaal on riskivastutuse regulatsioonidele lisaks omane maksimaalse hüvitise määra kehtestamine, enamus riskivastutuse sätteid sisaldavad endas kahjuhüvitise piirmäära. Töö autor on seisukohal, et piirmäära kehtestamine võimaldab ohtliku tegevusega tegeleval isikul kahju tekkimise riski kindlustusandjale või tarbijale paremini üle kanda. Saksa õigus

---

²³⁵ E. Büyüksagis, W. H. van Boom (viide 41), 612.

²³⁶ *Ibid*, lk 624.

võimaldab piirmäärast suuremas osas kahju hüvitamist nõuda süülise vastutuse sätete alusel.²³⁷ Selline lähenemisviis võimaldab arvestada nii kannatanu, kui ka kahju põhjustanud isiku huvidega ning tagab kindlasti ka ettenähtavuse põhimõtet.

Esimene BGB redaktsioon 1888. aastast, sisaldas kahte väga üldist süülise vastutuse reeglit. Generaalklauslite kasutamist kritiseeriti ning leiti, et üldised vastutust kaasatoovad normid annavad kohtutele liiga laiaulatusliku vabaduse ja see ei ole kooskõlas ühtsuse saavutamise ideega, mis omakorda viib ebakindluse, kahtluste ja piiride puudumiseni.²³⁸ Antud põhjust võib pidada ka riskivastutuse üldkoosseisu mittekehtestamisel asjakohaseks. Arvestades, et riskivastutuse sätete alusel vastutab isik süüst sõltumata tekitatud kahju eest ning vastutuse tekkimiseks ei pea kahjutekitaja olema käitunud õigusvastaselt, siis on oluline, et isik suudaks kahju hüvitamise kohustuse võimalikkust mõistlikult eeldada ning see ei saaks üksnes kohtuniku otsusest sõltuda. Olles uurinud ja võrreldnud Prantsusmaa ja Saksamaa riskivastutuse reguleerimisviise, on töö autor pigem seisukohal, et kohtute roll riskivastutuse kohaldamisel on Prantsusmaa puhul liiga suur ning kohtute seisukoht paistab suuresti olema selline, et igasugune kahju peab saama hüvitatud. Selline lähenemine aga ei saa olla kooskõlas riskivastutuse eesmärgiga, kuna vastutusest vabanemine on võimalik vaid väga erandlikel asjaoludel, millest tulenevalt on ohtliku tegevusega tegelev isik märkimisväärselt halvemas positsioonis.

Selleks, et luua üldine riskivastutuse klausel on vajalik lahendada kaks probleemi: (1) vajadus sisustada suurema/kõrgendatud ohu mõiste ning (2) suurema ohu allika olemus. On keeruline anda nendele küsimustele selgelt piiritletud vastus ning seeläbi kõrvaldada sellest tulenev õigusliku ebakindluse probleem. Kõrgendatud ohu täpne määretlemine on tihti ebaselge ja vaieldav.²³⁹ Näiteks ei tähenda Venemaa riskivastutuse üldklausli kasutuselevõtmine, et kõrgendatud ohu mõiste on lõplikult määratletud ning pigem on alates tsiviilkoodeksi vastuvõtmisest termini määratlus oluliselt muutunud, sh on sättes sisalduvat näitlikku loetelu suurema ohu allikatest suurendatud.²⁴⁰ Ka on Saksamaal valitsevaks arvamus, et oht (*Gefährlichkeit*) kui üldine riskivastutuse eeldus on liialt laialivalguv võimaldamaks piisavat

---

²³⁷ B. S. Markesinis, H. Unberath. The German Law of Torts: Comparative Treatise. Oxford: Hart Publishing 2002, lk 718-719.

²³⁸ C. van Dam (viide 6), lk 66

²³⁹ J. Lee (viide 3), lk 132.

²⁴⁰ *Ibid*, lk 133.

alust analoogia kohaldamiseks. Lisaks leitakse, et riskivastutuse kaugeleulatuvad tagajärjed teevad hädavajalikuks selge ja spetsiifilise huvide kaalumise seadusandja poolt.²⁴¹

Üld- ja erikoosseisulise reguleerimisviisi puhul võib juhtuda, et üldkoosseis kaotab oma tähtsuse, kuivõrd tüüpilisemad suurema ohu allikad on reguleeritud erikoosseisu tasandil ning *lex specialis derogat legi generali* põhimõtte kohaselt kuulub erikoosseisu olemasolul kohaldamisele viimane. Eesti reguleerimisviisi puhul on seda eriti märgata ning kohtud on riskivastutuse üldkoosseisu kohaldanud vaid üksikutel juhtudel. Olukord on küll vastupidine Prantsusmaal, kuid seda eelkõige põhjusel, et üldkoosseis on oma sõnastuselt oluliselt üldisem ning selle kohaldumisala märkimisväärselt laiem, seadmata nõuet, et kahju põhjustanud asi peab endast kujutama suurema ohtu ümbritsevale.

Kuni eriregulatsioonid erinevad generaalklauslist vastutuse aluse poolest, täidab viimane oma eesmärgi. Juhtumid, mis ei ole selgelt ja otseselt seotud suurema ohuga, peaksid olema reguleeritud erikoosseisu tasandil.²⁴²

Eeltoodust tulenevalt võib riskivastutuse erikoosseisulise reguleerimisviisi suurimaks eeliseks pidada ettenähtavuse tagamist, mida võib pidada oluliseks just kahju põhjustanud isiku seisukohalt. Samuti on mitmed autorid pidanud just erikoosseisulist reguleerimisviisi õiguskindluse põhimõtet soodustavaks ning üldkoosseis õiguslikku ebakindlust loovaks, seda eelkõige põhjusel, et isikutel ei ole võimalik alati arvestada vastutusega olukorras, kus nad ei saa olla kindlad, kas tegevus millega nad tegelevad või asi mida seejuures kasutatakse võib kujutada endast kõrgendatud ohtu.

---

²⁴¹ B. A. Koch, H. Koziol (viide 20), lk 154.

²⁴² *Ibid*, lk 138.

KOKKUVÕTE

Vaatamata sellele, et ajalooliselt on riskivastutus täitnud pigem erandlikku rolli, on tänapäeval tegelik olukord muutunud vastupidiseks. Paljud lepinguvälise kahju põhjustamise juhtumid on juba kaetud riski- ja tootjavastutuse regulatsiooniga ning riigid, kus riskivastutus on reguleeritud erinormidega, on vähemalt kaalunud üldkoosseisu kasutuselevõtmist.

Idee võtta kasutusele nii riskivastutuse üldkoosseis, kui ka reguleerida teatud spetsiifilised koosseisud erinormiga, võib näida täiendavat kummagi lähenemisviisi puudusi. Kuid tihti ei pruugi see nii olla, kuna sellise reguleerimisviisi puhul võib riskivastutuse üldklausel osutuda tarbetuks. Selline olukord on täheldatav Eesti Võlaõigusseaduse puhul, kus tüüpilisemad suurema ohu allika katekooriad on reguleeritud erikoosseisu tasandil ning üldkoosseis kuulub *lex specialis derogat legi generali* põhimõtte tõttu harva kohaldamisele. Olukord on küll vastupidi Prantsusmaa puhul, kuid seda eelkõige põhjusel, et üldkoosseis on oma sõnastuselt oluliselt üldisem ning selle kohaldumisaala märkimisväärselt laiem, seadmata nõuet, et kahju põhjustanud asi peab endast kujutama suurema ohu allikat. Oluline on sellise reguleerimisviisi puhul silmas pidada, et eriregulatsioonid ja generaalklausel erineksid vastutuse aluse poolest, üksnes sellisel juhul täidab viimane oma eesmärgi. Eriregulatsiooni tasandil on otstarbekas reguleerida tegevused, mis on ühiskonnas tavapärased ning ei pruugi seetõttu esmapilgul kõrgentatud ohtu ümbritsevale kujutada, s.t vahepealsed juhtumid, kus asja või tegevuse kvalifitseerimine suurema ohu allikana võib tekitada küsitavusi.

Prantsuse tsiviilkoodeksi artiklis 1384 sisalduva riskivastutuse üldklausli on sisuliselt loonud kohtud. Enne Jand'Heur nimelises tsiviilasjas otsuse tegemist, 1930. aastal, peeti antud artiklit n.ö eriregulatsioone sissejuhatavaks sätteks, millel puudus praktiline tähtsus. Nimetatud otsuses kohaldas Prantsuse kassatsioonikohus artiklit 1384 kui iseseisvat vastutuse alust, mõistes mootorsõiduki omanikult kannatanu kasuks välja hüvitise, sõltumata vastutava isiku süüist. Kuna antud regulatsioonis on üksnes märgitud, et isik on vastutav tema hoole all oleva asja poolt põhjustatud kahju eest, siis on säte leidnud ulatuslikku kohaldamist. Käesoleva töö raames uuritud kohtupraktikast ja õiguskirjandusest ilmneb, et Prantsuse kohtud on artikli tõlgendamisel pigem kannatanut soosival seisukohal. Sellest tulenevalt võivad teatud otsused olla vastutava isiku seisukohast lähtuvalt ebaproportionaalsed, eelistades ilmselgelt kannatanu huve kahju põhjustanud asja omaniku huvidele, mis omakorda on oluliselt ohustanud ettenähtavuse põhimõtte rakendamist. Uuritud kohtupraktika pinnalt ei ole võimalik teha tõsikindlaid järeldusi, millal on antud säte kohaldatav ning millistel juhtudel on kohustatud isikul vajalik võtta tarvitusele täiendavaid ennetusmeetmeid. Lisaks ei ole antud

artikli kohaldamine piiratud kannatanu õigushüvedega, vaid kohaldub igasuguse kahju puhul, nii mittevaralise kui ka puhtmajandusliku kahju korral. Töö autor on seisukohal, et kuigi Prantsuse riskivastutuse koosseis tagab kannatanu ulatusliku kaitse, ei ole selline, sätte kohati piiramatu kohaldamine proportsionaalne, arvestamata kahju põhjustanud isiku võimalust kahju ette näha ja seda ära hoida. Sarnase ulatusliku ja kohati piiramatu vastutuse aluse kohaldamisala peaks olema piiratud vähemalt õigushüvedega, mille kahjustamise korral vastutus antud sätte alusel kaasneks, vastasel juhul on kohustatud isikul võimatu vastutuse tekkimise võimalust ja ulatust ette näha. Samuti peab töö autor põhjendatuks ja vajalikuks nõuet, et asi peab kahju põhjustamise hetkel olema aktiivne, statsionaarsete asjade puhul (nagu töös toodud postkasti näide), ei ole põhjendatud vastutuse panemine asja omanikule, kuna on ilmselge, et kannatanu oleks saanud hoolikama käitumise juures kahju tekkimist vältida.

Vastandina Prantsuse riskivastutuse äärmiselt ulatuslikule ja üldisele klauslile, tunneb Saksa õigus väga erandlikku riskivastutuse reguleerimisviisi ning seda eelkõige põhjusel, et riskivastutus on reguleeritud üksnes erikoosseisude tasandil. Riskivastutust ettenägevad sätted asuvad eriseadustes ning BGB-s sisaldub vaid üks riskivastutust ettenägev norm, s.o loomapidaja vastutus BGB §-s 833. Eriregulatsioon näeb selgelt ette millise asja kasutamise või tegevuse käigus tekkinud kahju korral on kohaldatav riskivastutuse, kui kõrgendatud vastutuse regulatsioon. Riskivastutuse sätete laiendavasse tõlgendamisesse ja analoogia korras kohaldamisesse on kohtud ja mitmed õigusteadlased suhtunud rangelt, lubamata analoogia rakendamist ja sätete edasiarendavat tõlgendamist. Erikoosseisudel põhinevat reguleerimisviisi on põhjendatud eelkõige ettenähtavuse tagamise vajadusega kohustatud isiku seisukohalt. Kuna riskivastutuse näol on tegemist objektiivse vastutusega, sõltumata vastutava isiku süüst, peab kohustatud isikule olema tagatud võimalus võtta piisavaid ettevaatusmeetmeid vältimaks vastutuse tekkimist. Samuti on pingutused luua üldine riskivastutust ettenägev klausel luhtunud põhjusel, et ei ole suudetud saavutada sätte sõnastuse osas üksmeelt. Üldklausli kasutuselevõtmisel võib suurimaks probleemiks pidada suurema ohu allika mõiste sisustamist, mis halvemal juhul võib osutuda liialt üldiseks, andes kohtutele seejuures olulise vabaduse vastutuse kujundamisel. Viimasel juhul võib sätte sisu läbi erinevate kohtute erineva tõlgenduse osutuda ebakoherentseks.

Vene Tsiviilkoodeksis sisaldub seevastu vaid üks üldine riskivastutust ettenägev säte, mis oma kohaldusalalt on võrreldes Prantsuse üldkoosseisuga, oluliselt rohkem piiratud. Tsiviilkoodeksi artiklis 1079 sisalduv üldklausel on sisuliselt muutumatuna eksisteerinud juba

ligi sajandi (samasisuline säte sisaldus juba 1922. aastal vastuvõetud VNSV Tsiviilkoodeksi artiklis 404). Vene riskivastutuse koosseisule omapäraseks võiks pidada suurema ohu allika mõiste sisustamise viisi, mille jaoks ei sisaldu koodeksis legaalse definitsiooni, vaid sättes endas on antud lahtine loetelu asjadest ja tegevustest, mis kujutavad endast kõrgendatud ohtu ümbritsevale. Sarnane säte sisaldus ka ENSV Tsiviilkoodeksis, kuid Võlaõigusseaduse vastuvõtmisel otsustati eri- ja üldkoosseisulise reguleerimisviisi kasuks ning suurema ohu allika mõiste sisustamisel on kasutatud legaalse definitsiooni, seades sätte kohaldusala sõltuvusse kahju tekkimise tõenäosusest või ulatusest (VÕS § 1056 lg 2). Eesti riskivastutuse üldkoosseis on aga kohtupraktikas leinud kohaldamist vaid üksikudel juhtudel. Selle põhjust näeb töö autor eelkõige asjaolus, et § 1056 lg-s 2 sätestatud suurema ohu allika definitsiooni alusel on keeruline asja või tegevuse suurema ohu allikana kvalifitseerimine. Kuna ka kohtud on vähe antud sätte tõlgendamisega tegelenud, siis näeb töö autor sätte praktilise tähtsuse tõstmiseks võimalust koostada sarnaselt Vene tsiviilkoodeksis sisalduvale regulatsioonile, näitlik ja lahtine loetelu asjadest ja tegevustest, mida VÕS § 1056 kohaselt peetakse suurema ohu allikaks. Selline loetelu oleks mõistlik kehtestada määrusena või seaduse lisana, mis võimaldaks loetelu lihtsamat täiendamist ja muutmist.

Vaatamata sellele, et iga reguleerimisviisi puhul esineb nii puudusi kui ka positiivseid omadusi, on töö autor olnud läbivalt seisukohal, et üldklausli olemasolu tagab teatud õiguskindluse, võimaldades vältida olukorda, kus sarnased juhtumid saavad erineva lahenduse. Seadusandja töö on aeganõudev, mistõttu ei jõua seadus niivõrd kiiresti kohaneda muutunud oludega. Sellepärast võib esineda olukord, kus isik kannab kahju, kuid kuna kahju põhjustanud asi või tegevus, mis iseenesest võiks kujutada endast kõrgendatud ohtu, ei ole veel seaduse teksti jõudnud, võib süü puudumise korral jääda kannatanu äärmiselt ebaõiglasesse olukorda. Seepärast võimaldab riskivastutuse üldkoosseis kohtunikul lahendada juhtum oma õiglase siseveendumuse kohaselt ning erinormi puudumisel ja deliktilise üldvastutuse sobimatuse korral mõista kannatanule kantud kahju hüvitamiseks hüvitis. Selline lähenemine on kooskõlas ka riskivastutuse olemuse ja eesmärgiga.

Prantsusmaa puhul on täheldatav, et tsiviilkoodeksi artikli 1384 kohaldusala on aja jooksul kohtute poolt oluliselt laiendatud ning võiks öelda, et see on muutunud delikti üldkoosseisul põhineva vastutuse, artiklite 1382 ja 1383 alusel, teisejärguliseks. Süü põhine vastutus on jätkuvalt oluline juhtudel, kus kahjustavaks juhtumiks on kahju tekitaja poolt öeldu. Saksamaa reguleerimisviisi puhul esineb seevastu kehtivas õiguses hulk riskivastutuse koosseise, mida pole võimalik kohtute poolt laiedavalt tõlgendada. Sellised koosseisud on

käsitletavad erandliku osana Saksa õiguses, kehtestades erandi delikti üldkoosseisul põhinevast vastutusest. Saksa õigus ei tunne üldist suurema ohu allika mõistet, vaid pigem on erikoosseisu tasandil selgelt määratletud asi või tegevus käsitletav suurema ohu allikana Eesti võlaõigusseaduse mõttes.

Regulatsiooni sõnastuselt võib kõige sarnasemaks pidada Eesti ja Vene riskivastutuse üldkoosseisu, mille puhul on kasutusel üldtermin “suurema ohu allikas”. Kuna Venemaa tsiviilkoodeksis sisaldub vaid riskivastutuse üldkoosseis, siis on antud sätte kohaldusala võrreldes Eesti VÕS §-ga 1056 laiem. Võrdlusaluste riikude puhul on nii Saksa, Vene kui ka Eesti koosseisude sõnastuse ja eelduste puhul täheldatavad märkimisväärsed sarnasused. Esiteks on piiritletud sätte kohaldusala kindlalt määratletud õigushüvedega, mille kahjustamise korral üldse riskivastutuse kohaldamine võiks kõne alla tulla, teiseks eeldab riskivastutuse kohaldamine, et kahju oleks tekkinud ohtlikule asjale või tegevusele iseloomuliku ohu realiseerumise tulemusel. Kuigi Vene ja Saksa õiguses ei tulene viimane otseselt seaduse tekstist, peetakse seda õiguskirjanduses siiski oluliseks eelduseks.

Seevastu erineb Prantsuse tsiviilkoodeksi artiklis 1384 sisalduv regulatsioon teistest märkimisväärselt, sätestades vaid, et asja hooldaja on vastutav asja poolt põhjustatud kahju eest. Kui teiste võrdlusaluste riikide puhul on riskivastutust ettenägev norm loodud asjade või tegevuste jaoks, mis kujutavad endast suuremat ohtu ümbritsevale, siis artikli 1384 kohaldamiseks ei pea tegemist olema ohtliku asjaga. Kuna tegemist ei pea olema ohtliku asjaga, siis ei eelda artikkel 1384 ka, et kahju oleks tekkinud ohu allikale iseloomuliku riski realiseerumisel. Seega loob Prantsuse riskivastutuse üldkoosseis ulatusliku kohaldusala.

Analüüsides riskivastutuse üldkoosseisulise ja erikoosseisulise reguleerimise positiivseid ja negatiivseid külgi, võib esimese eeliseks pidada võimalust arvestada muutunud olude ja tehnoloogia arenguga. Samuti on töö autor seisukohal, et üldkoosseis soosib õiguskindluse põhimõtet, võimaldades sarnaseid juhtumeid ka sarnaselt lahendada, tagades seejuures kannatanu suurema kaitse. Ent õiguskindluse põhimõtte seisukohalt on jätkuvalt oluline suurema ohu allika mõiste defineerimine, andes seejuures siduvad kriteeriumid, millal võib tegevus või asi olla suurema ohu allikaks. Vastasel juhul võib üldkoosseis vastupidselt, seada ohtu õiguskindluse põhimõtte rakendamise. Erikoosseisulise reguleerimisviisi peamiseks positiivseks omaduseks tuleks pidada ettenähtavuse tagamist, mis võimaldab kahju põhjustanud isikul oma tegevust planeerides ja seda läbi viies arvestada vastutusega kolmandatele isikutele tekkida võiva kahju eest ning seeläbi sellest tulenevaid riske jaotada.

Töö autor püstitas käesolevas töös kaks hüpoteesi. Esiteks, et riskivastutuse üldkoosseisu olemasolu tagab efektiivsemalt kannatanu kaitsevajadust ning teiseks, et riskivastutuse üldkoosseis võimaldab õiguskorral kohaneda paremini muutunud oludega ning lähtuda asja või tegevuse ohtlikkuse hindamisel kõikidest asjaoludest kogumis.

Analüüsides riskivastutuse olemust ja selle arengut, võib sellise vastutuse instituudi peamiseks eesmärgiks pidada kannatanu kaitsmise vajadust olukorras, kus ühiskonna huvides tolereeritakse teatud ohtlike tegevusi ning kus kahju tekkimise põhjust ja kahju tekitaja süüd ei ole kannatanul tihti võimalik tõendada. Õiguskorras, kus riskivastutus põhineb erikoosseisudel, võib ohtliku tegevusega tegelev isik vastutusest vabaneda puhtalt põhjusel, et seadusandja ei ole sellise tegevuse jaoks ette näinud eriregulatsiooni. Seadusandja tegevus on üldjuhul aeganõudev ning seepärast ei suuda see käia kaasas muutunud olude ja ühiskonnas toimuva arenguga, mille tulemusel võib ohtliku asja kasutamine või sellise tegevusega ohu loomine jõuda seadusesse oluliselt hiljem. Seepärast on töö autor seisukohal, et ka juhul, kui üldkoosseisu tähtsus eriregulatsioonide kõrval võib kujuneda marginaalseks, annab see võimaluse kohtutele arvestada kahju tekitava sündmuse kõikide asjaoludega ning tegevuse olemusest lähtuvalt kvalifitseerida selline tegevus ohtlikuks ka juhul, kui seadus seda otsesõnu teinud ei ole. On loomulik, et asja kasutamine ühel viisil ei pruugi endast kujutada ohtu ümbritsevale, teises olukorras aga küll. Seejuures on üldkoosseisu väljatöötamisel oluline roll nii seadusandjal, kui ka kohtutel. Üldkoosseis peab olema selgelt piiritletud, kõige tähtsamaks on siinkohal suurema ohu allika mõiste defineerimine ning konkreetsete kriteeriumite väljatoomine.

Töö autor peab sellest tulenevalt Eesti riskivastutuse üldkoosseisu efektiivseks ning põhjendatuks. Vaatamata sellele, et üldkoosseis iseseisva vastutuse alusena Eesti kohtupraktikas vähe kohaldamist leiab, tagab see siiski kannatanule piisava kindluse, et ohtliku tegevuse tulemusel tekkinud kahju saab hüvitatud ka juhul, kui seadus ei näe sellise tegevuse jaoks ette eriregulatsiooni.

SUMMARY

General clause of strict liability as an output of a conception of heightened responsibility in delict law

The aim of the present master thesis is to compare various ways for regulating strict liability, including those based on special norms, on both special and general provisions, and only on the general provision. With the help of this comparison, the author seeks to answer the question, which method for regulating strict liability – the individual-case-based or the general regulation – is more meaningful and effective in today's society. This research includes *inter alia* the development of strict liability, its compositional elements, and the extent of liability.

The author compares France, Germany and Russia. These countries were chosen based on the objective of the thesis, to provide an overview of different regulatory approaches to strict liability. The author considers Germany and Russia particularly important, since they have significantly influenced the development of Estonian law. Most of Law of Obligations Act (LOA) has been developed along the lines of the German BGB, but when managing strict liability the Estonian methods differ, and are rather characterized by Soviet and Russian influences. By contrast, France is one of the few European countries whose Civil Code contains the general provision of strict liability, but, like in Estonia, there are also special regulations in the Civil Code. Thus, France was selected for the reason that it regulates strict liability almost the same way as Estonia. Although German law does not recognize the general clause of strict liability and it is regulated based on individual cases, with a number of different special norms, it is also necessary to examine the positive and negative sides of that type of regulatory methods. In addition, as was mentioned above, the German BGB has had a significant impact on the Estonian Law of Obligations Act. Russia was chosen in particular because of the close historical ties with Estonia. Besides, regulating of strict liability is based on the general clause in the Russian Civil Code (§1079). Hence, in the present master's thesis, the comparative research method was mostly used.

In the first chapter, the author gives an overview of the development and the nature of strict liability, both in general and for each chosen country. The second chapter deals with preconditions of strict liability, looking for different and similar features of various regulatory methods. Thus, the author tries to find out if general preconditions to apply strict liability in different countries have a similar nature, or if they are very different. In the third chapter, the

author analyzes the positive and negative sides of general and special regulatory ways of strict liability in order to find out which method of strict liability is the most justified and fulfills its purpose most effectively. A further aim is to consider the practical relevance of general and special regulatory ways of strict liability of the LOA in Estonia, regarding the present court practice.

Civil liability is essentially divided into contractual liability and non-contractual / delictual liability. Contractual liability is an obligation assumed by any contracting party under the terms of a contract who are responsible when they breach the obligation. By contrast, in law of delict responsibility lies with the person who violates behavioral norms of law or any other source of legislation, and as a result, causes harm to another person. Thus, as a rule, a basis for non-contractual liability is the violation of law. Non-contractual liability may be divided into three kinds of liability: fault-based liability or liability based on the general provisions of tort, strict liability and product liability.

Strict liability is primarily known as no-fault liability, which has in recent years become increasingly important in the legal order. Strict liability (*Gefährdungshaftung*) is also referred to as objective liability (*responsabilité objective*) which means that liability is in force regardless of the activities of the person who causes damage. The center of this type of liability is not the fault, but an additional or even entirely different aspect – an objective danger. Given the significant increase in production activities and the development of various technologies and the accompanying risks, it was necessary to develop the concept of no-fault liability and lay responsibility upon a person in a situation where he creates a heightened danger with their activities. As a result, the victim can get compensation for damages easier than on the basis of fault-based liability, as he/she does not have to prove the guilt of the person who caused damage, neither their unlawful behaviour, proving of which may often be difficult for them.

The general provisions of the delict / tort liability as fault-based liability do not lead to prosecution of the tortfeasor in a situation in which doing their economic activities they followed the required duty of care and used various preventive measures, but the risk due to the activities, however, materialized. In case of tort liability / fault-based liability the person is released from liability when they prove that they are not guilty of causing damage, as they followed due diligence standards (LOA §1050 §1). But it is precisely for such activity that the legislature should in case of risks ensure the protection of third parties, who have suffered or

may suffer damage as a result. Developing of such a heightened liability concept is justified because, as a rule, a person creates a major danger in its business activities, and presumably gains even more benefits. To allow this, and at the same time ensure adequate protection and equality for all persons, it is essential to release the victim from the load of proving the tortfeasor's guilt. Thus, in case of strict liability it is important to consider a serious risk to the surroundings, and if the risk is realized, the person who received the benefits due to their activities, must be liable. Although gaining benefits / profits is not a pre-condition in case of strict liability, society, as a rule, tolerates dangerous activities, since they are necessary to society, and persons who are engaged in such activities or use dangerous things, can often benefit.

Since in case of strict liability it is very difficult for the person who caused damage to get release from liability, it can happen only in exceptional cases. For the tortfeasor it is more difficult to protect themselves than in case of fault-based liability, accepting only circumstances, not dependent on the person who caused harm, excluding liability. Therefore, the majority of countries when regulating compensation for damages caused under no contract, are guided by the rule of fault-based liability as a general basis of liability, and in cases when the victim requires greater protection, have established no-fault liability by a special norm.

From the countries chosen to be compared, Germany is the one whose law recognizes special regulatory ways of strict liability and, as a rule, they are presented in special laws, not in the Civil Code (*Bürgerliches Gesetzbuch*, BGB). German Civil Code includes only one strict liability rule – a luxury pet keeper's liability in Article 833 of BGB. In German law guilt-based liability dominates, and strict liability could be considered rather as an exception, therefore, when selecting regulatory approaches, the danger of any particular activity or thing must be considered. German law ties strict liability with objects or things and activities that pose a potential threat to the surroundings: they could be regarded as major sources of danger by the Estonian Law of Obligations Act. In shaping strict liability, the role of courts, however, has been marginal, and due to the comprehensive legislation in this field, courts have very small opportunities to improve it. They have also refused to widely interpret the provisions of strict liability, although the equal treatment principle could provide an opportunity for courts to do so. When in Germany strict liability provisions are specifically defined, it is quite the opposite in France, where the general provisions are not very specified. The Article 1384 of the French Civil Code saying that a person is responsible for damage caused by things under

his care, was originally designed as an induction provision, followed by special ones, but in 1896 the French Court of Cassation *Cour de Cassation Teffaine* made a sensational decision in a case, interpreting this provision otherwise than earlier, giving it a completely independent meaning of the basis for liability. In the famous *Jand'heur* case the court of cassation interpreted Article 1384 as a provision that creates a presumption of liability to the owner of the thing for all damages, which this thing under their control has caused, not simply a provision of the presumption of fault, or a provision to reverse the burden of proof of guilt. In the given case, the court found that Article 1384 created a broad application scope, which could be similar to strict liability, and applied this provision also for the damage caused by a motor vehicle. Thus, one could say that for the first time, courts created a general clause of strict liability, on the basis of which the person who causes the damage is liable regardless of their guilt and the unlawful nature of their activities. The concept of a guardian (*Gardien*) can be seen as limiting the scope of the provision, and the fact that the damage must be a result of the “activity of the thing”. If an accident was caused by a person's own act, rather than resulting from having or using a thing, it was rather a case based on the general tort liability, pursuant to Article 1382, which presupposes the presence of the fault.

Strict liability in Russia is based on the general clause in the Civil Code according to which responsibility lies with the person engaged in activities that create a major source of danger to the surroundings. The Civil Code does not define the concept of a major source of danger, but gives a list of activities that in the context of the given provision are considered to be sources of major danger. Although regulatory ways of strict liability in Estonia and Russia differ, the wording of the general provisions in those countries is very similar, both using the concept of a major source of danger. This concept allows to limit the application scope of provisions of strict liability, and consider all the circumstances of a case, in order to assess whether it is reasonable to lay responsibility upon a person, regardless of their guilt.

The research has shown that the French general provisions of strict liability have the most extensive application scope, on the basis of Article 1384, which is not limited by protected legal rights or a dangerous nature of things or activities. The German application scope is, by contrast, the narrowest, as the specific provision foreseeing strict liability can be applied only in case of damages caused by specific, well-defined things and activities, provided in the law. German courts do not consider it possible to extend the scope of interpretation or application by analogy.

It is a fact that legislative action to create new strict liability regulations is time consuming and, therefore, a step behind from technological development. Consequently, in the German mode of regulation there may occur situations where the victim does not have adequate protection until the legislature manages to fill a legal gap. The general clause of strict liability, on the other hand, allows to interpret provisions and adapt them to changed circumstances, including risks involved when using different technologies and equipment. The author sees this fact as the greatest advantage of the general provisions of strict liability, this is followed by the need to protect the victim. The existence of the general clause provides certain legal security. As the legislator's work is time-consuming, the law cannot quickly adapt to the changed conditions. That is why there may occur a situation when a person suffers from damage, but since a thing or activity which caused the damage, and which in itself can be a major source of danger, is not yet present in the text of the law, the victim may remain in an extremely unfair position as no one is found guilty. Therefore, the general provisions of strict liability allow a judge to close a case in accordance with their fair conscience, and in the absence of special norms and when delictual general liability is unacceptable, to award compensation for damages to the victim. This approach is also consistent with the spirit and purpose of strict liability.

From the point of view of the protection of the victim, the *lex generalis* protects their interests much more, allowing the court to consider all the circumstances and make a decision that is consistent with interests of both the victim and of the person handling the source of a major danger, also taking into account the benefits received by the person whose dangerous activities caused damage.

When introducing the general clause, it is important to choose terms and their definitions. The concept of a “major source of danger” used in Estonia and Russia may be too complex and extensive, creating a risk that different courts use the concept in different ways. It is, therefore, necessary to define the term in order to give courts a base when identifying a thing or activity as a major source of hazard. Unsuccessful specification of a major danger could therefore jeopardize the need to ensure predictability. Thus, foreseeability / predictability may be considered an important argument that speaks in favor of special regulatory ways, from the point of view of the person who caused the damage. In a situation when the law clearly and unequivocally states when exactly a person is responsible regardless of the fault, when they used certain things or were engaged in certain actions, the obligated person can take it into account, and the responsibility for the damage will be transferred to the insurance company.

In case of the general clause, before a court dispute arises, the obligated person may not be aware that they are liable, irrespective of the existence of guilt.

The idea to introduce both the general provisions of strict liability as well as certain specific norms may seem to complement the disadvantages of both approaches. But often it may not be the case, since the general clause may prove to be unnecessary in case of such mode of regulating strict liability. Such a situation is observed in case of the Estonian Law of Obligations Act, where most major sources of danger are categorized as special, thus the general clause is seldom applied because of the principle of *lex specialis derogat legi generali*. The situation is different in France, but this is so because there the general clause is considerably more generally worded and it has a significantly broader area of application, without the requirement that the thing, which causes damage, must be a major source of danger.

To conclude, the author of the thesis believes that, despite the fact that the scope of use of the general clause if compared to special regulations may remain marginal, however, it is important for courts to have the possibility to qualify the activities of the obligated person as major sources of danger. The general provisions allow to adapt to technological developments faster, and mitigate the related risks. Although the introduction of the general provisions can lead to problems related to predictability, the more important aim of strict liability provisions is to protect the victim. However, at times the author does not support the extreme approach of France, where the application scope of the general clause of strict liability is not clearly enough defined. It is therefore reasonable to limit liability by listing legal rights; only in case of their breach it is possible to talk about strict liability, and damage must be caused by a materialized risk characteristic to a major source of danger. It is therefore not justified that each damage involves the obligation for the person who caused the damage to compensate any damage they caused. The general provisions give courts the opportunity to take into account all the circumstances, and as a result, decide whether a thing or action may pose a major danger to the surroundings. At the same time, it is important for the legislator to determine the concept of a major source of danger, and to clearly define the extent of liability.

KASUTATUD ALLIKAD

Kirjandus

1. Ananjev, J., Kask, P., Laasik, E. Eesti NSV Tsiviilkoodeks. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Eesti Raamat 1969.
2. Avikson, M.-L. Riskivastutus deliktiõigusliku vastutuse liigina: magistritöö, juhendaja Janno Lahe. Tartu Ülikool, 2005.
3. Von Bar, C. Non-contractual Liability Arising Out of Damage Caused to Another: Principles of European Law. Brüssel: Bruylant 2009.
4. Von Bar, C., Drobing, U. The Interaction of Contract Law and Tort and Property Law in Europe. München: Sellier 2004.
5. Barry, D. D., Ginsburgs, G., Maggs B. P. Soviet Tort Law After Stalin. Alphen aan den Rijn: Sijthoff & Noordhoff 1978.
6. Barry, D. D. Soviet law after Stalin. Part II, Soviet Institutions and the administration of law. Alphen aan den Rijn: Sijthoff & Noordhoff 1979.
7. Bell, J., Boyron, S., Whittaker, S. Principles of French Law. Oxford: Oxford University Press 2008.
8. Borghetti, J.-S. Protected Interests and the Scope of Remediable Harm. – Sorbonne-Assas Law Review 2014/3.
9. Bussani, M. European tort law: Eastern and Western perspectives. Bern: Stämpfli 2007.
10. Butler, W. E. Russian Law. 3d edition. Oxford: Oxford University Press 2009.
11. Brüggemeier, G. Risk and Strict Liability: The Distinct Examples of Germany, The US and Russia. European University Institute, Department of Law 2012.
12. Brüggemeier, G. European Civil Liability Law outside Europe. The Example of the Big Three: China, Brazil, Russia. – Journal of European Tort Law 2011/2 nr 1.
13. Büyüksagis, E., Van Boom, W. H. Strict Liability in contemporary European Codification: Torn between objects, activities and their risks. – Georgetown Journal of International Law 2013/44 nr 2.
14. Cannarsa, M. Compensation for Personal Injury in France. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.jus.unitn.it/cardoza/review/2002/cannarsa.pdf> (31.03.2016).
15. Cantu, C. E. Distinguishing the concept of strict liability for ultra-hazardous activities from strict product liability under section 402A of the restatement (second) of torts:

- two parallel lines of reasoning that should never meet. – University of Akron Law Review 2002/35 nr 1.
16. Van Dam, C. European Tort Law. Oxford: Oxford University Press 2007.
  17. Van Dam, C. European Tort Law. Second edition. Oxford: Oxford University Press 2014.
  18. Doukoff, N. The interpretation of "vis major" in motor vehicle accidents. München 2013 – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.ejtn.eu/PageFiles/6333/Doukoff_Vis_major.pdf (16.04.2016)
  19. European Group on Tort Law. Principles of European Tort Law: text and commentary. Viin: Springer 2005.
  20. Van Gerven, W., Larouche, P., Lever, J. Cases, Materials and Text on National, Supranational and International Tort Law. Oxford: Hart Publishing 2000.
  21. Golding, M. P., Edmundson, W. A. The Blackwell Guide to the Philosophy of Law and Legal Theory. Oxford: Blackwell Publishing 2005.
  22. Gunasekera, D. M. Civil Liability for Bunker Oil Pollution Damages. Frankfurt: Peter Lang 2010.
  23. Hager, G. Õigusvastaselt kahju tekitamine. Eraõigus I osa. Abimaterjal kohtunike ja prokuröride twinning-koolituse eraõiguse õppegrupile. Tallinn 2001.
  24. Kingisepp, M. Kausaalõpetused ja võlaõigus. – Juridica 2003/3.
  25. Knapp, V. International Encyclopedia of Comparative Law, 13. köide, 1. osa. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers 2004.
  26. Koch, B. A., Koziol, H. Unification of Tort Law: Strict Liability. Haag: Kluwer Law International 2002.
  27. Коршунова, Н. Непреодолимая сила: новый взгляд на старую проблему. – Журнал Российского права 2008/3.
  28. Kötz, H. Deliktsrecht. 8. Aufl. Neuwied: Krißtel 1998.
  29. Крыжановская, А. А. Гражданско-правовая ответственность за вред, причиненный в связи с использованием сложных программных продуктов: научно-практическое исследование. Москва: Волтерс Клувер 2010.
  30. Lahe, J. Regulation of Strict Liability in the CFR and the Estonian Law of Obligations Act. – Juridica International 2010/XVII.
  31. Lahe, J. Süü deliktiõiguses. Doktoritöö, Tartu 2005.
  32. Larenz, K., Canaris, C.-W. Lehrbuch des Schuldrechts. 13. Aufl. München: Beck 1994.

33. Lee, J. Two Defining Features of Russian Tort Law: Their Rationale and Legal Effect. – Review of Central and East European Law 2014/39 nr 2.
34. Maggs, P. B., Schwartz, O., Burnham, W. Law and Legal System of the Russian Federation – Sixth Edition. New York: Juris Publishing 2015.
35. Magnus, U. The Reform of German Tort Law. – Review on the Analysis of Law, InDret 2003/2.
36. Magnus, U., Busnelli, F. D. jt. Unification of Tort Law: damages. Haag: Kluwer Law International 2001.
37. Malone, W. S. Ruminations on Liability for The Acts of Things. – Louisiana Law Review 1982/42 nr 3.
38. Markesinis, B. S., Unberath, H. The German Law of Torts: Comparative Treatise. Oxford: Hart Publishing 2002.
39. Мурзин, Д. В. Гражданский кодекс Российской Федерации : с постатейным приложением материалов практики Конституционного Суда Российской Федерации, Верховного Суда Российской Федерации, Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации / Исследовательский центр частного права при Президенте Российской Федерации, Уральский институт права. Москва: НОРМА 2001.
40. Oda, H. Russian Commercial Law: Second Edition. Leiden: Martinus Nijhoff publishers 2007.
41. Osakwe, C. Russian Civil Code. Parts 1-3. Translation and Commentary. Moskava: Wolters Kluwer 2008.
42. Reid, E. Liability for dangerous activities: A comparative analysis. – International and Comparative Law Quarterly 1999/48.
43. Schäfer, H.-B. Tort Law: General. University of Hamburg, Institute of Law and Economics 1999. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://encyclo.findlaw.com/3000book.pdf> (11.04.2016).
44. Сергеев, А. П. (под. ред.). Гражданское право. Том 3. 2-е издание. Учебник. § 6. Ответственность за вред, причиненный источником повышенной опасности. Москва: Проспект 2008.
45. Сергеев, А., Толстой, Ю. Гражданское право. Учебник. Издание пятое, переработанное и дополненное. Том 3. Москва: Проспект 2001.
46. Sieghörten, R. Internationales Strassenverkehrsfallrecht. Tübingen: Mohr Siebeck 2002.

47. Simons, W. B. Private and Civil Law in the Russian Federation. Leiden: Martinus Nijhoff publishers 2009.
48. Spindler, G., Rieckers, O. Tort Law in Germany. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International 2011.
49. Szöllösy, P. Compensation for Personal injury in Western Europe – Principles, practice and recent developments in the field of non-pecuniary loss in eight countries. Nordisk försäkringstidskrift 1994/3. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.nft.nu/en/compensation-personal-injury-western-europe-principles-practice-and-recent-developments-field-non> (31.03.2016).
50. Zekoll, J., Reimann, M. Introduction to German Law. Haag: Kluwer Law International 2005.
51. Tampuu, T. Lepinguvälised võlasuhted, 3. tr. Tallinn: Juura 2012.
52. Tampuu, T. Riskivastutus ja tootja vastutus võlaõigusseaduses. – Juridica 2003/3.
53. Tomlinson, E. A. Tort Liability in France for the Act of Things: A Study of Judicial Lawmaking. – Louisiana Law Review 1988/48 nr 6.
54. Tunc, A. A Codified Law of Tort - The French Experience. – Louisiana Law Review 1979/39 nr 4.
55. Varul, P. jt (koost). Võlaõigusseadus III. 8. ja 10. osa (§-d 619-916 ja 1005-1067). Komm vlj. Tallinn: Juura 2009.
56. Weinrib, E. J. The idea of private law. Oxford: Oxford University Press 2012.
57. Wilhelmsson, T. (ed.), Private Law and the Cultures of Europe. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International 2007
58. Winiger, B., Koziol, H. jt. Digest of European Tort Law. Vol. 2: Essential cases on damages. Berliin: Walter de Gruyter 2011.

Normatiivaktid

1. Eesti NSV Tsiviilkoodeks. Tallinn: "Eesti Raamat" 1988.
2. Prantsusmaa *Code Civil*. Version consolidée au 16 mars 2016. - Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=701B12D7367636EDD3A907B09ADCBD7E.tpdila13v_2?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20160407 (30.04.2016).

3. Saksamaa *Atomgesetz* (Deutschland). 20.11.2015 BGBl. I S. 2053. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/atg/gesamt.pdf> (16.04.2016).
4. Saksamaa *Bürgerliches Gesetzbuch*. 11.03.2016 BGBl. I S. 396. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bgb/gesamt.pdf> (30.04.2016).
5. Saksamaa *Haftpflichtgesetz* (Deutschland). 19.07.2002 BGBl. I S. 2674. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/haftpflg/gesamt.pdf> (16.04.2016).
6. Saksamaa *Luftverkehrsgesetz* (Deutschland). 19.02.2016 BGBl. I S. 254. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/luftvg/gesamt.pdf> (16.04.2016).
7. Saksamaa *Straßenverkehrsgesetz* (Deutschland). 8.06.2015 BHBl. I S. 904. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stvg/gesamt.pdf> (16.04.2016).
8. Saksamaa *Umwelthaftungsgesetz* (Deutschland). 23.11.2007 BGBl. I S. 2631. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/umwelthg/gesamt.pdf> (16.04.2016).
9. Saksamaa *Wasserhaushaltsgesetz* (Deutschland). 11.04.2016 BGBl. I S. 745. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/whg_2009/gesamt.pdf (16.04.2016).
10. Venemaa *Гражданский кодекс Российской Федерации* (часть вторая) от 26.01.1996 N 14-ФЗ (ред. от 31.01.2016 N 7-ФЗ). - Arvutivõrgus kättesaadav: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=193157;fld=134;from=5142-7;rnd=189271.8114100601524115;;ts=018927133949303324334323> (07.04.2016).
11. Venemaa *Гражданский кодекс P.C.Ф.С.Р.* 1922. Г. – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.pravo.by/ImgPravo/pdf/GK_RSFSR_1922.pdf (16.04.2016).
12. Loomakaitseadus. – RT I, 01.09.2015, 19.
13. Võlaõigusseadus. – RT I, 11.03.2016, 1.

Kohtupraktika

1. *Cour de Cassation, Chambre réunies* 2.12.1941. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000006953144&fastReqId=986660969&fastPos=1> (16.04.2016).
2. *Cour de Cassation*, nr 78-15838, 19.03.1980. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?idTexte=JURITEXT000007005026> (29.03.2016).
3. *Cour de Cassation*, nr 82-16872, 16.05.1984. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000007013916&fastReqId=294199743&fastPos=1> (16.04.2016).
4. *Cour de Cassation*, nr 88-20132, 05.06.1991. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?idTexte=JURITEXT000007026938> (29.03.2016).
5. *Cour de Cassation*, nr 01-00450, 24.04.2003. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000007048467&fastReqId=1610588534&fastPos=2> (16.04.2016).
6. *Cour de Cassation*, nr 01-13289, 19.06.2003. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000007047801> (16.04.2016).
7. *Cour de Cassation*, nr 01-17575, 19.06.2003. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000007047748&fastReqId=1983722072&fastPos=1> (16.04.2016).
8. *Cour de Cassation*, nr 02-18649, 10.06.2004. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?oldAction=rechJuriJudi&idTexte=JURITEXT000007046931&fastReqId=1620842172&fastPos=1> (16.04.2016).
9. *Cour de Cassation*, nr 03-13536, 24.02.2005. – Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriJudi.do?idTexte=JURITEXT000007052698> (16.04.2016).
10. Harju Maakohtu 6.03.2008. a otsus kohtuasjas nr 2-06-17205.
11. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 21.03.2007. a otsus kohtuasjas nr 3-2-1-2-07.
12. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 18.04.2007. a otsus kohtuasjas nr 3-2-1-27-07.
13. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 31.05.2007. a otsus kohtuasjas nr 3-2-1-54-07.
14. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 9.04.2008. a otsus kohtuasjas nr 3-2-1-19-08.
15. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 22.10.2008. a otsus kohtuasjas nr 3-2-1-85-08.
16. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 9.03.2011. a otsus kohtuasjas nr 3-2-1-169-10.

17. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 15.04.2013. a otsus kohtuasjas nr 3-2-1-21-13.
18. Tallinna Ringkonnakohtu 19.01.2009. a otsuses kohtuasjas nr 2-06-17205/13.
19. Tallinna Ringkonnakohtu 16.06.2010. a otsuses kohtuasjas nr 2-08-20656/27.
20. Tallinna Ringkonnakohtu 12.04.2011. a otsuses kohtuasjas nr 2-07-39608/29.
21. Tallinna Ringkonnakohtu 3.10.2011. a otsus kohtuasjas nr 2-08-68635.
22. Tallinna Ringkonnakohtu 19.06.2012. a otsus kohtuasjas nr 2-07-39608/49.
23. Tartu Maakohtu 6.06.2008. a otsuses kohtuasjas nr 2-07-34845.
24. Tartu Ringkonnakohtu 19.04.2010. a otsuses kohtuasjas nr 2-07-23928/72.
25. Tartu Ringkonnakohtu 14.03.2011. a otsuses kohtuasjas nr 2-07-41874/66.
26. Viru Maakohtu 19.11.2008. a otsuses kohtuasjas nr 2-05-19976/44.
27. Viru Maakohtu 19.06.2009. a otsuses kohtuasjas nr 2-07-23928/46.
28. Viru Maakohtu 28.02.2011. a otsuses kohtuasjas nr 2-10-25010.

Muu materjal

1. British institute of international and comparative law. Introduction to French Tort Law. - Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.biiicl.org/files/730_introduction_to_french_tort_law.pdf (05.04.2016).
2. Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law. Principles, Definition and Model Rules of European Private Law. Arvutivõrgus kättesaadav: http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/dcfv_outline_edition_en.pdf, (13.04.2016).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Lily Sandel, (sünnikuupäev: 13.08.1992. a)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
„Riskivastutuse üldkoosseis kui kõrgendatud vastutuse kontseptsiooni väljund deliktiõiguses”, mille juhendaja on Janno Lahe,
  - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 2.05.2016

